

वेदमन्त्राः

Colophon

This document was typeset using X_YTeX, and uses the Sanskrit 2003 font extensively. It also uses several T_EX macros designed by H. L. Prasād. Practically all the encoding was done with the help of Ajit Krishnan's mudgala IME (<http://www.aupasana.com/>).

Acknowledgements

The initial ITRANS encodings of some of these texts were obtained from <http://sanskritdocuments.org/>. Thanks are also due to Ulrich Stiehl (<http://sanskritweb.de/>) for hosting a wonderful resource for Yajur Veda, and also generously sharing the original Kathaka texts edited by Subramania Sarma.

See also <http://stotrasamhita.github.io/about/>

FOR PERSONAL USE ONLY
NOT FOR COMMERCIAL PRINTING/DISTRIBUTION

अनुक्रमणिका

महान्यासः	1
पञ्चाङ्गरुद्रन्यासः रावणोक्ता पञ्चाङ्गप्रार्थना-सहितम्	1
पञ्चाङ्गमुखन्यासः रावणोक्ता पञ्चमुखप्रार्थना-सहितम्	3
केशादिपादान्त (प्रथमो) न्यासः	5
मूर्धादिपादान्त दशाक्षरी दशाङ्ग (द्वितीयो) न्यासः	10
पादादिमूर्धान्त पञ्चाङ्ग (तृतीयो) न्यासः	11
हंसगायत्री	12
दिक् सम्पुटन्यासः	13
षोडशाङ्गरौद्रीकरणम्	17
गुह्यादि मस्तकान्तं षडङ्ग (चतुर्थो) न्यासः	20
आत्मरक्षा	21
शिवसङ्कल्पः	22
पुरुषसूक्तम्	27
उत्तरनारायणम्	28
अप्रतिरथम्	29
प्रतिपूरुषम् (सं०)	31
प्रतिपूरुषम् (ब्रा०)	31
शतरुद्रीयम् (सं०)	32
शतरुद्रीयम् (ब्रा०)	35
पञ्चाङ्गम्	36
अष्टाङ्ग-नमस्काराः	37

लघुन्यासे श्री रुद्रध्यानम्	38
लघुन्यासे देवता-स्थापनम्	39
कलशेषु साम्बपरमेश्वर ध्यानम्	41
षोडशोपचार पूजा	41
श्रीरुद्रनाम त्रिशती	41
प्रदक्षिणम्	48
नमस्काराः	49
चमकानुवाकैः प्रार्थना	51
प्रार्थना	55
श्रीरुद्रजपः	55
ध्यानम्	56
रुद्रप्रश्नः	57
चमकप्रश्नः	64
रुद्रप्रश्नः	71
चमकप्रश्नः	78
पुरुषसूक्तम्	82
नारायणसूक्तम्	83
विष्णुसूक्तम्	85
भूसूक्तम्	85

दुर्गा सूक्तम्	87
श्रीसूक्तम्	88
मेधासूक्तम्	90
भाग्यसूक्तम्	91
पवमानसूक्तम्	91
आयुष्यसूक्तम्	94
नवग्रहसूक्तम्	95
नक्षत्रसूक्तम्	98
गणपत्यथर्वशीर्षोपनिषत्	104
मृत्युञ्जयहोम-मन्त्राः	107

॥ महान्यासः ॥

॥ पञ्चाङ्गरुद्रन्यासः रावणोक्ता पञ्चाङ्गप्रार्थना-सहितम् ॥

ओङ्कारमन्त्रसंयुक्तं नित्यं ध्यायन्ति योगिनः।

कामदं मोक्षदं तस्मै नकाराय नमो नमः ॥ १ ॥

नमस्ते रुद्र मन्यव उतो त इषवे नमः। नमस्ते अस्तु धन्वने
बाहुभ्यामुत ते नमः ॥ या त इषुः शिवतमा शिवं बभूव ते धनुः।
शिवा श्रव्या या तव तया नो रुद्र मृडय ॥

(EAST)

कं खं गं घं ङं। यरलवशषसहोम्। ॐ नमो भगवते रुद्राय।
पूर्वाङ्गरुद्राय नमः।

महादेवं महात्मानं महापातकनाशनम्।

महापापहरं वन्दे तस्मै मकाराय नमो नमः ॥ २ ॥

अपैतु मृत्युरमृतं न आगन्वैवस्वतो नो अभयं कृणोतु। पूर्णं
वनस्पतेरिवाभिनः शीयतां रयिः स च तान्नः शचीपतिः।

(SOUTH)

चं छं जं झं ञं। यरलवशषसहोम्। ॐ नमो भगवते रुद्राय।
दक्षिणाङ्गरुद्राय नमः।

शिवं शान्तं जगन्नाथं लोकानुग्रहकारणम्।

शिवमेकं परं वन्दे तस्मै शिकाराय नमो नमः ॥ ३ ॥

ॐ। निधनपतये नमः। निधनपतान्तिकाय नमः। ऊर्ध्वाय
नमः। ऊर्ध्वलिङ्गाय नमः। हिरण्याय नमः। हिरण्यलिङ्गाय

नमः। सुवर्णाय नमः। सुवर्णलिङ्गाय नमः। दिव्याय नमः।
 दिव्यलिङ्गाय नमः। भवाय नमः। भवलिङ्गाय नमः। शर्वाय नमः।
 शर्वलिङ्गाय नमः। शिवाय नमः। शिवलिङ्गाय नमः। ज्वलाय
 नमः। ज्वललिङ्गाय नमः। आत्माय नमः। आत्मलिङ्गाय नमः।
 परमाय नमः। परमलिङ्गाय नमः। एतत्सोमस्य सूर्यस्य सर्वलिङ्गं
 स्थापयति पाणिमन्त्रं पवित्रम्।

(WEST)

टं ठं डं ढं णं। यरलवशषसहोम्। ॐ नमो भगवते रुद्राय।
 पश्चिमाङ्गरुद्राय नमः।

वाहनं वृषभो यस्य वासुकिः कण्ठभूषणम्।

वामे शक्तिधरं वन्दे वकाराय नमो नमः ॥ ४ ॥

यो रुद्रो अग्नौ यो अप्सु य ओषधीषु यो रुद्रो विश्वा भुवनाऽऽविवेश
 तस्मै रुद्राय नमो अस्तु ॥

(NORTH)

तं थं दं धं नं। यरलवशषसहोम्। ॐ नमो भगवते रुद्राय।
 उत्तराङ्गरुद्राय नमः।

यत्र कुत्र स्थितं देवं सर्वव्यापिनमीश्वरम्।

यल्लिङ्गं पूजयेन्नित्यं यकाराय नमो नमः ॥ ५ ॥

प्राणानां ग्रन्थिरसि रुद्रो मा विशान्तकः। तेनान्नेनाप्यायस्व ॥ नमो
 रुद्राय विष्णवे मृत्युर्मे पाहि।

(UPWARDS)

पं फं बं भं मं। यरलवशषसहोम्। ॐ नमो भगवते रुद्राय।

ऊर्ध्वाङ्गरुद्राय नमः ।

॥ पञ्चाङ्गमुखन्यासः रावणोक्ता
पञ्चमुखप्रार्थना-सहितम् ॥

तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय धीमहि । तन्नो रुद्रः प्रचोदयात् ॥

संवर्ताग्नि-तटित्प्रदीप्त-कनक-प्रस्पर्धि-तेजोरुणम्
गम्भीरध्वनि-सामवेदजनकं ताम्राधरं सुन्दरम् ।
अर्धेन्दुद्युति-लोल-पिङ्गल-जटाभार-प्रबोद्धोदकम्
वन्दे सिद्धसुरासुरेन्द्रनमितं पूर्वं मुखं शूलिनः ॥
ॐ नमो भगवते रुद्राय । पूर्वाङ्गमुखाय नमः । (EAST)

अघोरैर्भ्योऽथ घोरैर्भ्यो घोरघोरतरेभ्यः ।
सर्वैर्भ्यः सर्वशर्वैर्भ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः ॥
कालाभ्रभ्रमराञ्जन-द्युतिनिभं व्यावृत्तपिङ्गेक्षणम्
कर्णोद्भासित-भोगिमस्तकमणि-प्रोद्भिन्नदंष्ट्राङ्कुरम् ।
सर्पप्रोतकपाल-शुक्तिशकल-व्याकीर्णताशेखरम्
वन्दे दक्षिणमीश्वरस्य वदनं चाथर्वनादोदयम् ॥
ॐ नमो भगवते रुद्राय । दक्षिणाङ्गमुखाय नमः । (SOUTH)

सद्योजातं प्रपद्यामि सद्योजाताय वै नमो नमः ।
भवे भवे नाति भवे भवस्व माम् । भवोद्भवाय नमः ॥

प्रालेयाचलमिन्दुकुन्द-धवलं गोक्षीरफेनप्रभम्
 भस्माभ्यङ्गमनङ्गदेहदहन-ज्वालावली-लोचनम् ।
 विष्णु-ब्रह्म-मरुद्गणार्चितपदं ऋग्वेदनादोदयम्
 वन्देऽहं सकलं कलङ्करहितं स्थाणोर्मुखं पश्चिमम् ॥
 ॐ नमो भगवते रुद्राय । पश्चिमाङ्गमुखाय नमः । (WEST)

वामदेवाय नमो ज्येष्ठाय नमः श्रेष्ठाय नमो रुद्राय नमः कालाय
 नमः कलविकरणाय नमो बलविकरणाय नमो बलाय नमो
 बलप्रमथनाय नमः सर्वभूतदमनाय नमो मनोन्मनाय नमः ॥

गौरं कुङ्कुमपङ्कितं सुतिलकं व्यापाण्डुमण्डस्थलम्
 भ्रूविक्षेप-कटाक्षवीक्षण-लसत्-संसक्तकर्णोत्पलम् ।
 स्निग्धं विम्बफलाधरं प्रहसितं नीलालकालङ्कृतम्
 वन्दे याजुषवेदघोषजनकं वक्त्रं हरस्योत्तरम् ॥
 ॐ नमो भगवते रुद्राय । उत्तराङ्गमुखाय नमः । (NORTH)

ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां
 ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोऽधिपतिर्ब्रह्मा शिवो मे अस्तु सदाशिवोम् ॥

व्यक्ताव्यक्तनिरूपितं च परमं षड्विंशतत्त्वाधिकम्
 तस्मादुत्तर-तत्त्वमक्षरमिति ध्येयं सदा योगिभिः ।
 ओङ्कारादि समस्तमन्त्रजनकं सूक्ष्मातिसूक्ष्मं परम्
 वन्दे पञ्चममीश्वरस्य वदनं खव्यापि तेजोमयम् ॥
 ॐ नमो भगवते रुद्राय । ऊर्ध्वाङ्गमुखाय नमः । (UPWARDS)

॥ केशादिपादान्त (प्रथमो) न्यासः ॥

या ते॑ रु॒द्र शि॒वा त॒नूर॒घोराऽपा॑पकाशिनी ।
तया॑ नस्त॒नुवा॒ शन्त॑मया॒ गिरि॑शन्ता॒भिचा॑कशीहि ॥
शिखायै नमः ॥ (TUFT)

अ॒स्मिन् म॒ह॒त्य॒र्णवै॑ऽन्तरिक्षे भ॒वा अधि॑ ।
तेषां॑ स॒हस्र॑यो॒जने॒ऽव॒धन्वा॑नि तन्मसि ॥
शिरसे नमः ॥ (TOP OF HEAD)

स॒हस्रा॑णि स॒हस्र॑शो ये रु॒द्रा अधि॑ भू॒म्याम॑ ।
तेषां॑ स॒हस्र॑यो॒जने॒ऽव॒धन्वा॑नि तन्मसि ॥
ललाटाय नमः ॥ (FOREHEAD)

ह॒ः सः शु॒चिष॑द्व॒सुर॑न्तरि॒क्षस॑द्धोता॒ वेदि॑षदति॒थिर्दु॑रोण॒सत् ।
नृष॑द्व॒रस॑दृ॒तस॑द्यो॒मस॑द॒ब्जा गो॒जा ऋ॒तजा॑ अ॒द्रिजा॑ ऋ॒तं बृ॒हत् ॥
भ्रुवोर्मध्याय नमः ॥ (MIDDLE OF EYEBROWS)

त्र्य॒म्बकं॑ यजामहे सु॒गन्धिं॑ पु॒ष्टि॒वर्ध॑नम् ।
उ॒र्वारु॑कमि॒व ब॑न्ध॒नान्मृ॒त्योर्मु॑क्षीय॒ माऽमृ॑तात् ॥
नेत्राभ्यां नमः ॥ (EYES)

नमः॑ स्तु॒त्याय॑ च॒ पथ्या॑य च॒ नमः॑ का॒ट्या॑य च॒ नी॒प्या॑य च॒ नमः॑ सू॒द्याय॑
च सर॒स्याय॑ च॒ नमो॑ ना॒द्याय॑ च॒ वैश॑न्ताय च ।
कर्णाभ्यां नमः ॥ (EARS)

मा॒नस्तो॑के तन॒ये मा॒ न आ॒युषि॑ मा॒ नो गो॒षु मा॒ नो अ॒श्वेषु॑ रीरिषः ।
वी॒रान्मा॑ नो रु॒द्र भा॑मि॒तोऽव॑धीर्ह॒विष्म॑न्तो॒ नम॑सा विधेम ते ॥

नासिकायै नमः ॥ (NOSE)

अवतत्य धनुस्त्व॑ सहस्राक्ष॑ शतेषु॑ धे ॥
निशीर्य॑ शल्यानां॑ मुखा॑ शिवो नः सुमना॑ भव ।

मुखाय नमः ॥ (FACE)

नीलग्रीवाः शितिकण्ठाः॑ शर्वा॑ अधः, क्षमाच॒राः ।
तेषां॑ सहस्रयोजनेऽवधन्वानि॑ तन्मसि ॥

कण्ठाय नमः ॥ (NECK)

नीलग्रीवाः शितिकण्ठा दिव॑ रुद्रा उपश्रिताः ।
तेषां॑ सहस्रयोजनेऽवधन्वानि॑ तन्मसि ॥

उपकण्ठाय नमः ॥ (LOWER NECK)

नमस्ते अस्त्वायु॑धा॒याना॑तताय धृ॒ष्णवै ।
उ॒भाभ्या॑मु॒त ते नमो॑ बा॒हुभ्यां॑ तव धन्व॑ने ॥

बाहुभ्यां नमः ॥ (SHOULDERS)

या ते हे॒तिर्मी॑दुष्ट॒म हस्ते॑ ब॒भूव॑ ते धनुः ।
तया॑ऽस्मान् वि॒श्वत॑स्त्वम॒यक्ष्मया॑ परि॒भुज ॥

उपबाहुभ्यां नमः ॥ (ELBOW TO WRIST)

परि॑णो रु॒द्रस्य॑ हे॒तिर्वृ॑णक्तु परि॑ त्वेष॒स्य दुर्म॑तिर॒घ्रायोः ।
अव॑ स्थि॒रा म॒घव॑द्ध्यस्तनुष्व॒ मीद्वि॑स्तो॒काय॑ तन॒याय॑ मृडय ॥

मणिबन्धाभ्यां नमः ॥ (WRISTS)

ये ती॒र्थानि॑ प्र॒चर॑न्ति सु॒काव॑न्तो निष॒ङ्गिणः॑ ।
तेषां॑ सहस्रयोजनेऽवधन्वानि॑ तन्मसि ॥

हस्ताभ्यां नमः ॥ (HANDS)

सद्योजातं प्रपद्यामि सद्योजाताय वै नमो नमः ।
भवे भवे नाति भवे भवस्व माम् । भवोद्भवाय नमः ॥

अङ्गुष्ठाभ्यां नमः ॥ (ROLL RING FINGERS ON THUMBS)

वामदेवाय नमो ज्येष्ठाय नमः श्रेष्ठाय नमो रुद्राय नमः कालाय नमः
कलविकरणाय नमो बलविकरणाय नमो बलाय नमो बलप्रमथनाय
नमः सर्वभूतदमनाय नमो मनोन्मनाय नमः ॥

तर्जनीभ्यां नमः ॥ (ROLL THUMBS ON INDEX FINGERS)

अघोरैभ्योऽथ घोरैभ्यो घोरघोरतरेभ्यः ।
सर्वैभ्यः सर्वशर्वैभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः ॥

मध्यमाभ्यां नमः ॥ (ROLL THUMBS ON MIDDLE FINGERS)

तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय धीमहि ।
तन्नो रुद्रः प्रचोदयात् ॥

अनामिकाभ्यां नमः ॥ (ROLL THUMBS ON RING FINGERS)

ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणो-
ऽधिपतिर्ब्रह्मा शिवो मे अस्तु सदाशिवोम् ॥

कनिष्ठिकाभ्यां नमः ॥ (ROLL THUMBS ON LITTLE FINGERS)

नमो हिरण्यबाहवे हिरण्यवर्णाय हिरण्यरूपाय हिरण्यपतये-
ऽम्बिकापतये उमापतये पशुपतये नमो नमः ॥

करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः ॥ (RUB PALMS OVER ONE ANOTHER, FRONT AND

नमो वः किरिकेभ्यो देवानां हृदयेभ्यः ॥

हृदयाय नमः ॥ (HEART)

नमो गणेभ्यो गणपतिभ्यश्च वो नमः ॥

पृष्ठाय नमः ॥ (BACK)

नमस्तक्ष्भ्यो रथकारेभ्यश्च वो नमः ॥

कक्षाभ्यां नमः ॥ (ARMPIT TO WAIST)

नमो हिरण्यबाहवे सेनान्यै दिशां च पतये नमः ॥

पार्श्वभ्यां नमः ॥ (TRUNK)

विज्यं धनुः कपर्दिनो विशल्यो बाणवां उत ।

अनेशन्नस्येषव आभुरस्य निषङ्गथिः ॥

जठराय नमः ॥ (STOMACH)

हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेकं आसीत् ।

सदाधार पृथिवीं द्यामुतेमां कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥

नाभ्यै नमः ॥ (NAVEL)

मीढुष्टम शिवतम शिवो नः सुमना भव ।

परमे वृक्ष आयुधन्निधाय कृत्तिं वसान आ चर पिनाकं बिभ्रदा गहि ॥

कट्यै नमः ॥ (WAIST)

ये भूतानामधिपतयो विशिखासः कपर्दिनः ।

तेषां सहस्रयोजनेऽवधन्वानि तन्मसि ॥

गुह्याय नमः ॥ (UPPER REPRODUCTIVE ORGANS)

ये अन्नेषु विविध्यन्ति पात्रेषु पिबतो जनान् ।

तेषां सहस्रयोजनेऽवधन्वानि तन्मसि ॥

अण्डाभ्यां नमः ॥ (LOWER REPRODUCTIVE ORGANS)

स शिरा जातवेदा अक्षरं परमं पदम्।

वेदानां शिरसि माता आयुष्मन्तं करोतु माम् ॥

अपानाय नमः ॥ (ANUS)

मा नो महान्तमुत मा नो अर्भकं मा न उक्षन्तमुत मा न उक्षितम्।

मा नोऽवधीः पितरं मोत मातरं प्रिया मा नस्तनुवो रुद्र रीरिषः ॥

ऊरुभ्यां नमः ॥ (THIGHS)

एष ते रुद्रभागस्तं जुषस्व तेनावसेन परो मूर्जवतोऽतीह्यवततधन्वा

पिनाकहस्तः कृत्तिवासाः ॥

जानुभ्यां नमः ॥ (KNEES)

सः सृष्टजिह्वसोमपा बाहुशर्ध्वध्वन्वा प्रतिहिताभिरस्ताः।

बृहस्पते परिदीया रथेन रक्षोहाऽमित्राः अपबाधमानः ॥

जङ्घाभ्यां नमः ॥ (KNEE TO ANKLES)

विश्वं भूतं भुवनं चित्रं बहुधा जातं जायमानं च यत्।

सर्वो ह्येष रुद्रस्तस्मै रुद्राय नमो अस्तु ॥

गुल्फाभ्यां नमः ॥ (ANKLES)

ये पथां पथिरक्षय ऐलवृदा यव्युधः।

तेषां सहस्रयोजनेऽवधन्वानि तन्मसि ॥

पादाभ्यां नमः ॥ (FEET)

अध्यवोचदधिवक्ता प्रथमो दैव्यो भिषक्।

अही॑श्च॒ सर्वा॑ञ्ज॒म्भय॑न्त्सर्वा॑श्च यातु॒धान्यः॑ ॥

कवचाय हुम् ॥ (CROSS HANDS ACROSS CHEST WITH TIPS OF FINGERS TOUCHING

SHOULDERS)

नमो॑ बि॒ल्मिने॑ च कव॒चिने॑ च नमः॑ श्रुताय॑ च श्रुतसे॒नाय॑ च ॥

उपकवचाय हुम् ॥ (REPEAT THE ABOVE AT ELBOW LEVEL)

नमो॑ अस्तु नील॑ग्रीवाय सहस्रा॒क्षाय॑ मी॒ढुषै॑ ।

अथो॒ ये अस्य॑ सत्वा॒नोऽहं॑ तेभ्यो॑ऽकरं॒ नमः॑ ॥

नेत्रत्रयाय वौषट् ॥ (TOUCH INDEX, MIDDLE, RING FINGERS ACROSS THE THREE

EYES)

प्र मुञ्च॑ धन्व॒नस्त्वमु॑भयो॒रार्त्तियो॑र्ज्याम् ।

याश्च॑ ते हस्त॒ इष॑वः परा॒ ता भ॑गवो वप ॥

अस्त्राय फट् ॥ (SLAP INDEX AND MIDDLE FINGERS OF RIGHT HAND ON LEFT PALM)

य ए॒ताव॑न्तश्च भूया॑ः सश्च दिशो॑ रु॒द्रा वि॑तस्थिरे ।

तेषा॑ः सहस्रयो॒जने॑ऽव॒धन्वा॑नि तन्मसि ॥

इति दिग्बन्धः ॥ (SNAP MIDDLE AND THUMB WITH CLICKING SOUNDS AROUND

SELF)

॥ मूर्धादिपादान्त दशाक्षरी दशाङ्ग (द्वितीयो) न्यासः ॥

ॐ मूर्ध्ने॑ नमः । नं ना॒सिकाय॑ नमः । मों ल॒लाटाय॑ नमः । भं मु॒खाय॑

नमः । गं क॒ण्ठाय॑ नमः । वं हृ॒दयाय॑ नमः । ते॑ दक्षिणहस्ताय नमः ।

रुं वा॒महस्ताय॑ नमः । द्रां ना॒भ्यै॑ नमः । यं पा॒दाभ्यां॑ नमः ।

॥ पादादिमूर्धान्त पञ्चाङ्ग (तृतीयो) न्यासः ॥

सद्योजा॒तं प्र॒पद्या॒मि स॒द्योजा॒ताय॒ वै नमो॒ नमः॑ ।
भवे॒ भवे॒ नाति॑ भवे॒ भवस्व॒ माम् । भवो॒द्भवाय॒ नमः॑ ॥
पादा॒भ्यां नमः॑ ॥

वा॒मदे॒वाय॒ नमो॑ ज्ये॒ष्ठाय॒ नमः॑ श्रे॒ष्ठाय॒ नमो॑ रु॒द्राय॒ नमः॑ का॒लाय॒ नमः॑
क॒ल॒वि॒कर॒णाय॒ नमो॑ ब॒ल॒वि॒कर॒णाय॒ नमो॑ ब॒लाय॒ नमो॑ ब॒ल॒प्रम॒थनाय॒
नमः॑ स॒र्वभू॒तद॒मनाय॒ नमो॑ म॒नोन्म॑नाय॒ नमः॑ ॥
ऊ॒रुभ्यां॑ नमः॑ ॥

अ॒घोरे॑भ्योऽथ॒ घोरे॑भ्यो॒ घोर॒घोरे॑तरेभ्यः ।
स॒र्वेभ्यः॑ स॒र्वश॑र्वेभ्यो॒ नम॑स्ते अस्तु रु॒द्ररू॒पेभ्यः॑ ॥
हृ॒दयाय॒ नमः॑ ॥

तत्पु॒रुषाय॒ वि॒द्महे॑ म॒हादे॒वाय॒ धीम॑हि ।
तन्नो॑ रु॒द्रः प्र॒चोद॑यात् ॥
मु॒खाय॒ नमः॑ ॥

ई॒शानः॑ स॒र्ववि॒द्याना॒मीश्वरः॑ स॒र्वभू॒तानां॑ ब्र॒ह्माधि॑पति॒र्ब्रह्म॒णो-
ऽधि॑पति॒र्ब्रह्मा॑ शि॒वो मे॑ अस्तु सदाशि॒वोम् ॥
हंस॑ हंस॒ मूर्ध्ने॑ नमः॑ ॥

॥ हंसगायत्री ॥

अस्य श्री हंसगायत्री महामन्त्रस्य। अव्यक्त परब्रह्म ऋषिः। अव्यक्त गायत्री छन्दः। परमहंसो देवता ॥ हंसां बीजम्। हंसीं शक्तिः। हंसूं कीलकम् ॥

परमहंस-प्रसाद-सिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः ॥

हंसां अङ्गुष्ठाभ्यां नमः। हंसीं तर्जनीभ्यां नमः। हंसूं मध्यमाभ्यां नमः। हंसैः अनामिकाभ्यां नमः। हंसौ कनिष्ठिकाभ्यां नमः। हंसः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः। हंसां हृदयाय नमः। हंसीं शिरसे स्वाहा। हंसूं शिखायै वषट्। हंसैः कवचाय हुम्। हंसौ नेत्रत्रयाय वौषट्। हंसः अस्त्राय फट्। भूर्भुवस्सुवरोम् इति दिग्बन्धः ॥

॥ ध्यानम् ॥

गमागमस्थं गमनादिशून्यं चिद्रूपदीपं तिमिरापहारम्।
पश्यामि ते सर्वजनान्तरस्थं नमामि हंसं परमात्मरूपम् ॥

हंसहंसात् परमहंसः सोऽहं हंसः ॥

हंस हंसाय विद्महे परमहंसाय धीमहि।

तन्नो हंसः प्रचोदयात् ॥

(एवं त्रिः)

हंस हंसेति यो ब्रूयाद्धंसो नाम सदाशिवः।
एवं न्यासविधिं कृत्वा ततः सम्पुटमारभेत् ॥

॥ दिक् सम्पुटन्यासः ॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[ॐ] लं। त्रा॒ता॒र॒मिन्द्र॑म॒वि॒ता॒र॒मिन्द्र॑ꣳ ह॒वै॒ह॒वे सु॒ह॒वꣳ शूर॑मिन्द्रम्।

हु॒वे नु श॒क्रं पु॒रु॒हू॒तमिन्द्र॑ꣳ स्व॒स्ति नो म॒घ॒वा धा॒त्विन्द्रः॑ ॥

लं भूर्भुवः सुवः। इन्द्राय वज्रहस्ताय सुराधिपतये ऐरावतवाहनाय
साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कारभूषिताय
उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

पूर्वदिग्भागे ललाटस्थाने लं इन्द्राय नमः। इन्द्रः सुप्रीतो वरदो
भवतु ॥ [इन्द्रः संरक्षतु ॥] ॥ १ ॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[नं] रं। त्वन्नो॑ अ॒ग्ने वरु॑णस्य वि॒द्वान् दे॒वस्य॑ हे॒डोऽव॑ यासिसी॒ष्ठाः।

यजि॑ष्ठो वह्नि॒तमः॑ शोशु॑चानो॒ विश्वा॑ द्वेषा॑ꣳसि प्र॒मु॒मु॒ग्ध्य॒स्मत् ॥

रं भूर्भुवः सुवः। अग्नये शक्तिहस्ताय तेजोऽधिपतयेऽजवाहनाय
साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कारभूषिताय
उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

आग्नेयदिग्भागे नेत्रयोः स्थाने रं अग्नये नमः। अग्निः सुप्रीतो वरदो
भवतु ॥ [अग्निः संरक्षतु ॥] ॥ २ ॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[मो] हं। सु॒गं नः॑ पन्था॒मभ॑यं कृ॒णोतु॑। यस्मि॒न्नक्ष॑त्रे य॒म ए॒ति रा॒जा॑॥

यस्मि॒न्नेन॑म॒भ्यषि॑ञ्चन्त दे॒वाः। तद॑स्य चि॒त्रꣳ ह॒विषा॑ यजाम ॥

हं भूर्भुवः सुवः। यमाय दण्डहस्ताय धर्माधिपतये महिषवाहनाय
साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कारभूषिताय

उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

दक्षिणदिग्भागे कर्णयोः स्थाने हं यमाय नमः। यमः सुप्रीतो वरदो
भवतु॥ [यमः संरक्षतु॥] ॥३॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[भं] षं। असुन्वन्तमयजमानमिच्छ स्तेनस्येत्यां तस्करस्यान्वेषि।
अन्यमस्मदिच्छ सा त इत्या नमौ देवि निर्ऋते तुभ्यमस्तु॥
षं भूर्भुवः सुवः। निर्ऋतये खड्गहस्ताय रक्षोधिपतये नरवाहनाय
साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कारभूषिताय
उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

निर्ऋतिदिग्भागे मुखस्थाने षं निर्ऋतये नमः। निर्ऋतिः सुप्रीतो
वरदो भवतु॥ [निर्ऋतिः संरक्षतु॥] ॥४॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[गं] वं। तत्त्वा यामि ब्रह्मणा वन्दमानस्तदा शास्ते यजमानो
हविर्भिः।

अहैडमानो वरुणेह बोध्युरुशंस मा न आयुः प्रमौषीः॥

वं भूर्भुवः सुवः। वरुणाय पाशहस्ताय जलाधिपतये मकरवाहनाय
साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कारभूषिताय
उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

पश्चिमदिग्भागे बाह्वोः स्थाने वं वरुणाय नमः। वरुणः सुप्रीतो
वरदो भवतु॥ [वरुणः संरक्षतु॥] ॥५॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[वं] यं। आ नो नियुद्भिः शतिनीभिरध्वरम्। सहस्रिणीभिरुपयाहि

यज्ञम्।

वायौ अस्मिन् हविषि मादयस्व। यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥
यं भूर्भुवः सुवः। वायवे साङ्कुशध्वजहस्ताय प्राणाधिपतये
मृगवाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कार-
भूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

वायव्यदिग्भागे नासिकास्थाने यं वायवे नमः। वायुः सुप्रीतो वरदो
भवतु ॥ [वायुः संरक्षतु ॥] ॥ ६ ॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[ते] सं। वयं सोम व्रते तव। मनस्तनूषु विभ्रतः।

प्रजावन्तो अशीमहि ॥

सं भूर्भुवः सुवः। सोमाय अमृतकलशहस्ताय नक्षत्राधिपतये
अश्ववाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कार-
भूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

उत्तरदिग्भागे हृदयस्थाने सं सोमाय नमः। सोमः सुप्रीतो वरदो
भवतु ॥ [सोमः संरक्षतु ॥] ॥ ७ ॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[रुं] शं। (ऋक्) तमीशानं जगतस्तस्थुषस्पतिम्। धियं जिन्वमवसे
हूमहे वयम्।

पूषा नो यथा वेदसामसद्वृधे रक्षिता पायुरदब्धः स्वस्तये ॥

शं भूर्भुवः सुवः। ईशानाय त्रिशूलहस्ताय भूताधिपतये
वृषभवाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कार-
भूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

ईशानदिग्भागे नाभिस्थाने शं ईशानाय नमः। ईशानः सुप्रीतो
वरदो भवतु॥ [ईशानः संरक्षतु॥] ॥८॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[द्रां] खं। (ऋक्) अस्मे रुद्रा मेहना पर्वतासो वृत्रहत्ये भरहृतौ
सजोषाः ।

यः शंसते स्तुवते धायि पञ्च इन्द्रज्येष्ठा अस्माँ अवन्तु देवाः ॥

खं भूर्भुवः सुवः। ब्रह्मणे पद्महस्ताय विद्याधिपतये हंसवाहनाय
साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कारभूषिताय
उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

ऊर्ध्वदिग्भागे मूर्ध्निस्थाने खं ब्रह्मणे नमः। ब्रह्मा सुप्रीतो वरदो
भवतु॥ [ब्रह्मा संरक्षतु॥] ॥९॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[यं] ह्रीं। स्योना पृथिवि भवाऽनृक्षरा निवेशनी।

यच्छानः शर्म सप्रथाः ॥

ह्रीं भूर्भुवः सुवः। विष्णवे चक्रहस्ताय नागाधिपतये गरुडवाहनाय
साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कारभूषिताय
उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

अधोदिग्भागे पादयोः स्थाने ह्रीं विष्णवे नमः। विष्णुः सुप्रीतो
वरदो भवतु॥ [विष्णुः संरक्षतु॥] ॥१०॥

॥ षोडशाङ्गरौद्रीकरणम् ॥

ॐ भूर्भुवस्सुवः। ॐ अं। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च ॥

विभूरसि प्रवाहणो रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मा
हिंसीः ॥ अं ॐ भूर्भुवस्सुवरोम्। शिखास्थाने रुद्राय नमः ॥ १ ॥

ॐ भूर्भुवस्सुवः। ॐ आं। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः
शङ्कराय च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च ॥

वह्निरसि हव्यवाहनो रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मा
हिंसीः ॥ आं ॐ भूर्भुवस्सुवरोम्। शिरस्थाने रुद्राय नमः ॥ २ ॥

ॐ भूर्भुवस्सुवः। ॐ इं। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च ॥

श्वित्रोऽसि प्रचेता रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मा
हिंसीः ॥ इं ॐ भूर्भुवस्सुवरोम्। मूर्ध्निस्थाने रुद्राय नमः ॥ ३ ॥

ॐ भूर्भुवस्सुवः। ॐ ईं। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च ॥

तुथोऽसि विश्ववेदा रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मा
हिंसीः ॥ ईं ॐ भूर्भुवस्सुवरोम्। ललाटस्थाने रुद्राय नमः ॥ ४ ॥

ॐ भूर्भुवस्सुवः। ॐ उं। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च ॥

उशिगसि कवी रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा

मां हिंसीः ॥ उं ॐ भूर्भुवस्सुवरोम्। नेत्रयोः स्थाने रुद्राय
नमः ॥ ५ ॥

ॐ भूर्भुवस्सुवः। ॐ उं। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च ॥
अङ्घ्रिरिसि बम्भारी रौद्रेणानीकेन पाहि मांऽग्ने पिपृहि मा मा
मां हिंसीः ॥ उं ॐ भूर्भुवस्सुवरोम्। कर्णयोः स्थाने रुद्राय
नमः ॥ ६ ॥

ॐ भूर्भुवस्सुवः। ॐ ऋं। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च ॥
अवस्युरिसि दुर्वस्वान् रौद्रेणानीकेन पाहि मांऽग्ने पिपृहि मा मा मा
हिंसीः ॥ ऋं ॐ भूर्भुवस्सुवरोम्। मुखस्थाने रुद्राय नमः ॥ ७ ॥

ॐ भूर्भुवस्सुवः। ॐ ऋं। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च ॥
शुन्ध्यूरिसि मार्जालीयो रौद्रेणानीकेन पाहि मांऽग्ने पिपृहि मा मा मा
हिंसीः ॥ ऋं ॐ भूर्भुवस्सुवरोम्। कण्ठस्थाने रुद्राय नमः ॥ ८ ॥

ॐ भूर्भुवस्सुवः। ॐ लं। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च ॥
सम्राडसि कृशानू रौद्रेणानीकेन पाहि मांऽग्ने पिपृहि मा मा मा
हिंसीः ॥ लं ॐ भूर्भुवस्सुवरोम्। बाह्वोः स्थाने रुद्राय नमः ॥ ९ ॥

ॐ भूर्भुवस्सुवः। ॐ लं। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय

च मयस्क॒राय॑ च॒ नमः॑ शि॒वाय॑ च शि॒वत॑राय च ॥

प॒रिष॑द्योऽसि॒ पव॑मानो रौ॒द्रेणा॑नी॒केन॑ पा॒हि मा॑ऽग्ने पि॒पृहि॑ मा॒ मा मा॑
हि॒ःसीः॑ ॥ लृ॒ ॐ॒ भूर्भुव॑स्सुव॒रोम् । हृद॑यस्थाने रु॒द्राय॑ नमः ॥ १० ॥

ॐ॒ भूर्भुव॑स्सुवः । ॐ॒ एं । नमः॑ श॒म्भवे॑ च मयो॒भवे॑ च॒ नमः॑ शङ्क॒राय॑
च मयस्क॒राय॑ च॒ नमः॑ शि॒वाय॑ च शि॒वत॑राय च ॥

प्र॒तक्का॑ऽसि॒ नभ॑स्वान् रौ॒द्रेणा॑नी॒केन॑ पा॒हि मा॑ऽग्ने पि॒पृहि॑ मा॒ मा मा॑
हि॒ःसीः॑ ॥ एं॒ ॐ॒ भूर्भुव॑स्सुव॒रोम् । ना॒भिस्थाने॑ रु॒द्राय॑ नमः ॥ ११ ॥

ॐ॒ भूर्भुव॑स्सुवः । ॐ॒ ऐं । नमः॑ श॒म्भवे॑ च मयो॒भवे॑ च॒ नमः॑ शङ्क॒राय॑
च मयस्क॒राय॑ च॒ नमः॑ शि॒वाय॑ च शि॒वत॑राय च ॥

अस॑म्मृ॒ष्टोऽसि॒ हव्य॑सू॒दो रौ॒द्रेणा॑नी॒केन॑ पा॒हि मा॑ऽग्ने पि॒पृहि॑ मा॒
मा मा॑ हि॒ःसीः॑ ॥ ऐं॒ ॐ॒ भूर्भुव॑स्सुव॒रोम् । क॒टिस्थाने॑ रु॒द्राय॑
नमः॑ ॥ १२ ॥

ॐ॒ भूर्भुव॑स्सुवः । ॐ॒ ॐ॒ । नमः॑ श॒म्भवे॑ च मयो॒भवे॑ च॒ नमः॑ शङ्क॒राय॑
च मयस्क॒राय॑ च॒ नमः॑ शि॒वाय॑ च शि॒वत॑राय च ॥

ऋ॒तधा॑माऽसि॒ सुव॑र्ज्यो॒ती रौ॒द्रेणा॑नी॒केन॑ पा॒हि मा॑ऽग्ने पि॒पृहि॑ मा॒
मा मा॑ हि॒ःसीः॑ ॥ ॐ॒ ॐ॒ भूर्भुव॑स्सुव॒रोम् । ऊ॒रुस्थाने॑ रु॒द्राय॑
नमः॑ ॥ १३ ॥

ॐ॒ भूर्भुव॑स्सुवः । ॐ॒ औं । नमः॑ श॒म्भवे॑ च मयो॒भवे॑ च॒ नमः॑
शङ्क॒राय॑ च मयस्क॒राय॑ च॒ नमः॑ शि॒वाय॑ च शि॒वत॑राय च ॥

ब्र॒ह्मज्योति॑रसि॒ सुव॑र्धा॒मा रौ॒द्रेणा॑नी॒केन॑ पा॒हि मा॑ऽग्ने पि॒पृहि॑ मा॒
मा मा॑ हि॒ःसीः॑ ॥ औं॒ ॐ॒ भूर्भुव॑स्सुव॒रोम् । जा॒नुस्थाने॑ रु॒द्राय॑

नमः ॥ १४ ॥

ॐ भूर्भुवस्सुवः। ॐ अं। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च ॥

अजौऽस्येकपाद्रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मा
हिंसीः ॥ अं ॐ भूर्भुवस्सुवरोम्। जङ्घास्थाने रुद्राय नमः ॥ १५ ॥

ॐ भूर्भुवस्सुवः। ॐ अः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः
शङ्कराय च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च ॥

अहिरसि बुध्नियो रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा
मा हिंसीः ॥ अः ॐ भूर्भुवस्सुवरोम्। पादयोः स्थाने रुद्राय
नमः ॥ १६ ॥

त्वगस्थितैः सर्वपापैः प्रमुच्यते। सर्वभूतेष्वपराजितो भवति।
ततो भूत-प्रेत-पिशाच-ब्रह्मराक्षस-यक्ष-यमदूत-शाकिनी-डाकिनी-
सर्प-श्वापद-वृश्चिक-तस्कराद्युपद्रवाद्युपघाताः। सर्वे ज्वलन्तं
पश्यन्तु। मां रक्षन्तु। यजमानं रक्षन्तु। सर्वान् महाजनान्
रक्षन्तु ॥

॥ गुह्यादि मस्तकान्तं षडङ्ग (चतुर्थो) न्यासः ॥

मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यं विच्छिन्नं यज्ञं समिमं दधातु।
या इष्टा उषसो निमृचश्च ताः सन्दधामि हविषा घृतेन ॥ गुह्याय
नमः ॥ १ ॥

अबौ॑ध्यग्निः स॒मिधा॒ जना॑नां प्रति॒ धेनु॑मिवाऽऽय॒तीमु॒षासम्॑ ।
य॒द्वा इ॒व प्र॒वया॑मुज्जिहा॒नाः प्रभा॑नवः॒ सि॒स्रते॒ नाक॑मच्छ ॥ नाभ्यै
नमः ॥ २ ॥

अ॒ग्निर्मूर्द्धा॑ दि॒वः क॒कुत्प॑तिः पृथि॒व्या अ॒यम् ।
अ॒पा॒ रेता॑सि जिन्वति ॥ हृद॒याय॑ नमः ॥ ३ ॥
मूर्धा॑नं दि॒वो अ॒रतिं॑ पृथि॒व्या वैश्वान॑रमृताय॒ जा॒तम॒ग्निम् ।
क॒विः स॒म्राज॑मति॒थिं जना॑नामा॒सन्ना पात्रं॑ जनयन्त दे॒वाः ॥
कण्ठ॑ाय नमः ॥ ४ ॥

मर्मा॑णि ते व॒र्मभि॑च्छादयामि॒ सोम॑स्त्वा॒ राजा॑ऽमृते॒नाभि॑वस्ताम् ।
उ॒रोर्व॑रीयो वरि॒वस्ते अस्तु॑ जय॒न्तं त्वाम॑नु॒ मद॑न्तु दे॒वाः ॥ मु॒खाय॑
नमः ॥ ५ ॥

जा॒तवै॑दा यदि॒ वा पा॒वको॑ऽसि । वैश्वान॑रो यदि॒ वा वैद्यु॑तोऽसि ।
शं प्र॒जाभ्यो॑ यज॒मानाय॑ लो॒कम् । ऊ॒र्जं पु॒ष्टिं द॑दद॒भ्याव॑वृत्स्व ॥
शि॒रसे॑ नमः ॥ ६ ॥

॥ आत्मरक्षा ॥

(तैत्तिरीयब्राह्मणे अष्टकं - २/प्रश्नः - ३/अनुवाकः - ११)

ब्रह्मा॑त्मन्वद॑सृजत । तद॑कामयत । समा॒त्मना॑ प॒द्येयेति॑ ।
आ॒त्म॒न्नात्म॑न्नित्याम॒न्त्रय॑त । तस्मै॑ द॒शम॑ हूतः प्रत्य॑शृणोत् । स
द॒शहू॑तोऽभवत् । द॒शहू॑तो ह॒ वै ना॒मैषः॑ । तं वा ए॒तं द॒शहू॑तः स॒न्तम् ।
द॒शहो॑तेत्याचक्षते प॒रोक्षे॑ण । प॒रोक्ष॑प्रिया इ॒व हि॒ दे॒वाः ॥

आत्मन्नात्मन्नित्यामन्त्रयत्। तस्मै सप्तमं हूतः प्रत्यशृणोत्। स
सप्तहूतोऽभवत्। सप्तहूतो ह वै नामैषः। तं वा एतं सप्तहूतं
सन्तम्। सप्तहोतेत्याचक्षते परोक्षेण। परोक्षप्रिया इव हि देवाः ॥

आत्मन्नात्मन्नित्यामन्त्रयत्। तस्मै षष्ठं हूतः प्रत्यशृणोत्। स
षड्हूतोऽभवत्। षड्हूतो ह वै नामैषः। तं वा एतं षड्हूतं सन्तम्।
षड्होतेत्याचक्षते परोक्षेण। परोक्षप्रिया इव हि देवाः ॥

आत्मन्नात्मन्नित्यामन्त्रयत्। तस्मै पञ्चमं हूतः प्रत्यशृणोत्।
स पञ्चहूतोऽभवत्। पञ्चहूतो ह वै नामैषः। तं वा एतं पञ्चहूतं
सन्तम्। पञ्चहोतेत्याचक्षते परोक्षेण। परोक्षप्रिया इव हि देवाः ॥

आत्मन्नात्मन्नित्यामन्त्रयत्। तस्मै चतुर्थं हूतः प्रत्यशृणोत्। स
चतुरहूतोऽभवत्। चतुरहूतो ह वै नामैषः। तं वा एतं चतुरहूतं
सन्तम्। चतुर्होतेत्याचक्षते परोक्षेण। परोक्षप्रिया इव हि देवाः ॥

तमब्रवीत्। त्वं वै मे नेदिष्ठं हूतः प्रत्यश्रौषीः। त्वयैनानारख्यातार
इति। तस्मान्नु हैनाञ्चतुरहोतार इत्याचक्षते। तस्माच्छुश्रूषुः
पुत्राणां हृद्यतमः। नेदिष्ठो हृद्यतमः। नेदिष्ठो ब्रह्मणो भवति। य
एवं वेद।

आत्मने नमः ॥

॥ शिवसङ्कल्पः ॥

येनेदं भूतं भुवनं भविष्यत् परिगृहीतममृतैर्न सर्वम्।

येन यज्ञस्त्रायते सप्तहोता तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ १ ॥

येन कर्माणि प्रचरन्ति धीरा यतो वाचा मनसा चारु यन्ति ।
 यत्सम्मितमनुसंयन्ति प्राणिनस्तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ २ ॥
 येन कर्माण्यपसौ मनीषिणो यज्ञे कृण्वन्ति विदथेषु धीराः ।
 यदपूर्वं यक्षमन्तः प्रजानां तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ ३ ॥
 यत्प्रज्ञानमुत चेतो धृतिश्च यज्योतिरन्तरमृतं प्रजासु ।
 यस्मान्न ऋते किं च न कर्म क्रियते तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ ४ ॥
 सुषारथिरश्वानिव यन्मनुष्यान्नेनीयतेऽभीशुभिर्वाजिन इव ।
 हृत्प्रतिष्ठं यदजिरं जविष्ठं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ ५ ॥
 यस्मिन्नुचः साम यजूंषि यस्मिन् प्रतिष्ठिता रथनाभाविंवाराः ।
 यस्मिंश्चित्तं सर्वमोतं प्रजानां तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ ६ ॥
 यदत्र षष्ठं त्रिशतं सुवीरं यज्ञस्य गुह्यं नवनावमाय्यम् ।
 दश पञ्च त्रिंशतं यत्परं च तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ ७ ॥
 यज्जाग्रतो दूरमुदैति दैवं तदु सुप्तस्य तथैवेति ।
 दूरङ्गमं ज्योतिषां ज्योतिरेकं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ ८ ॥
 येनेदं विश्वं जगतो बभूव ये देवापि महतो जातवेदाः ।
 तदेवाग्निस्तमसो ज्योतिरेकं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ ९ ॥
 येन द्यौः पृथिवी चान्तरिक्षं च ये पर्वताः प्रदिशो दिशश्च ।
 येनेदं जगद्वाप्तं प्रजानां तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ १० ॥
 ये मनो हृदयं ये च देवा ये दिव्या आपो ये सूर्यरश्मिः ।
 ते श्रोत्रे चक्षुषी सञ्चरन्तं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ ११ ॥

अचिन्त्यं चाप्रमेयं च व्यक्ताव्यक्तपरं च यत्।
सूक्ष्मात्सूक्ष्मतरं ज्ञेयं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ १२ ॥

एका च दश शतं च सहस्रं चायुतं च
नियुतं च प्रयुतं चाबुदं च न्यबुदं च समुद्रश्च मध्यं चान्तश्च परार्धश्च
तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ १३ ॥

ये पञ्च पञ्चादश शतं सहस्रमयुतं न्यबुदं च।
ते अग्निचित्येष्टकास्तं शरीरं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ १४ ॥

वेदाहमेतं पुरुषं महान्तमादित्यवर्णं तमसः परस्तात्।
यस्य योनिं परिपश्यन्ति धीरास्तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ १५ ॥

यस्येदं धीराः पुनन्ति कवयो ब्रह्माणमेतं त्वा वृणत इन्दुम्।
स्थावरं जङ्गमं द्यौराकाशं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ १६ ॥

परात्परतरं चैव यत्पराच्चैव यत्परम्।
यत्परात्परतो ज्ञेयं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ १७ ॥

परात्परतरो ब्रह्मा तत्परात्परतो हरिः।
तत्परात्परतोऽधीशस्तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ १८ ॥

या वेदादिषु गायत्री सर्वव्यापी महेश्वरी।
ऋग्यजुः सामाथर्वैश्च तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ १९ ॥

यो वै देवं महादेवं प्रणवं परमेश्वरम्।
यः सर्वे सर्ववेदैश्च तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ २० ॥

प्रयतः प्रणवोङ्कारं प्रणवं पुरुषोत्तमम्।
ओङ्कारं प्रणवात्मानं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ २१ ॥

योऽसौ सर्वेषु वेदेषु पठ्यते ह्यज इश्वरः।
अकार्यो निर्गुणो ह्यात्मा तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ २२ ॥

गोभिर्जुष्टं धनेन ह्यायुषा च बलेन च।
प्रजया पशुभिः पुष्कराक्षं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ २३ ॥

कैलासशिखरे रम्ये शङ्करस्य शिवालये।
देवतास्तत्र मोदन्ते तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ २४ ॥

त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
उर्वारुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्तन्मे मनः
शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ २५ ॥

विश्वतश्चक्षुरुत विश्वतोमुखो विश्वतोहस्त उत विश्वतस्पात्।
सम्बाहुभ्यां नर्मति सम्पतत्रैर्द्यावापृथिवी जनयन्देव एकस्तन्मे मनः
शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ २६ ॥

चतुरो वेदानधीयीत सर्वशास्त्रमयं विदुः।
इतिहासपुराणानां तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ २७ ॥
मा नो महान्तमुत मा नो अर्भकं मा न उक्षन्तमुत मा न
उक्षितम्। मा नोऽवधीः पितरं मोत मातरं प्रिया मा
नस्तनुवो रुद्र रीरिषस्तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ २८ ॥
मानस्तोके तनये मा न आयुषि मा नो गोषु मा नो

अश्वेषु रीरिषः। वीरान्मा नो रुद्र भामितोऽवधीरुहविष्मन्तो नमसा
विधेम ते तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ २९ ॥

ऋतं सत्यं परं ब्रह्म पुरुषं कृष्णपिङ्गलम्।
ऊर्ध्वरेतं विरूपाक्षं विश्वरूपाय वै नमो
नमस्तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ ३० ॥

कद्रुद्राय प्रचेतसे मीढुष्टमाय तव्यसे।
वो चेम शन्तमं हृदे। सर्वो ह्येष रुद्रस्तस्मै रुद्राय नमो अस्तु
तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ ३१ ॥

ब्रह्मजज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्विसीमतः सुरुचौ वेन आवः।
सबुधिया उपमा अस्य विष्ठाः सतश्च योनिमसतश्च
विवस्तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ ३२ ॥

यः प्राणतो निमिषतो महित्वैक इद्राजा जगतो बभूव।
य ईशो अस्य द्विपदश्चतुष्पदः कस्मै देवाय
हविषा विधेम तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ ३३ ॥

य आत्मदा बलदा यस्य विश्व उपासते प्रशिषं यस्य देवाः।
यस्य छायाऽमृतं यस्य मृत्युः कस्मै देवाय
हविषा विधेम तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ ३४ ॥

यो रुद्रो अग्नौ यो अप्सु य ओषधीषु यो रुद्रो विश्वा भुवनाऽऽविवेश
तस्मै रुद्राय नमो अस्तु तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ ३५ ॥

गन्धद्वारां दुराधरूषां नित्यपुष्टां करीषिणीम्। ईश्वरीं सर्वभूतानां

तामिहोपह्वये श्रियं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ ३६ ॥

य इदं शिवसङ्कल्पं सदा ध्यायन्ति ब्राह्मणाः ।
ते परं मोक्षं गमिष्यन्ति तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥
हृदयाय नमः ॥

॥ पुरुषसूक्तम् ॥

ॐ सहस्रशीर्षा पुरुषः । सहस्राक्षः सहस्रपात् । स भूमिं विश्वतो
वृत्वा । अत्यतिष्ठदशाङ्गुलम् ॥ पुरुष एवेदं सर्वम् । यद्भूतं यच्च
भव्यम् । उतामृतत्वस्येशानः । यदन्नेनातिरोहति ॥ एतावानस्य
महिमा । अतो ज्यायांश्च पूरुषः ।

पादौऽस्य विश्वा भूतानि । त्रिपादस्यामृतं दिवि ॥ त्रिपादूर्ध्व
उदैत्पुरुषः । पादौऽस्येहाऽऽभवात्पुनः । ततो विश्वङ्मकामत् ।
साशनाशनने अभि ॥ तस्माद्विराडजायत । विराजो अधि पूरुषः ।
स जातो अत्यरिच्यत । पश्चाद्भूमिमथो पुरः ॥

यत्पुरुषेण हविषा । देवा यज्ञमतन्वत । वसन्तो अस्यासीदाज्यम् ।
ग्रीष्म इध्मः शरद्धविः ॥ सप्तास्यऽऽसन्परिधयः । त्रिः सप्त समिधः
कृताः । देवा यद्यज्ञं तन्वानाः । अबध्नन्पुरुषं पशुम् ॥ तं यज्ञं बर्हिषि
प्रौक्षन् । पुरुषं जातमग्रतः ।

तेन देवा अयजन्त । साध्या ऋषयश्च ये ॥ तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतः ।
सम्भृतं पृषदाज्यम् । पशून्स्तांश्चक्रे वायव्यान् । आरण्यान्ग्राम्याश्च

ये॥ तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतः। ऋचः सामानि जज्ञिरे। छन्दांसि
जज्ञिरे तस्मात्।

यजुस्तस्मादजायत॥ तस्मादश्वा अजायन्त। ये के चौभयादतः।
गावो ह जज्ञिरे तस्मात्। तस्माज्जाता अजावयः॥ यत्पुरुषं
व्यदधुः। कतिधा व्यकल्पयन्। मुखं किमस्य कौ बाहू। कावूरू
पादावुच्येते॥ ब्राह्मणोऽस्य मुखमासीत्। बाहू राजन्यः कृतः।

ऊरू तदस्य यद्वैश्यः। पद्भ्यां शूद्रो अजायत॥ चन्द्रमा
मनसो जातः। चक्षोः सूर्यो अजायत। मुखादिन्द्रश्चाग्निश्च।
प्राणाद्वायुरजायत॥ नाभ्या आसीदन्तरिक्षम्। शीर्ष्णो द्यौः
समवर्तत। पद्भ्यां भूमिर्दिशः श्रोत्रात्। तथा लोकाः अकल्पयन्॥
वेदाहमेतं पुरुषं महान्तम्। आदित्यवर्णं तमसस्तु पारे॥ सर्वाणि
रूपाणि विचित्य धीरः। नामानि कृत्वाऽभिवदन् यदास्ते॥
धाता पुरस्ताद्यमुदाजहार। शक्रः प्रविद्वान्प्रदिशश्चतस्रः। तमेवं
विद्वानमृत इह भवति। नान्यः पन्था अयनाय विद्यते॥ यज्ञेन
यज्ञमयजन्त देवाः। तानि धर्माणि प्रथमान्यासन्। ते ह नाकं
महिमानः सचन्ते। यत्र पूर्वे साध्याः सन्ति देवाः॥

शिरसे स्वाहा॥

॥ उत्तरनारायणम् ॥

अञ्चः सम्भूतः पृथिव्यै रसाच्च। विश्वकर्मणः समवर्तताधि। तस्य
त्वष्टा विदधद्रूपमेति। तत्पुरुषस्य विश्वमाजानमग्रै॥ वेदाहमेतं पुरुषं

महान्तम्। आदित्यवर्णं तमसः परस्तात्। तमेवं विद्वानमृतं इह
भवति। नान्यः पन्था विद्यतेयऽनाय॥ प्रजापतिश्चरति गर्भे अन्तः।
अजायमानो बहुधा विजायते।

तस्य धीराः परिजानन्ति योनिम्। मरीचीनां पदमिच्छन्ति वेधसः॥
यो देवेभ्य आतपति। यो देवानां पुरोहितः। पूर्वो यो देवेभ्यो जातः।
नमो रुचाय ब्राह्मणे॥ रुचं ब्राह्मं जनयन्तः। देवा अग्रे तदब्रुवन्।
यस्त्वैवं ब्राह्मणो विद्यात्। तस्य देवा असन् वशे॥ ह्रीश्च ते लक्ष्मीश्च
पत्न्यौ। अहोरात्रे पार्श्वे। नक्षत्राणि रूपम्। अश्विनौ व्यात्तम्। इष्टं
मनिषाण। अमुं मनिषाण। सर्वं मनिषाण॥

शिखायै वषट्॥

॥ अप्रतिरथम् ॥

(तैत्तिरीयसंहितायां काण्डः - ४/प्रश्नः - ६/अनुवाकः - ४)

आशुः शिशानो वृषभो न युध्मो घनाघनः क्षोभणश्चर्षणीनाम्।
सङ्क्रन्दनोऽनिमिष एकवीरः शतं सेना अजयत् साकमिन्द्रः।
सङ्क्रन्दनेनानिमिषेण जिष्णुना युत्कारेण दुश्च्यवनेन धृष्णुना।
तदिन्द्रेण जयत् तत्सहध्वं युधो नर इषुहस्तेन वृष्णा। स इषुहस्तैः
सनिषङ्गिभिर्वशी सः स्रष्टा स युध इन्द्रो गणेन। सः सृष्टजिह्वसोमपा
बाहुशध्यूर्ध्वधन्वा प्रतिहिताभिरस्ता।

बृहस्पते परि दीया रथेन रक्षोहाऽमित्रा अपबाधमानः।
प्रभञ्जन्त्सेनाः प्रमृणो युधा जयन्नस्माकमेध्यविता रथानाम्।

गोत्रभिदं गोविदं वज्रबाहुं जयन्तमज्म प्रमृणन्तमोजसा।
 इमं सजाता अनु वीरयध्वमिन्द्रं सखायोऽनु स रभध्वम्।
 बलविज्ञायः स्थविरः प्रवीरः सहस्वान् वाजी सहमान उग्रः।
 अभिवीरो अभिसत्त्वा सहोजा जैत्रमिन्द्र रथमा तिष्ठ गोवित्। अभि
 गोत्राणि सहसा गार्हमानोऽदायो वीरः शतमन्युरिन्द्रः।

दुश्च्यवनः पृतनाषाड्युध्योऽस्माकं सेना अवतु प्र युत्सु।
 इन्द्र आसां नेता बृहस्पतिर्दक्षिणा यज्ञः पुर एतु सोमः।
 देवसेनानामभिभञ्जतीनां जयन्तीनां मरुतो यन्त्वग्रै। इन्द्रस्य वृष्णो
 वरुणस्य राज्ञा आदित्यानां मरुतां शर्ध उग्रम्। महामनसां
 भुवनच्यवानां घोषो देवानां जयतामुदस्थात्। अस्माकमिन्द्रः
 समृतेषु ध्वजेष्वस्माकं या इषवस्ता जयन्तु।

अस्माकं वीरा उत्तरे भवन्त्वस्मानु देवा अवता हवेषु। उद्धरष्य
 मघवन्नायुधान्युत् सत्त्वंनां मामकानां महासि। उद्धृत्रहन् वाजिनां
 वाजिनान्युद्रथानां जयतामेतु घोषः। उप प्रेत जयता नरः स्थिरा वः
 सन्तु बाहवः। इन्द्रो वः शर्म यच्छत्त्वनाधृष्या यथाऽसथ। अवसृष्टा
 परा पत शरव्ये ब्रह्मसंशिता।

गच्छामित्रान् प्रविश मैषां कं चनोच्छिषः। मर्माणि ते
 वर्मभिश्छादयामि सोमस्त्वा राजाऽमृतेनाभिवस्ताम्। उरोर्वरीयो
 वरिवस्ते अस्तु जयन्तं त्वामनु मदन्तु देवाः। यत्र बाणाः सम्पतन्ति
 कुमारा विशिखा इव। इन्द्रो नस्तत्र वृत्रहा विश्वाहा शर्म यच्छतु॥
 कवचाय हुम्॥

॥ प्रतिपूरुषम् (सं०) ॥

(तैत्तिरीयसंहितायां काण्डः - १/प्रश्नः - ८/अनुवाकः - ६)

प्रतिपूरुषमेककपालान्निर्वपत्येकमतिरिक्तं यावन्तो गृह्याः
स्मस्तेभ्यः कर्मकरं पशूनां शर्मांसि शर्म यजमानस्य शर्म मे
यच्छैक एव रुद्रो न द्वितीयाय तस्थ आखुस्ते रुद्र पशुस्तं जुषस्वैष
ते रुद्र भागः सह स्वस्त्राऽम्बिकया तं जुषस्व भेषजं गवेऽश्वाय
पुरुषाय भेषजमथो अस्मभ्यं भेषजं सुभेषजं यथाऽसति। सुगं
मेषाय मेघ्या अवांम्ब रुद्रमदिमह्यव देवं त्र्यम्बकम्। यथा नः
श्रेयसः करद्यथा नो वस्यसः करद्यथा नः पशुमतः करद्यथा
नो व्यवसाययात्। त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
उर्वारुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥ एष ते रुद्रभागस्तं
जुषस्व तेनावसेन परो मूर्जवतोऽतीह्यवततधन्वा पिनाकहस्तः
कृत्तिवासाः॥

॥ प्रतिपूरुषम् (ब्रा०) ॥

(तैत्तिरीयब्राह्मणे अष्टकं - १/प्रश्नः - ६/अनुवाकः - १०)

प्रतिपूरुषमेककपालान्निर्वपति। जाता एव प्रजा रुद्रान्निरवदयते।
एकमतिरिक्तम्। जनिष्यमाणा एव प्रजा रुद्रान्निरवदयते।
एककपाला भवन्ति। एकधैव रुद्रं निरवदयते। नाभिधारयति।
यदभिधारयैत्। अन्तरवचारिणं रुद्रं कुर्यात्। एकोल्मुकेन यन्ति।
तद्धि रुद्रस्य भागधेयम्। इमां दिशं यन्ति। एषा वै रुद्रस्य दिक्।
स्वायामेव दिशि रुद्रं निरवदयते। रुद्रो वा अपशुकाया आहुत्यै

नातिष्ठत। असौ तै पशुरिति निर्दिशेद्यं द्विष्यात्। यमेव द्वेष्टि। तमस्मै
 पशुं निर्दिशति। यदि न द्विष्यात्। आखुस्ते पशुरिति ब्रूयात्। न
 ग्राम्यान् पशून् हिनस्ति। नऽऽरण्यान्। चतुष्पथे जुहोति। एष
 वा अग्नीनां पङ्क्तिशो नाम। अग्निवत्येव जुहोति। मध्यमेन पर्णेन
 जुहोति। स्रुग्ध्यैषा। अथो खलु। अन्तमेनैव होतव्यम्। अन्तत
 एव रुद्रं निरवदयते। एष तै रुद्र भागः सह स्वस्त्राऽम्बिकयेत्याह।
 शरद्वा अस्याम्बिका स्वसा। तया वा एष हिनस्ति। यः हिनस्ति।
 तयैवैनं सह शमयति। भेषजं गव इत्याह। यावन्त एव ग्राम्याः
 पशवः। तेभ्यो भेषजं करोति। अवाम्ब रुद्रमदिमहीत्याह।
 आशिषमेवैतामाशास्ते। त्र्यम्बकं यजामह इत्याह। मृत्योर्मुक्षीय
 माऽमृतादिति वावैतदाह। उत्किरन्ति। भगस्य लीप्सन्ते। मूतै
 कृत्वाऽऽसजन्ति। यथा जनं यतैऽवसं करोति। तादृगेव तत्। एष
 तै रुद्र भाग इत्याह निरवत्यै। अप्रतीक्षमायन्ति। अपः परिषिञ्चति।
 रुद्रस्यान्तरहित्यै। प्र वा एतैस्माल्लोकाच्च्यवन्ते। ये त्र्यम्बकैश्चरन्ति।
 आदित्यं चरुं पुनरेत्य निर्वपति। इयं वा अदितिः। अस्यामेव
 प्रतितिष्ठन्ति।

नेत्रत्रयाय वौषट् ॥

॥ शतरुद्रीयम् (सं०) ॥

त्वमग्ने रुद्रो असुरो महो दिवस्त्व॑ शर्धो॑ मारुतं॑ पृक्ष ई॒शिषे।
 त्वं वातैर॑रुणैर्यासि शङ्गयस्त्वं पूषा वि॒धतः पा॑सि नु त्मना॑। आ
 वो राजानमध्वरस्य॑ रुद्र॑ होतार॑ सत्ययज॑ रोदस्योः। अ॒ग्निं
 पुरा तनयि॑त्तोर॒चित्ता॒द्धिर॑ण्यरूपमवसे कृणुध्वम्। अ॒ग्निर्होता॑ नि
 षसादा॑ यजी॒यानु॑पस्थे मा॒तुः सुर॑भावु लो॒के। युवा॑ क॒विः पुरु॑निष्ठ
 ऋ॒तावा॑ ध॒र्ता कृ॑ष्टीनामुत मध्य॑ इ॒द्धः।

सा॒ध्वीम॑कर्देववी॒तिं नो अ॒द्य य॒ज्ञस्य॑ जिह्वामविदाम॑ गुह्या॑म्। स
 आयुरा॑ऽगात्सुर॒भिर्वसानो॑ भ॒द्राम॑कर्देवहृतिं नो अ॒द्य। अ॒क्रन्द॑द॒ग्निः
 स्तनय॑न्निव द्यौः क्षामा॑ रे॒रिह॑द्वीरुधः सम॒ञ्जन्। स॒द्यो ज॑ज्ञानो वि
 हीमि॑द्धो अख्यदा रोदसी भा॒नुना॑ भात्यन्तः। त्वे वसू॑नि पुर्वणीक
 होत॑र्दोषा वस्तो॒रेरि॑रे य॒ज्ञिया॑सः।

क्षामे॑व विश्वा भुव॑नानि यस्मिन्त्स॑ सौभ॑गानि दधिरे पा॒वके॑।
 तुभ्यं॑ ता अ॒ङ्गिर॑स्तम॒ विश्वाः॑ सु॒क्षित॑यः पृथक्। अग्ने॒ कामा॑य
 येमिरे। अ॒श्याम॑ तं काममग्ने तवो॒त्यश्याम॑ रयि॑र॒यिवः॑ सुवीरम्।
 अ॒श्याम॑ वाज॑म॒भि वा॒जय॑न्तोऽश्याम॑ द्यु॒म्नम॑जराऽजरन्ते। श्रेष्ठं
 यवि॑ष्ठ भार॒ताऽग्ने॑ द्युमन्त॒मा भर॑।

वसो॑ पुरुस्पृह॑रयिम्। स श्वि॒तान॑स्तन्यतू रौच॑न॒स्था
 अ॒जरे॑भिर्नानद॒द्भिर्य॑विष्ठः। यः पा॒वकः॑ पुरु॒तमः॑ पुरु॒णि
 पृथू॑न्य॒ग्निर॑नुयाति भर्वन्। आयु॑ष्टे वि॒श्वतो॑ दध॒दय॑म॒ग्निर्वरे॑ण्यः।
 पुन॑स्ते प्रा॒ण आय॑ति परा यक्ष्म॑ सुवामि ते। आ॒युर्दा॑ अग्ने ह॒विषो॑
 जुषा॑णो घृत॑प्रतीको घृत॒योनि॑रेधि। घृतं पी॒त्वा मधु॑ चारु॒ गव्यं॑ पि॒तेव॑

पुत्रमभिरक्षतादिमम्।

तस्मै ते प्रतिहर्यते जातवेदो विचरषणे। अग्ने जनामि सुष्टुतिम्।
दिवस्परि प्रथमं जज्ञे अग्निरस्मद्वितीयं परि जातवेदाः। तृतीयमप्सु
नृमणा अजस्रमिन्धान एनं जरते स्वाधीः। शुचिः पावक
वन्द्योऽग्ने बृहद्विरोचसे। त्वं घृतेभिराहुतः। दृशानो रुक्म उर्व्या
व्यद्यौर्दुर्मरुषमायुः श्रिये रुचानः। अग्निरमृतौ अभवद्वयौभिर्यदेनं
द्यौरजनयत्सुरेताः।

आ यदिषे नृपतिं तेज आनद्धुचि रेतो निषिक्तं द्यौरभीके। अग्निः
शर्धमनवद्यं युवानं स्वाधिर्यं जनयत्सूदयच्च। स तेजीयसा मनसा
त्वोत उत शिक्ष स्वपत्यस्य शिक्षोः। अग्ने रायो नृतमस्य प्रभूतौ
भूयाम ते सुष्टुतयश्च वस्वः। अग्ने सहन्तमा भर द्युमस्य प्रासहा
रयिम्।

विश्वा यश्चरषणीरभ्यासा वाजेषु सासहत। तमग्ने पृतना सह रयिं
सहस्व आ भर। त्वं हि सत्यो अद्भुतो दाता वाजस्य गोमतः।
उक्षान्नाय वशान्नाय सोमपृष्ठाय वेधसे। स्तोमैर्विधेमाग्रयै। वद्मा हि
सूनो अस्यद्मसद्वा चक्रे अग्निर्जनुषाऽज्माऽन्नम्। स त्वं न ऊर्जसन
ऊर्जं धा राजेव जेरवृके क्षैष्यन्तः।

अग्न आयूषि पवस आ सुवोर्जमिषं च नः। आरे बाधस्व
दुच्छुनाम्। अग्ने पवस्व स्वपा अस्मे वर्चः सुवीर्यम्। दधत्पोषं
रयिं मयि। अग्ने पावक रोचिषा मन्द्रया देव जिह्वया। आ देवान्
वक्षि यक्षि च। स नः पावक दीदिवोऽग्ने देवा इहऽऽवह। उप

यज्ञं हविश्च नः। अग्निः शुचिं व्रततमः शुचिर्विप्रः शुचिः कविः।
शुचीं रोचत आहुतः। उदग्ने शुच्यस्तव शुक्रा भ्राजन्त ईरते। तव
ज्योतींश्चर्चयः॥

॥ शतरुद्रीयम् (ब्रा०) ॥

(तैत्तिरीयब्राह्मणे काठके प्रश्नः - २/अनुवाकः - २)

त्वमग्ने रुद्रो असुरो महो दिवः। त्वं शर्धो मारुतं पृक्ष ईशिषे।
त्वं वातैररुणैर्यासि शङ्गयः। त्वं पूषा विधतः पांसि नु त्मना।
देवा देवेषु श्रयध्वम्। प्रथमा द्वितीयेषु श्रयध्वम्। द्वितीयास्तृतीयेषु
श्रयध्वम्। तृतीयाश्चतुर्थेषु श्रयध्वम्। चतुर्थाः पञ्चमेषु श्रयध्वम्।
पञ्चमाः षष्ठेषु श्रयध्वम्॥ षष्ठाः सप्तमेषु श्रयध्वम्। सप्तमा
अष्टमेषु श्रयध्वम्। अष्टमा नवमेषु श्रयध्वम्। नवमा दशमेषु
श्रयध्वम्। दशमा एकादशेषु श्रयध्वम्। एकादशा द्वादशेषु
श्रयध्वम्। द्वादशास्त्रयोदशेषु श्रयध्वम्। त्रयोदशाश्चतुर्दशेषु
श्रयध्वम्। चतुर्दशाः पञ्चदशेषु श्रयध्वम्। पञ्चदशाः षोडशेषु
श्रयध्वम्॥ षोडशाः सप्तदशेषु श्रयध्वम्। सप्तदशा अष्टादशेषु
श्रयध्वम्। अष्टादशा एकान्नविंशेषु श्रयध्वम्। एकान्नविंशा
विंशेषु श्रयध्वम्। विंशा एकविंशेषु श्रयध्वम्। एकविंशा
द्वाविंशेषु श्रयध्वम्। द्वाविंशास्त्रयोविंशेषु श्रयध्वम्।
त्रयोविंशाश्चतुर्विंशेषु श्रयध्वम्। चतुर्विंशाः पञ्चविंशेषु
श्रयध्वम्। पञ्चविंशाः षड्विंशेषु श्रयध्वम्॥ षड्विंशाः
सप्तविंशेषु श्रयध्वम्। सप्तविंशा अष्टाविंशेषु श्रयध्वम्।

अष्टाविंशा एकात्रिंशेषु श्रयध्वम्। एकात्रिंशास्त्रिंशेषु
 श्रयध्वम्। त्रिंशा एकत्रिंशेषु श्रयध्वम्। एकत्रिंशा
 द्वात्रिंशेषु श्रयध्वम्। द्वात्रिंशास्त्रयस्त्रिंशेषु श्रयध्वम्।
 देवास्त्रिरेकादशास्त्रिस्त्रयस्त्रिंशाः। उत्तरे भवत। उत्तरवर्त्मान्
 उत्तरसत्त्वानः। यत्काम इदं जुहोमि। तन्मे समृध्यताम्। वयं
 स्याम पतयो रयीणाम्। भूर्भुवः स्वः स्वाहा॥
 ॐ भूर्भुवस्सुवरोमिति दिग्बन्धः॥ अस्त्राय फट्॥

॥ पञ्चाङ्गम् ॥

हंसः शुचिषद्वसुरन्तरिक्षसद्धोता वेदिषदतिथिर्दुरोणसत्।
 नृषद्वरसदृतसद्योमसदुज्जा गोजा ऋतजा अद्रिजा ऋतं बृहत्॥

प्रतद्विष्णुः स्तवते वीर्याय। मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः।
 यस्योरुषु त्रिषु विक्रमणेषु। अधिक्षियन्ति भुवनानि विश्वा॥

त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
 उर्वारुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥

तत्सवितुर्वृणीमहे। वयं देवस्य भोजनम्।
 श्रेष्ठं सर्वधातमम्। तुरं भगस्य धीमहि॥

विष्णुर्योनिं कल्पयतु। त्वष्टा रूपाणि पिंशतु।
 आसिञ्चतु प्रजापतिः। धाता गर्भं दधातु ते॥

॥ अष्टाङ्ग-नमस्काराः ॥

हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेक आसीत्।
सदाधार पृथिवीं द्यामुतेमां कस्मै देवाय हविषा विधेम॥
[उरसा] उमामहेश्वराभ्यां नमः ॥ १ ॥

यः प्राणतो निमिषतो महित्वैक इद्राजा जगतो बभूव।
य ईशे अस्य द्विपदश्चतुष्पदः कस्मै देवाय हविषा विधेम॥
[शिरसा] उमामहेश्वराभ्यां नमः ॥ २ ॥

ब्रह्मजज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्विसीमतः सुरुचौ वेन आवः।
सबुधिया उपमा अस्य विष्ठाः सतश्च योनिमसतश्च विवः ॥ १ ॥
[दृष्ट्या] उमामहेश्वराभ्यां नमः ॥ ३ ॥

मही द्यौः पृथिवी च न इमं यज्ञं मिमिक्षताम्। पिपृतान्नो भरीमभिः ॥
[मनसा] उमामहेश्वराभ्यां नमः ॥ ४ ॥

उपश्वासय पृथिवीमुत द्यां पुरुत्रा ते मनुतां विष्ठितं जगत्।
स दुन्दुभे सजूरिन्द्रेण देवैर्दूराद्वीयो अपसेध शत्रून्॥
[वचसा] उमामहेश्वराभ्यां नमः ॥ ५ ॥

अग्ने नय सुपथा राये अस्मान् विश्वानि देव वयुनानि विद्वान्।
युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनो भूयिष्ठां ते नम उक्तिं विधेम॥
[पद्भ्याम्] उमामहेश्वराभ्यां नमः ॥ ६ ॥

या ते अग्ने रुद्रिया तनूस्तया नः पाहि तस्यास्ते स्वाहा॥
[कराभ्याम्] उमामहेश्वराभ्यां नमः ॥ ७ ॥

इमं यमप्रस्तरमाहि सीदाऽङ्गिरोभिः पितृभिः संविदानः।
 आत्वा मन्त्राः कविशस्ता वहन्त्वेना राजन् हविषा मादयस्व ॥
 [कर्णाभ्याम्] उमामहेश्वराभ्यां नमः ॥ ८ ॥

॥ लघुन्यासे श्री रुद्रध्यानम् ॥

अथऽऽत्मानं शिवात्मानं श्री रुद्र रूपं ध्यायेत् ॥

शुद्धस्फटिकसङ्काशं त्रिनेत्रं पञ्चवक्त्रकम्।

गङ्गाधरं दशभुजं सर्वाभरणभूषितम् ॥

नीलग्रीवं शशाङ्काङ्कं नागयज्ञोपवीतिनम्।

व्याघ्रचर्मोत्तरीयं च वरेण्यमभयप्रदम् ॥

कमण्डल्वक्षसूत्राणां धारिणं शूलपाणिनम्।

ज्वलन्तं पिङ्गलजटाशिखामुद्योतधारिणम् ॥

वृषस्कन्धसमारूढम् उमादेहार्धधारिणम्।

अमृते नाप्नुतं शान्तं दिव्यभोगसमन्वितम् ॥

दिग्देवता समायुक्तं सुरासुरनमस्कृतम्।

नित्यं च शाश्वतं शुद्धं ध्रुवमक्षरमव्ययम् ॥

सर्वव्यापिनमीशानं रुद्रं वै विश्वरूपिणम्।

एवं ध्यात्वा द्विजः सम्यक् ततो यजनमारभेत् ॥

अथातो रुद्र स्नानार्चनाभिषेकविधिं व्याख्यास्यामः। आदित एव
 तीर्थे स्नात्वा उदेत्य शुचिः प्रयतो ब्रह्मचारी शुक्लवासा ईशानस्य

प्रतिकृतिं कृत्वा तस्य दक्षिणप्रत्यग्देशे देवाभिमुखः स्थित्वा आत्मनि देवताः स्थापयेत्॥

॥ लघुन्यासे देवता-स्थापनम् ॥

प्रजनने ब्रह्मा तिष्ठतु। पादयोर्विष्णुस्तिष्ठतु। हस्तयोर्हरस्तिष्ठतु। बाह्वोरिन्द्रस्तिष्ठतु। जठरे अग्निस्तिष्ठतु। हृदये शिवस्तिष्ठतु। कण्ठे वसवस्तिष्ठन्तु। वक्त्रे सरस्वती तिष्ठतु। नासिकयोर्वायुस्तिष्ठतु। नयनयोश्चन्द्रादित्यौ तिष्ठेताम्। कर्णयोरश्विनौ तिष्ठेताम्। ललाटे रुद्रास्तिष्ठन्तु। मूर्ध्यादित्यास्तिष्ठन्तु। शिरसि महादेवस्तिष्ठतु। शिखायां वामदेवस्तिष्ठतु। पृष्ठे पिनाकी तिष्ठतु। पुरतः शूली तिष्ठतु। पार्श्वयोः शिवाशङ्करौ तिष्ठेताम्। सर्वतो वायुस्तिष्ठतु। ततो बहिः सर्वतोऽग्निर्ज्वालामाला-परिवृतस्तिष्ठतु। सर्वेष्वङ्गेषु सर्वा देवता यथास्थानं तिष्ठन्तु। मां रक्षन्तु। [सर्वान् महाजनान् सकुटुम्बं रक्षन्तु॥]

अग्निर्मे वाचि श्रितः। वाग्घृदये। हृदयं मयि। अहममृतै। अमृतं ब्रह्मणि। (जिह्वा)

वायुर्मे प्राणे श्रितः। प्राणो हृदये। हृदयं मयि। अहममृतै। अमृतं ब्रह्मणि। (नासिका)

सूर्यो मे चक्षुषि श्रितः। चक्षुरहृदये। हृदयं मयि। अहममृतै। अमृतं ब्रह्मणि। (नेत्रे)

चन्द्रमा मे मनसि श्रितः। मनो हृदये। हृदयं मयि। अहममृतै। अमृतं ब्रह्मणि। (वक्षः)

दिशौ मे श्रोत्रे श्रिताः। श्रोत्रं हृदये। हृदयं मयि। अहममृतै। अमृतं ब्रह्मणि। (श्रोत्रे)

आपो मे रेतसि श्रिताः। रेतो हृदये। हृदयं मयि। अहममृतै। अमृतं ब्रह्मणि। (गुह्यम्)

पृथिवी मे शरीरे श्रिता। शरीरं हृदये। हृदयं मयि। अहममृतै। अमृतं ब्रह्मणि। (शरीरम्)

ओषधिवनस्पतयो मे लोमसु श्रिताः। लोमानि हृदये। हृदयं मयि। अहममृतै। अमृतं ब्रह्मणि। (लोमानि)

इन्द्रो मे बले श्रितः। बलं हृदये। हृदयं मयि। अहममृतै। अमृतं ब्रह्मणि। (बाहू)

पर्जन्यो मे मूर्ध्नि श्रितः। मूर्धा हृदये। हृदयं मयि। अहममृतै। अमृतं ब्रह्मणि। (शिरः)

ईशानो मे मन्यौ श्रितः। मन्युरहृदये। हृदयं मयि। अहममृतै। अमृतं ब्रह्मणि। (हृदयम्)

आत्मा मे आत्मनि श्रितः। आत्मा हृदये। हृदयं मयि। अहममृतै। अमृतं ब्रह्मणि। (हृदयम्)

पुनर्म आत्मा पुनरायुरागात्। पुनः प्राणः पुनराकृतमागात्।
वैश्वानरो रश्मिभिर्वावृधानः। अन्तस्तिष्ठत्वमृतस्य गोपाः॥
(सर्वाण्यङ्गानि संस्पृश्य स्थापनं कृत्वा मानसैराराधयेत्॥)

॥ कलशेषु साम्बपरमेश्वर ध्यानम् ॥

॥ षोडशोपचार पूजा ॥

॥ श्रीरुद्रनाम त्रिशती ॥

नमो हिरण्यबाहवे नमः । सेनान्यै नमः ।
 दिशां च पतये नमः । नमो वृक्षेभ्यो नमः ।
 हरिकेशेभ्यो नमः । पशूनां पतये नमः ।
 नमः सस्विञ्जराय नमः । त्विषीमते नमः ।
 पथीनां पतये नमः । नमो बभ्रुशाय नमः ।
 विव्याधिने नमः । अन्नानां पतये नमः ।
 नमो हरिकेशाय नमः । उपवीतिने नमः ।
 पुष्टानां पतये नमः । नमो भवस्य हेत्यै नमः ।
 जगतां पतये नमः । नमो रुद्राय नमः ।
 आतताविने नमः । क्षेत्राणां पतये नमः ।
 नमः सूताय नमः । अहन्त्याय नमः ।
 वनानां पतये नमः । नमो रोहिताय नमः ।
 स्थपतये नमः । वृक्षाणां पतये नमः ।
 नमो मन्त्रिणे नमः । वाणिजाय नमः ।
 कक्षाणां पतये नमः । नमो भुवन्तये नमः ।
 वारिवस्कृताय नमः । ओषधीनां पतये नमः ।

नम॑ उ॒च्चैर्धौ॑षाय॒ नमः॑ । आ॒क्र॒न्द॒य॒ते॒ नमः॑ ।
 प॒त्ती॒नां पत॑ये॒ नमः॑ । नमः॑ कृ॒त्स्न॒वी॒ताय॒ नमः॑ ।
 धा॒व॒ते॒ नमः॑ । स॒त्त्व॒नां पत॑ये॒ नमः॑ ॥

नमः॑ स॒ह॒मा॒नाय॒ नमः॑ । नि॒व्या॒धि॒ने॒ नमः॑ ।
 आ॒व्या॒धि॒नी॒नां पत॑ये॒ नमः॑ । नमः॑ क॒कु॒भा॒य॒ नमः॑ ।
 नि॒ष॒ङ्गि॒णे॒ नमः॑ । स्ते॒ना॒नां पत॑ये॒ नमः॑ ।
 नमो॑ नि॒ष॒ङ्गि॒णे॒ नमः॑ । इ॒षु॒धि॒म॒ते॒ नमः॑ ।
 तस्करा॑णां पत॑ये॒ नमः॑ । नमो॑ व॒ञ्च॒ते॒ नमः॑ ।
 प॒रि॒व॒ञ्च॒ते॒ नमः॑ । स्ता॒यू॒नां पत॑ये॒ नमः॑ ।
 नमो॑ नि॒चे॒र॒वे॒ नमः॑ । प॒रि॒च॒रा॒य॒ नमः॑ ।
 अ॒र॒ण्य॒नां पत॑ये॒ नमः॑ । नमः॑ सृ॒का॒वि॒भ्यो॒ नमः॑ ।
 जि॒घा॒स्स॒द्भ्यो॒ नमः॑ । मु॒ष्ण॒तां पत॑ये॒ नमः॑ ।
 नमो॑ऽसि॒म॒द्भ्यो॒ नमः॑ । न॒क्तं च॒र॒द्भ्यो॒ नमः॑ ।
 प्र॒कृ॒न्ता॒नां पत॑ये॒ नमः॑ । नम॑ उ॒ष्णी॒षि॒ने॒ नमः॑ ।
 गि॒रि॒च॒रा॒य॒ नमः॑ । कु॒लु॒ञ्चा॒नां पत॑ये॒ नमः॑ ।
 नम॑ इ॒षु॒म॒द्भ्यो॒ नमः॑ । ध॒न्वा॒वि॒भ्यश्च॒ नमः॑ । वो॒ नमः॑ ।
 नम॑ आ॒त॒न्वा॒ने॒भ्यो॒ नमः॑ । प्र॒ति॒द॒धा॒ने॒भ्यश्च॒ नमः॑ । वो॒ नमः॑ ।
 नम॑ आ॒य॒च्छ॒द्भ्यो॒ नमः॑ । वि॒सृ॒ज॒द्भ्यश्च॒ नमः॑ । वो॒ नमः॑ ।
 नमो॑ऽस्य॒द्भ्यो॒ नमः॑ । वि॒ध्य॒द्भ्यश्च॒ नमः॑ । वो॒ नमः॑ ।
 नम॑ आ॒सी॒ने॒भ्यो॒ नमः॑ । श॒या॒ने॒भ्यश्च॒ नमः॑ । वो॒ नमः॑ ।
 नमः॑ स्व॒प॒द्भ्यो॒ नमः॑ । जाग्र॑द्भ्यश्च॒ नमः॑ । वो॒ नमः॑ ।

नमस्तिष्ठ॑भ्यो नमः । धाव॑द्भ्यश्च नमः । वो नमः ।
 नमः स॒भाभ्यो नमः । स॒भाप॑तिभ्यश्च नमः । वो नमः ।
 नमो अ॒श्वै॑भ्यो नमः । अ॒श्वप॑तिभ्यश्च नमः । वो नमः ॥

नम आ॒व्या॒धिनी॑भ्यो नमः । वि॒विध्य॑न्तीभ्यश्च नमः । वो नमः ।

नम उ॒ग॒णाभ्यो नमः । तृ॒ह॒तीभ्य॑श्च नमः । वो नमः ।
 नमो गृ॒त्से॑भ्यो नमः । गृ॒त्सप॑तिभ्यश्च नमः । वो नमः ।
 नमो ब्रा॒तै॑भ्यो नमः । ब्रा॒तप॑तिभ्यश्च नमः । वो नमः ।
 नमो ग॒णे॑भ्यो नमः । ग॒णप॑तिभ्यश्च नमः । वो नमः ।
 नमो वि॒रू॒पे॑भ्यो नमः । वि॒श्वरू॑पेभ्यश्च नमः । वो नमः ।
 नमो म॒ह॒द्भ्यो नमः । क्षु॒ल्ल॒के॑भ्यश्च नमः । वो नमः ।
 नमो र॒थि॑भ्यो नमः । अ॒र॒थे॑भ्यश्च नमः । वो नमः ।
 नमो र॒थै॑भ्यो नमः । र॒थप॑तिभ्यश्च नमः । वो नमः ।
 नमः से॒ना॑भ्यो नमः । से॒ना॒नि॑भ्यश्च नमः । वो नमः ।
 नमः क्ष॒त्तृ॑भ्यो नमः । स॒ङ्ग्र॒ही॒तृ॑भ्यश्च नमः । वो नमः ।
 नमस्तक्ष॑भ्यो नमः । र॒थ॒का॒रे॑भ्यश्च नमः । वो नमः ।
 नमः कु॒ला॒ले॑भ्यो नमः । क॒र्मा॒रे॑भ्यश्च नमः । वो नमः ।
 नमः पु॒ञ्जि॑ष्ठै॒भ्यो नमः । नि॒षा॒दे॑भ्यश्च नमः । वो नमः ।
 नम इ॒षु॒कृ॒द्भ्यो नमः । ध॒न्व॒कृ॒द्भ्यश्च नमः । वो नमः ।
 नमो मृ॒गा॒यु॒भ्यो नमः । श्व॒नि॑भ्यश्च नमः । वो नमः ।
 नमः श्व॒भ्यो नमः । श्व॒प॑तिभ्यश्च नमः । वो नमः ॥

नमो॑ भ॒वाय॑ च॒ नमः॑ । रु॒द्राय॑ च॒ नमः॑ ।
 नमः॑ श॒र्वाय॑ च॒ नमः॑ । प॒शुप॑तये च॒ नमः॑ ।
 नमो॑ नील॒ग्रीवाय॑ च॒ नमः॑ । शि॒ति॒क॒ण्ठाय॑ च॒ नमः॑ ।
 नमः॑ क॒पर्दि॑ने च॒ नमः॑ । व्यु॒त्त॒केशाय॑ च॒ नमः॑ ।
 नमः॑ स॒हस्रा॑क्षाय॑ च॒ नमः॑ । श॒त॒ध॒न्व॒ने च॒ नमः॑ ।
 नमो॑ गि॒रि॒शाय॑ च॒ नमः॑ । शि॒पि॒वि॒ष्टाय॑ च॒ नमः॑ ।
 नमो॑ मी॒ढु॒ष्ट॒माय॑ च॒ नमः॑ । इ॒षु॒म॒ते च॒ नमः॑ ।
 नमो॑ ह॒स्वाय॑ च॒ नमः॑ । वा॒म॒नाय॑ च॒ नमः॑ ।
 नमो॑ बृ॒ह॒ते च॒ नमः॑ । व॒र्षी॑यसे च॒ नमः॑ ।
 नमो॑ वृ॒द्धाय॑ च॒ नमः॑ । सं॒वृ॒ध्व॒ने च॒ नमः॑ ।
 नमो॑ अ॒ग्रि॒याय॑ च॒ नमः॑ । प्र॒थ॒माय॑ च॒ नमः॑ ।
 नम॑ आ॒शवे॑ च॒ नमः॑ । अ॒जि॒राय॑ च॒ नमः॑ ।
 नमः॑ शी॒घ्रि॒याय॑ च॒ नमः॑ । शी॒भ्याय॑ च॒ नमः॑ ।
 नम॑ ऊ॒र्म्याय॑ च॒ नमः॑ । अ॒व॒स्व॒न्याय॑ च॒ नमः॑ ।
 नमः॑ स्त्रो॒त॒स्याय॑ च॒ नमः॑ । द्वी॒प्याय॑ च॒ नमः॑ ॥

नमो॑ ज्ये॒ष्ठाय॑ च॒ नमः॑ । क॒नि॒ष्ठाय॑ च॒ नमः॑ ।
 नमः॑ पू॒र्व॒जाय॑ च॒ नमः॑ । अ॒प॒र॒जाय॑ च॒ नमः॑ ।
 नमो॑ म॒ध्य॒माय॑ च॒ नमः॑ । अ॒प॒ग॒ल्भाय॑ च॒ नमः॑ ।
 नमो॑ ज॒घ॒न्याय॑ च॒ नमः॑ । बु॒ध्नि॒याय॑ च॒ नमः॑ ।
 नमः॑ सो॒भ्याय॑ च॒ नमः॑ । प्र॒ति॒स॒र्याय॑ च॒ नमः॑ ।
 नमो॑ या॒म्याय॑ च॒ नमः॑ । क्षे॒म्याय॑ च॒ नमः॑ ।

नम॑ उ॒र्व॒र्या॑य च॒ नमः॑ । ख॒ल्या॑य च॒ नमः॑ ।
 नमः॑ श्लो॒क्या॑य च॒ नमः॑ । अ॒व॒सा॒न्या॑य च॒ नमः॑ ।
 नमो॑ व॒न्या॑य च॒ नमः॑ । क॒क्ष्या॑य च॒ नमः॑ ।
 नमः॑ श्र॒वाय॑ च॒ नमः॑ । प्र॒ति॒श्र॒वाय॑ च॒ नमः॑ ।
 नम॑ आ॒शु॒षे॒णाय॑ च॒ नमः॑ । आ॒शु॒र॒था॑य च॒ नमः॑ ।
 नमः॑ शू॒रा॑य च॒ नमः॑ । अ॒व॒भि॒न्द॒ते च॒ नमः॑ ।
 नमो॑ व॒र्मि॒णे च॒ नमः॑ । व॒रू॒थि॒ने च॒ नमः॑ ।
 नमो॑ बि॒ल्मि॒ने च॒ नमः॑ । क॒व॒चि॒ने च॒ नमः॑ ।
 नमः॑ श्रु॒ताय॑ च॒ नमः॑ । श्रु॒त॒से॒नाय॑ च॒ नमः॑ ॥

नमो॑ दु॒न्दु॒भ्या॑य च॒ नमः॑ । आ॒ह॒न॒न्या॑य च॒ नमः॑ ।
 नमो॑ धृ॒ष्ण॒वे च॒ नमः॑ । प्र॒मृ॒शाय॑ च॒ नमः॑ ।
 नमो॑ दू॒ताय॑ च॒ नमः॑ । प्र॒हि॒ताय॑ च॒ नमः॑ ।
 नमो॑ नि॒ष॒ङ्गि॒णे च॒ नमः॑ । इ॒षु॒धि॒म॒ते च॒ नमः॑ ।
 नम॑ स्ती॒क्ष्णेष॑वे च॒ नमः॑ । आ॒यु॒धि॒ने च॒ नमः॑ ।
 नमः॑ स्वा॒यु॒धाय॑ च॒ नमः॑ । सु॒ध॒न्व॒ने च॒ नमः॑ ।
 नमः॑ स्रु॒त्या॑य च॒ नमः॑ । प॒थ्या॑य च॒ नमः॑ ।
 नमः॑ का॒ट्या॑य च॒ नमः॑ । नी॒प्या॑य च॒ नमः॑ ।
 नमः॑ सू॒द्या॑य च॒ नमः॑ । सर॒स्या॑य च॒ नमः॑ ।
 नमो॑ ना॒द्याय॑ च॒ नमः॑ । वै॒श॒न्ता॑य च॒ नमः॑ ।
 नमः॑ कू॒प्या॑य च॒ नमः॑ । अ॒व॒ट्या॑य च॒ नमः॑ ।
 नमो॑ व॒र्ष्या॑य च॒ नमः॑ । अ॒व॒र्ष्या॑य च॒ नमः॑ ।

नमो मेघ्याय च नमः। विद्युत्याय च नमः।
 नम ईध्रियाय च नमः। आतप्याय च नमः।
 नमो वात्याय च नमः। रेष्मियाय च नमः।
 नमो वास्तव्याय च नमः। वास्तुपाय च नमः॥

नमः सोमाय च नमः। रुद्राय च नमः।
 नमस्ताम्राय च नमः। अरुणाय च नमः।
 नमः शङ्गाय च नमः। पशुपतये च नमः।
 नम उग्राय च नमः। भीमाय च नमः।
 नमो अग्रेवधाय च नमः। दूरेवधाय च नमः।
 नमो हन्त्रे च नमः। हनीयसे च नमः।
 नमो वृक्षेभ्यो नमः। हरिकेशेभ्यो नमः।
 नमस्तांराय नमः। नमः शम्भवे च नमः।
 मयोभवे च नमः। नमः शङ्कराय च नमः।
 मयस्कराय च नमः। नमः शिवाय च नमः।
 शिवतराय च नमः। नमस्तीर्थ्याय च नमः।
 कूल्याय च नमः। नमः पार्याय च नमः।
 अवार्याय च नमः। नमः प्रतरणाय च नमः।
 उत्तरणाय च नमः। नम आतार्याय च नमः।
 आलाद्याय च नमः। नमः शष्प्याय च नमः।
 फेन्याय च नमः। नमः सिकत्याय च नमः।
 प्रवाह्याय च नमः॥

नमः॑ इ॒रि॒ण्याय॑ च॒ नमः॑ । प्र॒प॒थ्याय॑ च॒ नमः॑ ।
 नमः॑ कि॒श॒शिलाय॑ च॒ नमः॑ । क्ष॒य॒णाय॑ च॒ नमः॑ ।
 नमः॑ क॒प॒र्दि॒ने च॒ नमः॑ । पु॒ल॒स्तये॑ च॒ नमः॑ ।
 नमो॑ गो॒ष्ठ्याय॑ च॒ नमः॑ । गृ॒ह्याय॑ च॒ नमः॑ ।
 नम॑स्त॒ल्प्याय॑ च॒ नमः॑ । गे॒ह्याय॑ च॒ नमः॑ ।
 नमः॑ का॒ट्याय॑ च॒ नमः॑ । ग॒ह्व॒रे॒ष्ठाय॑ च॒ नमः॑ ।
 नमो॑ हृ॒द॒य्याय॑ च॒ नमः॑ । नि॒वे॒ष्याय॑ च॒ नमः॑ ।
 नमः॑ पा॒स॒व्याय॑ च॒ नमः॑ । र॒ज॒स्याय॑ च॒ नमः॑ ।
 नमः॑ शु॒ष्क्याय॑ च॒ नमः॑ । ह॒रि॒त्याय॑ च॒ नमः॑ ।
 नमो॑ लो॒प्याय॑ च॒ नमः॑ । उ॒ल्प्याय॑ च॒ नमः॑ ।
 नम॑ ऊ॒र्व्याय॑ च॒ नमः॑ । सू॒र्म्याय॑ च॒ नमः॑ ।
 नमः॑ प॒र्ण्याय॑ च॒ नमः॑ । प॒र्ण॒श॒द्याय॑ च॒ नमः॑ ।
 नमो॑ऽप॒गु॒रमा॑णाय च॒ नमः॑ । अ॒भि॒घ्न॒ते च॒ नमः॑ ।
 नम॑ आ॒खि॒व॒द॒ते च॒ नमः॑ । प्र॒खि॒व॒द॒ते च॒ नमः॑ । नमो॑ वो॒ नमः॑ ।
 कि॒रि॒के॒भ्यो नमः॑ । दे॒वा॒ना॒ हृ॒द॒ये॒भ्यो नमः॑ ।
 नमो॑ वि॒क्षी॒ण॒के॒भ्यो नमः॑ । नमो॑ वि॒चि॒न्व॒त्के॒भ्यो नमः॑ ।
 नम॑ आ॒नि॒र॒ह॒ते॒भ्यो नमः॑ । नम॑ आ॒मी॒व॒त्के॒भ्यो नमः॑ ।

॥ प्रदक्षिणम् ॥

द्रापे अन्धसस्पते दरिद्रन्नीललोहित। एषां पुरुषाणामेषां पशूनां
 मा भेर्माऽरो मो एषां किं चनऽऽममत्॥ या तै रुद्र शिवा तनूः
 शिवा विश्वाहभेषजी। शिवा रुद्रस्य भेषजी तया नो मृड जीवसे॥
 इमा रुद्राय तवसे कपर्दिनै क्षयद्वीराय प्रभरामहे मतिम्॥ यथा
 नः शमसद्विपदे चतुष्पदे विश्वं पुष्टं ग्रामे अस्मिन्ननातुरम्॥ मृडा नो
 रुद्रोत नो मयस्कृधि क्षयद्वीराय नमसा विधेम ते। यच्छं च योश्च
 मनुरायजे पिता तदश्याम तव रुद्र प्रणीतौ॥ मा नो महान्तमुत
 मा नो अर्भकं मा न उक्षन्तमुत मा न उक्षितम्। मा नोऽवधीः
 पितरं मोत मातरं प्रिया मा नस्तनुवौ रुद्र रीरिषः॥ मा नस्तोके
 तनये मा न आयुषि मा नो गोषु मा नो अश्वेषु रीरिषः। वीरान्मा
 नो रुद्र भामितोऽवधीरुहविष्मन्तो नमसा विधेम ते॥ आरात्ते
 गोघ्न उत पूरुषघ्ने क्षयद्वीराय सुम्रमस्मे तै अस्तु। रक्षा च नो
 अधि च देव ब्रूहधा च नः शर्म यच्छ द्विबरहाः॥ स्तुहि श्रुतं
 गर्तसदं युवानं मृगं न भीममुपहतुमुग्रम्। मृडा जरित्रे रुद्र स्तवानो
 अन्यन्ते अस्मन्निवपन्तु सेनाः॥ परिणो रुद्रस्य हेतिवृणक्तु परि
 त्वेषस्य दुर्मतिरघायोः। अव स्थिरा मघवच्चस्तनुष्व मीद्विस्तोकाय
 तनयाय मृडय॥ मीढुष्टम शिवतम शिवो नः सुमना भव।
 परमे वृक्ष आयुधं निधाय कृत्तिं वसान आ चर पिनाकं बिभ्रदा
 गहि॥ विकिरिद् विलोहित नमस्ते अस्तु भगवः। यास्ते सहस्रं
 हेतयोऽन्यमस्मन्निवपन्तु ताः॥ सहस्राणि सहस्रधा बाहुवोस्तव

हेतयः। तासामीशानो भगवः पराचीना मुखा कृधि॥ प्रदक्षिणं
कृत्वा ॥

॥ नमस्काराः ॥

सहस्राणि सहस्रशो ये रुद्रा अधि भूम्याम्। तेषां सहस्रयोजने-
ऽवधन्वानि तन्मसि। श्री महादेवादिभ्यो नमः ॥ १ ॥

अस्मिन् महत्यर्णवेऽन्तरिक्षे भवा अधि। तेषां सहस्रयोजने-
ऽवधन्वानि तन्मसि। श्री महादेवादिभ्यो नमः ॥ २ ॥

नीलग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्वा अधः, क्षमाचराः। तेषां
सहस्रयोजनेऽवधन्वानि तन्मसि। श्री महादेवादिभ्यो नमः ॥ ३ ॥

नीलग्रीवाः शितिकण्ठा दिवः रुद्रा उपश्रिताः। तेषां
सहस्रयोजनेऽवधन्वानि तन्मसि। श्री महादेवादिभ्यो नमः ॥ ४ ॥

ये वृक्षेषु सस्पर्शरा नीलग्रीवा विलोहिताः। तेषां सहस्रयोजने-
ऽवधन्वानि तन्मसि। श्री महादेवादिभ्यो नमः ॥ ५ ॥

ये भूतानामधिपतयो विशिखासः कपर्दिनः। तेषां सहस्रयोजने-
ऽवधन्वानि तन्मसि। श्री महादेवादिभ्यो नमः ॥ ६ ॥

ये अन्त्रेषु विविध्यन्ति पात्रेषु पिबतो जनान्। तेषां सहस्रयोजने-
ऽवधन्वानि तन्मसि। श्री महादेवादिभ्यो नमः ॥ ७ ॥

ये पथां पथिरक्षय ऐलवृदा यव्युधः। तेषां सहस्रयोजनेऽवधन्वानि
तन्मसि। श्री महादेवादिभ्यो नमः ॥ ८ ॥

ये ती॒र्था॒नि प्र॒चर॑न्ति स॒ृकाव॑न्तो निष॒ङ्गिणः॑ । तेषां॑ सहस्रयोज॒ने-
ऽव॒धन्वा॑नि तन्मसि । श्री महादे॒वादि॑भ्यो नमः ॥ ९ ॥

य ए॒ताव॑न्तश्च भूया॑ंसश्च दि॒शो रु॒द्रा वि॑तस्थिरे । तेषां॑
सहस्रयोज॒नेऽव॒धन्वा॑नि तन्मसि । श्री महादे॒वादि॑भ्यो नमः ॥ १० ॥

नमो॑ रु॒द्रेभ्यो॑ ये पृथि॒व्यां येषा॑म॒न्नमिष॑वस्तेभ्यो दश॒ प्राची॑र्दश॒
दक्षि॑णा दश॒ प्र॒तीची॑र्दशोदी॒चीर्दशो॑र्ध्वास्तेभ्यो नम॒स्ते नो॑ मृडयन्तु
ते यं द्वि॒ष्मो यश्च॑ नो॒ द्वेष्टि॒ तं वो॒ जम्भे॑ दधामि । श्री महादे॒वादि॑भ्यो
नमः ॥ ११ ॥

नमो॑ रु॒द्रेभ्यो॑ येऽन्त॒रिक्षे॑ येषां॑ वा॒त इष॑वस्तेभ्यो दश॒ प्राची॑र्दश॒
दक्षि॑णा दश॒ प्र॒तीची॑र्दशोदी॒चीर्दशो॑र्ध्वास्तेभ्यो नम॒स्ते नो॑ मृडयन्तु
ते यं द्वि॒ष्मो यश्च॑ नो॒ द्वेष्टि॒ तं वो॒ जम्भे॑ दधामि । श्री महादे॒वादि॑भ्यो
नमः ॥ १२ ॥

नमो॑ रु॒द्रेभ्यो॑ ये दि॒वि येषां॑ व॒रुष॑मिषवस्तेभ्यो दश॒ प्राची॑र्दश॒ दक्षि॑णा
दश॒ प्र॒तीची॑र्दशोदी॒चीर्दशो॑र्ध्वास्तेभ्यो नम॒स्ते नो॑ मृडयन्तु ते यं
द्वि॒ष्मो यश्च॑ नो॒ द्वेष्टि॒ तं वो॒ जम्भे॑ दधामि । श्री महादे॒वादि॑भ्यो
नमः ॥ १३ ॥

नमस्कारान् कृत्वा ॥

॥ चमकानुवाकैः प्रार्थना ॥

अ॒ग्रावि॒ष्णू स॒जोष॑से॒मा वर्ध॑न्तु वां गिरः । द्यु॒मैर्वा॒जैर्भिरा॑गतम् ॥
 वा॒जश्च मे प्र॒स॒वश्च मे प्र॒य॒तिश्च मे प्र॒सि॒तिश्च मे धी॒तिश्च मे क्र॒तुश्च
 मे स्वर॑श्च मे श्लो॒कश्च मे श्रा॒वश्च मे श्रु॒तिश्च मे ज्यो॒तिश्च मे सु॒वश्च मे
 प्रा॒णश्च मेऽपा॒नश्च मे व्या॒नश्च मेऽसु॑श्च मे चि॒त्तं च म आ॒धी॒तं च मे
 वाक्क॑ मे म॒नश्च मे चक्षु॑श्च मे श्रो॒त्रं च मे दक्ष॑श्च मे ब॒लं च म ओज॑श्च
 मे स॒हश्च म आ॒युश्च मे ज॒रा च म आ॒त्मा च मे त॒नूश्च मे श॒र्म च
 मे व॒र्म च मेऽङ्गा॑नि च मेऽस्थानि॑ च मे प॒रू॒षि च मे शरी॑राणि च
 मे ॥ १ ॥

ज्यै॒ष्ठ्यं च म आधि॑पत्यं च मे म॒न्युश्च मे भा॒मश्च मेऽम॑श्च मेऽम्भ॑श्च
 मे जे॒मा च मे म॒हि॒मा च मे व॒रि॒मा च मे प्र॒थि॒मा च मे व॒र्ष्मा च मे
 द्राघु॑या च मे वृ॒द्धं च मे वृ॒द्धिश्च मे स॒त्यं च मे श्र॒द्धा च मे जग॑च्च मे
 ध॒नं च मे व॒शश्च मे त्विषि॑श्च मे क्री॒डा च मे मो॒दश्च मे जा॒तं च मे
 जनि॑ष्यमा॒णं च मे सू॒क्तं च मे सु॒कृतं॑ च मे वि॒त्तं च मे वेद्यं॑ च मे भू॒तं
 च मे भवि॑ष्यच्च मे सु॒गं च मे सु॒पथं॑ च म ऋ॒द्धं च म ऋ॒द्धिश्च मे कृ॒तं
 च मे कृ॒तिश्च मे म॒तिश्च मे सु॒म॒तिश्च मे ॥ २ ॥

शं च मे म॒यश्च मे प्रि॒यं च मेऽनु॑का॒मश्च मे का॒मश्च मे सौम॑न॒सश्च मे
 भ॒द्रं च मे श्रेय॑श्च मे व॒स्यश्च मे य॒शश्च मे भ॒गश्च मे द्रवि॑णं च मे य॒न्ता
 च मे ध॒र्ता च मे क्षे॒मश्च मे धृ॒तिश्च मे वि॒श्वं च मे म॒हश्च मे संवि॑च्च मे
 ज्ञा॒त्रं च मे सू॒श्च मे प्र॒सूश्च मे सी॒रं च मे ल॒यश्च म ऋ॒तं च मेऽमृ॑तं च
 मेऽय॑क्ष्मं च मेऽना॑मयच्च मे जी॒वातु॑श्च मे दी॒र्घायु॑त्वं च मेऽन॑मि॒त्रं च
 मेऽभ॑यं च मे सु॒गं च मे श॒यनं॑ च मे सू॒षा च मे सु॒दिनं॑ च मे ॥ ३ ॥

ऊर्कं मे सूनृता च मे पयश्च मे रसश्च मे घृतं च मे मधु च मे सग्धिश्च
 मे सपीतिश्च मे कृषिश्च मे वृष्टिश्च मे जैत्रं च म औद्भिद्यं च मे रयिश्च
 मे रायश्च मे पुष्टं च मे पुष्टिश्च मे विभु च मे प्रभु च मे बहु च मे भूयश्च
 मे पूर्णं च मे पूर्णतरं च मेऽक्षितिश्च मे कूयवाश्च मेऽन्नं च मेऽक्षुच्च
 मे व्रीहयश्च मे यवाश्च मे माषाश्च मे तिलाश्च मे मुद्गाश्च मे खल्वाश्च
 मे गोधूमाश्च मे मसुराश्च मे प्रियङ्गवश्च मेऽणवश्च मे श्यामकाश्च मे
 नीवाराश्च मे ॥ ४ ॥

अश्मा च मे मृत्तिका च मे गिरयश्च मे पर्वताश्च मे सिकताश्च मे
 वनस्पतयश्च मे हिरण्यं च मेऽयश्च मे सीसं च मे त्रपुश्च मे श्यामं च
 मे लोहं च मेऽग्निश्च म आपश्च मे वीरुधश्च म ओषधयश्च मे कृष्टपच्यं
 च मेऽकृष्टपच्यं च मे ग्राम्याश्च मे पशव आरण्याश्च यज्ञेन कल्पन्तां
 वित्तं च मे वित्तिश्च मे भूतं च मे भूतिश्च मे वसु च मे वसतिश्च मे
 कर्म च मे शक्तिश्च मेऽर्थश्च म एमश्च म इतिश्च मे गतिश्च मे ॥ ५ ॥

अग्निश्च म इन्द्रश्च मे सोमश्च म इन्द्रश्च मे सविता च म इन्द्रश्च मे
 सरस्वती च म इन्द्रश्च मे पूषा च म इन्द्रश्च मे बृहस्पतिश्च म इन्द्रश्च
 मे मित्रश्च म इन्द्रश्च मे वरुणश्च म इन्द्रश्च मे त्वष्टा च म इन्द्रश्च मे
 धाता च म इन्द्रश्च मे विष्णुश्च म इन्द्रश्च मेऽश्विनौ च म इन्द्रश्च मे
 मरुतश्च म इन्द्रश्च मे विश्वे च मे देवा इन्द्रश्च मे पृथिवी च म इन्द्रश्च
 मेऽन्तरिक्षं च म इन्द्रश्च मे द्यौश्च म इन्द्रश्च मे दिशश्च म इन्द्रश्च मे
 मूर्धा च म इन्द्रश्च मे प्रजापतिश्च म इन्द्रश्च मे ॥ ६ ॥

अंशुश्च मे रश्मिश्च मेऽदाभ्यश्च मेऽधिपतिश्च म उपांशुश्च
 मेऽन्तर्यामश्च म ऐन्द्रवायवश्च मे मैत्रावरुणश्च म आश्विनश्च मे

प्रतिप्रस्थानश्च मे शुक्रश्च मे मन्थी च म आग्रयणश्च मे वैश्वदेवश्च मे
ध्रुवश्च मे वैश्वानरश्च म ऋतुग्रहाश्च मेऽतिग्राह्याश्च म ऐन्द्राग्रश्च मे
वैश्वदेवश्च मे मरुत्वतीयाश्च मे माहेन्द्रश्च म आदित्यश्च मे सावित्रश्च
मे सारस्वतश्च मे पौष्णश्च मे पालीवतश्च मे हारियोजनश्च मे ॥ ७ ॥

इध्मश्च मे बर्हिश्च मे वेदिश्च मे धिष्ण्याश्च मे स्रुचश्च मे चमसाश्च मे
ग्रावाणश्च मे स्वरवश्च म उपरवाश्च मेऽधिषवणे च मे द्रोणकलशश्च
मे वायव्यानि च मे पूतभृच्च म आधवनीयश्च म आग्नीध्रं च मे हविर्धानं
च मे गृहाश्च मे सदश्च मे पुरोडाशाश्च मे पचताश्च मेऽवभृथश्च मे
स्वगाकारश्च मे ॥ ८ ॥

अग्निश्च मे घर्मश्च मेऽर्कश्च मे सूर्यश्च मे प्राणश्च मेऽश्वमेधश्च मे
पृथिवी च मेऽदितिश्च मे दितिश्च मे द्यौश्च मे शक्रीरङ्गुलयो दिशश्च
मे यज्ञेन कल्पन्तामृक् मे सामं च मे स्तोमश्च मे यजुश्च मे दीक्षा च
मे तपश्च म ऋतुश्च मे व्रतं च मेऽहोरात्रयोर्वृष्ट्या बृहद्रथन्तरे च मे
यज्ञेन कल्पेताम् ॥ ९ ॥

गर्भाश्च मे वत्साश्च मे त्र्यविश्च मे त्र्यवी च मे दित्यवाच्च मे दित्यौही
च मे पञ्चाविश्च मे पञ्चावी च मे त्रिवत्सश्च मे त्रिवत्सा च मे
तुर्यवाच्च मे तुर्यौही च मे पष्ठवाच्च मे पष्ठौही च म उक्षा च मे
वशा च म ऋषभश्च मे वेहच्च मेऽनङ्गां च मे धेनुश्च म आयुर्यज्ञेन
कल्पतां प्राणो यज्ञेन कल्पतामपानो यज्ञेन कल्पतां व्यानो यज्ञेन
कल्पतां चक्षुर्यज्ञेन कल्पतां श्रोत्रं यज्ञेन कल्पतां मनो यज्ञेन
कल्पतां वाग्यज्ञेन कल्पतामात्मा यज्ञेन कल्पतां यज्ञो यज्ञेन
कल्पताम् ॥ १० ॥

एका च मे तिस्रश्च मे पञ्च च मे सप्त च मे नव च म एकादश
 च मे त्रयोदश च मे पञ्चदश च मे सप्तदश च मे नवदश च
 म एकविंशतिश्च मे त्रयोविंशतिश्च मे पञ्चविंशतिश्च मे
 सप्तविंशतिश्च मे नवविंशतिश्च म एकत्रिंशच्च मे त्रयस्त्रिंशच्च
 मे चतस्रश्च मेऽष्टौ च मे द्वादश च मे षोडश च मे विंशतिश्च मे
 चतुर्विंशतिश्च मेऽष्टाविंशतिश्च मे द्वात्रिंशच्च मे षड्विंशच्च मे
 चत्वारिंशच्च मे चतुश्चत्वारिंशच्च मेऽष्टाचत्वारिंशच्च मे वाजश्च
 प्रसवश्चापिजश्च क्रतुश्च सुवश्च मूर्धा च व्यश्रियश्चान्त्यायनश्चान्त्यश्च
 भौवनश्च भुवनश्चाधिपतिश्च ॥ ११ ॥

महादेवादिभ्यो नमः ॥ समस्तोपचारान् समर्पयामि ॥

इडा देवहूर्मनुर्यज्ञनीर्बृहस्पतिरुक्थामदानि शस्सिषद्विश्वेदेवाः
 सूक्तवाचः पृथिवि मातर्मा मा हिंसीर्मधु मनिष्ये मधु जनिष्ये मधु
 वक्ष्यामि मधु वदिष्यामि मधुमतीं देवेभ्यो वाचमुद्यासः शुश्रूषेण्यां
 मनुष्यैभ्यस्तं मा देवा अवन्तु शोभायै पितरोऽनुमदन्तु ॥

॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

अघोरैभ्योऽथ घोरैभ्यो घोरघोरतरेभ्यः ।

सर्वैभ्यः सर्वशर्वैभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः ॥

तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय धीमहि ।

तन्नो रुद्रः प्रचोदयात् ॥

ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणो-
 ऽधिपतिर्ब्रह्मा शिवो मे अस्तु सदाशिवोम् ॥

तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय धीमहि ।
 तन्नो रुद्रः प्रचोदयात् ॥ (दशवारं जपेत् ।)
 महादेवादिभ्यो नमः ॥ समस्तोपचारान् समर्पयामि ॥

॥ प्रार्थना ॥

॥ श्रीरुद्रजपः ॥

अस्य श्री रुद्राध्याय-प्रश्न-महामन्त्रस्य । अघोर ऋषिः ।
 अनुष्टुप् छन्दः । सङ्कर्षणमूर्तिस्वरूपो योऽसावादित्यः परमपुरुषः स
 एष रुद्रो देवता ॥
 नमः शिवायेति बीजम् । शिवतरायेति शक्तिः ।
 महादेवायेति कीलकम् ।
 श्री साम्बसदाशिवप्रसादसिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः ॥

॥ करन्यासः ॥

ॐ अग्निहोत्रात्मने अङ्गुष्ठाभ्यां नमः ।
 दर्शपूर्णमासात्मने तर्जनीभ्यां नमः ।
 चातुर्मास्यात्मने मध्यमाभ्यां नमः ।
 निरूढपशुबन्धात्मने अनामिकाभ्यां नमः ।
 ज्योतिष्टोमात्मने कनिष्ठिकाभ्यां नमः ।
 सर्वक्रत्वात्मने करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः ।

॥ अङ्गन्यासः ॥

अग्निहोत्रात्मने हृदयाय नमः ।
 दर्शपूर्णमासात्मने शिरसे स्वाहा ।
 चातुर्मास्यात्मने शिखायै वषट् ।
 निरूढपशुबन्धात्मने कवचाय हुं ।
 ज्योतिष्टोमात्मने नेत्रत्रयाय वौषट् ।
 सर्वक्रत्वात्मने अस्त्राय फट् ।
 भूर्भुवस्सुवरोमिति दिग्बन्धः ।

॥ ध्यानम् ॥

आपाताल-नभः-स्थलान्त-भुवन-ब्रह्माण्डमाविस्फुरत्
 ज्योतिः स्फाटिक-लिङ्ग-मौलि-विलसत्-पूर्णेन्दु-वान्तामृतैः ।
 अस्तोकाप्लुतमेकमीशमनिशं रुद्रानुवाकान् जपन्
 ध्यायेदीप्सितसिद्धये ध्रुवपदं विप्रोऽभिषिञ्चेच्छिवम् ॥

ब्रह्माण्ड-व्याप्त-देहा भसित-हिमरुचा भासमाना भुजङ्गैः
 कण्ठे कालाः कपर्दा-कलित-शशि-कलाश्चण्ड-कोदण्ड-हस्ताः ।
 त्र्यक्षा रुद्राक्षमालाः प्रकटित-विभवाः शाम्भवा मूर्तिभेदाः
 रुद्राः श्रीरुद्रसूक्त-प्रकटित-विभवा नः प्रयच्छन्तु सौख्यम् ॥
 ॥ पञ्चपूजा ॥

लं पृथिव्यात्मने गन्धं समर्पयामि।
 हं आकाशात्मने पूषैः पूजयामि।
 यं वाय्वात्मने धूपमाघ्रापयामि।
 रं अग्न्यात्मने दीपं दर्शयामि।
 वं अमृतात्मने अमृतं महानैवेद्यं निवेदयामि।
 सं सर्वात्मने सर्वोपचारपूजां समर्पयामि।

ॐ गणानां त्वा गणपतिं हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्।
 ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत आ नः शृण्वन्नूतिभिः सीद सादनम्॥
 ॐ महागणपतये नमः ॥

शं च मे मयश्च मे प्रियं च मेऽनुकामश्च मे कामश्च मे सौमनसश्च मे
 भद्रं च मे श्रेयश्च मे वस्यश्च मे यशश्च मे भगश्च मे द्रविणं च मे यन्ता
 च मे धर्ता च मे क्षेमश्च मे धृतिश्च मे विश्वं च मे महश्च मे संविच्च मे
 ज्ञात्रं च मे सूश्च मे प्रसूश्च मे सीरं च मे लयश्च मे ऋतं च मेऽमृतं
 च मेऽयक्ष्मं च मेऽनामयच्च मे जीवातुश्च मे दीर्घायुत्वं च मेऽनमित्रं
 च मेऽभयं च मे सुगं च मे शयनं च मे सूषा च मे सुदिनं च मे॥

॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

॥ रुद्रप्रश्नः ॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय॥

नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो त इषवे नमः। नमस्ते अस्तु धन्वने
 बाहुभ्यामुत ते नमः॥ या त इषुः शिवतमा शिवं बभूव ते

धनुः। शिवा शरव्या या तव तया नो रुद्र मृडय॥ या ते
रुद्र शिवा तनूरघोराऽपापकाशिनी। तया नस्तनुवा शन्तमया
गिरिशन्ताभिचाकशीहि॥ यामिषुं गिरिशन्त हस्ते बिभर्ष्यस्तवे।
शिवां गिरित्र तां कुरु मा हिंसीः पुरुषं जगत्॥ शिवेन वचसा
त्वा गिरिशाच्छावदामसि। यथा नः सर्वमिज्जगदयक्ष्मं सुमना
असत्॥ अध्यवोचदधिवक्ता प्रथमो दैव्यो भिषक्। अहींश्च
सर्वाञ्जम्भयन्त्सर्वाश्च यातुधान्यः॥ असौ यस्ताम्रो अरुण
उत बभ्रुः सुमङ्गलः। ये चेमां रुद्रा अभितौ दिक्षु श्रिताः
सहस्रशोऽवैषां हेड ईमहे॥ असौ योऽवसर्पति नीलग्रीवो
विलोहितः। उत्तैनं गोपा अदृशन्नदृशन्नुदहार्यः॥ उत्तैनं विश्वा
भूतानि स दृष्टो मृडयाति नः। नमो अस्तु नीलग्रीवाय सहस्राक्षाय
मीदुषै॥ अथो ये अस्य सत्वानोऽहं तेभ्योऽकरं नमः। प्र मुञ्च
धन्वंनस्त्वमुभयोरार्त्तियोज्याम्॥ याश्च ते हस्त इषवः परा ता भगवो
वप। अवतत्य धनुस्त्वं सहस्राक्ष शतैषुधे॥ निशीर्य शल्यानां
मुखा शिवो नः सुमना भव। विज्यं धनुः कपर्दिनो विशल्यो बाणवां
उत॥ अनेशन्नस्येषव आभुरस्य निषङ्गथिः। या ते हेतिमीदुष्टम
हस्तै बभूव ते धनुः॥ तयाऽस्मान् विश्वतस्त्वमयक्ष्मया परिभुज।
नमस्ते अस्त्वायुधायानातताय धृष्णवै॥ उभाभ्यामुत ते नमो
बाहुभ्यां तव धन्वने। परि ते धन्वनो हेतिरस्मान्वृणक्तु विश्वतः॥
अथो य इषुधिस्तवऽऽरे अस्मन्नि धौहि तम्॥ १॥

[नमस्ते अस्तु भगवन् विश्वेश्वराय महादेवाय त्र्यम्बकाय
त्रिपुरान्तकाय त्रिका[ला]ग्निका[लाय] कालाग्निरुद्राय नीलकण्ठाय

मृत्युञ्जयाय सर्वेश्वराय सदाशिवाय श्रीमन्महादेवाय नमः ॥]

नमो हिरण्यबाहवे सेनान्यै दिशां च पतये नमो नमो वृक्षेभ्यो
हरिकेशेभ्यः पशूनां पतये नमो नमः सस्पिञ्जराय त्विषीमते
पथीनां पतये नमो नमो बभ्रुशाय विव्याधिनेऽन्नानां पतये
नमो नमो हरिकेशायोपवीतिने पुष्टानां पतये नमो नमो भवस्य
हेत्यै जगतां पतये नमो नमो रुद्रायातताविने क्षेत्राणां पतये
नमो नमः सूतायाहन्त्याय वनानां पतये नमो नमो रोहिताय
स्थपतये वृक्षाणां पतये नमो नमो मन्त्रिणे वाणिजाय कक्षाणां
पतये नमो नमो भुवन्तये वारिवस्कृतायौषधीनां पतये नमो नम
उच्चैर्घोषायाक्रन्दयते पत्तीनां पतये नमो नमः कृत्स्नवीताय धावते
सत्त्वंनां पतये नमः ॥ २ ॥

नमः सहमानाय निव्याधिन आव्याधिनीनां पतये नमो नमः
ककुभाय निषङ्गिणे स्तेनानां पतये नमो नमो निषङ्गिण इषुधिमते
तस्कराणां पतये नमो नमो वञ्चते परिवञ्चते स्तायूनां पतये नमो
नमो निचेरवे परिचरायारण्यानां पतये नमो नमः सृकाविभ्यो
जिघांसद्भ्यो मुष्णतां पतये नमो नमोऽसिमद्भ्यो नक्तं चरद्भ्यः
प्रकृन्तानां पतये नमो नम उष्णीषिणे गिरिचराय कुलुञ्चानां पतये
नमो नम इषुमद्भ्यो धन्वाविभ्यश्च वो नमो नम आतन्वानेभ्यः
प्रतिदधानेभ्यश्च वो नमो नम आयच्छद्भ्यो विसृजद्भ्यश्च वो नमो
नमोऽस्यद्भ्यो विध्यद्भ्यश्च वो नमो नम आसीनेभ्यः शयानेभ्यश्च
वो नमो नमः स्वपद्भ्यो जाग्रद्भ्यश्च वो नमो नमस्तिष्ठद्भ्यो
धावद्भ्यश्च वो नमो नमः सभाभ्यः सभार्पतिभ्यश्च वो नमो नमो

अश्वेभ्योऽश्वपतिभ्यश्च वो नमः ॥ ३ ॥

नम आ॒व्या॒धिनी॑भ्यो वि॒वि॒ध्यन्ती॑भ्यश्च वो नमो नम उ॒ग॒णाभ्य॑स्तृ॒-
ह॒तीभ्य॑श्च वो नमो नमो गृ॒त्सेभ्यो॑ गृ॒त्स॒प॒तिभ्य॑श्च वो नमो नमो
व्रा॒तेभ्यो॑ व्रा॒त॒प॒तिभ्य॑श्च वो नमो नमो ग॒णेभ्यो॑ ग॒ण॒प॒तिभ्य॑श्च वो नमो
नमो वि॒रू॒पेभ्यो॑ वि॒श्वरू॒पेभ्य॑श्च वो नमो नमो म॒ह॒द्भ्यः, क्षु॒ल्ल॒केभ्य॑श्च
वो नमो नमो र॒थिभ्यो॑ऽर॒थेभ्य॑श्च वो नमो नमो र॒थैभ्यो॑ र॒थ॒प॒तिभ्य॑श्च
वो नमो नमः सेना॑भ्यः सेना॒निभ्य॑श्च वो नमो नमः, क्ष॒त्तृभ्यः
स॒ङ्ग्रही॑तृभ्यश्च वो नमो नमस्तक्ष॑भ्यो रथ॒का॒रेभ्य॑श्च वो नमो नमः
कु॒ला॒लेभ्यः क॒र्मा॒रेभ्य॑श्च वो नमो नमः पु॒ञ्जि॒ष्टैभ्यो॑ निषा॒देभ्य॑श्च वो
नमो नम इषु॑कृ॒द्भ्यो ध॒न्व॒कृ॒द्भ्यश्च वो नमो नमो मृ॒ग॒युभ्यः श्व॒निभ्य॑श्च
वो नमो नमः श्व॒भ्यः श्व॒प॒तिभ्य॑श्च वो नमः ॥ ४ ॥

नमो भ॒वाय॑ च रु॒द्राय॑ च नमः श॒र्वाय॑ च प॒शुप॑तये च नमो
नी॒ल॒ग्री॒वाय॑ च शि॒ति॒क॒ण्ठाय॑ च नमः क॒प॒र्दि॒ने च व्यु॑प्त॒केशाय॑ च
नमः स॒ह॒स्रा॒क्षाय॑ च श॒त॒ध॒न्व॒ने च नमो गि॑रि॒शाय॑ च शि॒पि॒वि॒ष्टाय॑
च नमो मी॒ढु॒ष्ट॒माय॑ चे॒षु॒म॒ते च नमो ह॒स्वाय॑ च वा॒म॒नाय॑ च नमो
बृ॒ह॒ते च व॒र्षी॑यसे च नमो वृ॒द्धाय॑ च सं॒वृ॒ध्व॒ने च नमो अ॒ग्नि॒याय॑ च
प्र॒थ॒माय॑ च नम आ॒श॒वे चा॒जि॒राय॑ च नमः शी॒घ्रि॒याय॑ च शी॒भ्याय॑
च नम उ॒र्म्याय॑ चाव॒स्व॒न्याय॑ च नमः स्रो॒त॒स्याय॑ च द्वा॒प्याय॑
च ॥ ५ ॥

नमो ज्ये॒ष्ठाय॑ च क॒नि॒ष्ठाय॑ च नमः पू॒र्व॒जाय॑ चाप॒र॒जाय॑ च नमो
म॒ध्य॒माय॑ चाप॒ग॒ल्भाय॑ च नमो जघ॑न्याय च बु॒ध्नि॒याय॑ च नमः
सो॒भ्याय॑ च प्र॒ति॒स॒र्याय॑ च नमो या॒म्याय॑ च क्षे॒म्याय॑ च नम उ॒र्व॒र्याय॑

च खल्याय च नमः श्लोक्याय चावसान्याय च नमो वन्याय
 च कक्ष्याय च नमः श्रवाय च प्रतिश्रवाय च नम आशुषेणाय
 चाशुरथाय च नमः शूराय चावभिन्दते च नमो वर्मिणे च वरूथिने
 च नमो बिल्मिने च कवचिने च नमः श्रुताय च श्रुतसेनाय च ॥ ६ ॥

नमो दुन्दुभ्याय चाहनन्याय च नमो धृष्णवे च प्रमृशाय च नमो
 दूताय च प्रहिताय च नमो निषङ्गिणे चेषुधिमते च नमस्तीक्ष्णेषवे
 चायुधिने च नमः स्वायुधाय च सुधन्वने च नमः स्नुत्याय च पथ्याय
 च नमः काट्याय च नीप्याय च नमः सूद्याय च सरस्याय च नमो
 नाद्याय च वैशन्ताय च नमः कूप्याय चावट्याय च नमो वर्ष्याय
 चावर्ष्याय च नमो मेघ्याय च विद्युत्याय च नम ईध्रियाय चातप्याय
 च नमो वात्याय च रेष्मियाय च नमो वास्तव्याय च वास्तुपाय
 च ॥ ७ ॥

नमः सोमाय च रुद्राय च नमस्ताम्राय चारुणाय च नमः शङ्गाय च
 पशुपतये च नम उग्राय च भीमाय च नमो अग्रेवधाय च दूरेवधाय च
 नमो हन्त्रे च हनीयसे च नमो वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यो नमस्ताराय नमः
 शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कराय च नमः शिवाय
 च शिवतराय च नमस्तीर्थ्याय च कूल्याय च नमः पार्याय चावार्याय
 च नमः प्रतरणाय चोत्तरणाय च नम आतार्याय चालाद्याय च नमः
 शष्याय च फेन्याय च नमः सिकत्याय च प्रवाह्याय च ॥ ८ ॥

नम इरिण्याय च प्रपथ्याय च नमः किंशिलाय च क्षयणाय
 च नमः कपर्दिने च पुलस्तये च नमो गोष्ठ्याय च गृह्याय च

नमस्तल्याय च गेह्याय च नमः काट्याय च गह्वरेष्ठाय च नमो
 हृदय्याय च निवेष्याय च नमः पांसव्याय च रजस्याय च नमः
 शुष्क्याय च हरित्याय च नमो लोप्याय चोलप्याय च नम ऊर्व्याय
 च सूर्म्याय च नमः पर्ण्याय च पर्णशद्याय च नमोऽपगुरमाणाय
 चाभिघ्नते च नम आखिवदते च प्रखिवदते च नमो वः किरिकेभ्यो
 देवानां हृदयेभ्यो नमो विक्षीणकेभ्यो नमो विचिन्वत्केभ्यो नम
 आनिर्हतेभ्यो नम आमीवत्केभ्यः ॥ ९ ॥

द्रापे अन्धसस्पते दरिद्रघ्नीललोहित। एषां पुरुषाणामेषां पशूनां
 मा भेर्माऽरो मो एषां किं चनऽऽममत् ॥ या तै रुद्र शिवा तनूः
 शिवा विश्वाहभेषजी। शिवा रुद्रस्य भेषजी तया नो मृड जीवसे ॥
 इमां रुद्राय तवसे कपर्दिनै क्षयद्वीराय प्रभरामहे मतिम् ॥ यथा
 नः शमसद्विपदे चतुष्पदे विश्वं पुष्टं ग्रामे अस्मिन्ननातुरम् ॥ मृडा नो
 रुद्रोत नो मयस्कृधि क्षयद्वीराय नमसा विधेम ते। यच्छं च योश्च
 मनुरायजे पिता तदश्याम तव रुद्र प्रणीतौ ॥ मा नो महान्तमुत
 मा नो अर्भकं मा न उक्षन्तमुत मा न उक्षितम्। मा नोऽवधीः
 पितरं मोत मातरं प्रिया मा नस्तनुवौ रुद्र रीरिषः ॥ मा नस्तोके
 तनये मा न आयुषि मा नो गोषु मा नो अश्वेषु रीरिषः। वीरान्मा
 नो रुद्र भामितोऽवधीरहविष्मन्तो नमसा विधेम ते ॥ आरात्ते
 गोघ्न उत पूरुषघ्ने क्षयद्वीराय सुम्रमस्मे तै अस्तु। रक्षा च नो
 अधि च देव ब्रूहधा च नः शर्म यच्छ द्विबर्हाः ॥ स्तुहि श्रुतं
 गर्तसदं युवानं मृगं न भीममुपहृत्तुमुग्रम्। मृडा जरित्रे रुद्र स्तवानो
 अन्यन्ते अस्मन्निवपन्तु सेनाः ॥ परिणो रुद्रस्य हेतिवृणक्तु परि

त्वेषस्य दुर्मतिरघायोः। अव स्थिरा मघवच्चस्तनुष्व मीढ्वस्तोकाय
तनयाय मृडय॥ मीढुष्टम शिवतम शिवो नः सुमना भव।
परमे वृक्ष आयुधं निधाय कृत्तिं वसान आ चर पिनाकं बिभ्रदा
गहि॥ विकिरिद विलोहित नमस्ते अस्तु भगवः। यास्तै सहस्रं
हेतयोऽन्यमस्मन्निवपन्तु ताः॥ सहस्राणि सहस्रधा बाहुवोस्तव
हेतयः। तासामीशानो भगवः पराचीना मुखा कृधि॥ १०॥

सहस्राणि सहस्रशो ये रुद्रा अधि भूम्याम्। तेषां सहस्रयोजने-
ऽवधन्वानि तन्मसि॥ अस्मिन् महत्यर्णवैऽन्तरिक्षे भवा अधि॥
नीलग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्वा अधः, क्षमाचराः॥ नीलग्रीवाः
शितिकण्ठा दिवः रुद्रा उपश्रिताः॥ ये वृक्षेषु सस्पिञ्जरा नीलग्रीवा
विलोहिताः॥ ये भूतानामधिपतयो विशिखासः कपर्दिनः॥ ये
अन्नेषु विविध्यन्ति पात्रेषु पिबन्तो जनान्॥ ये पथां पथिरक्षय
एलबृदा यव्युधः॥ ये तीर्थानि प्रचरन्ति सृकावन्तो निषङ्गिणः॥
य एतावन्तश्च भूयांसश्च दिशौ रुद्रा वितस्थिरे॥ तेषां
सहस्रयोजनेऽवधन्वानि तन्मसि॥ नमो रुद्रेभ्यो ये पृथिव्यां
यैऽन्तरिक्षे ये दिवि येषामन्नं वातो वरुषमिषवस्तेभ्यो दश प्राचीर्दश
दक्षिणा दश प्रतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्ध्वास्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु
ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि॥ ११॥

[त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्। उर्वारुकमिव
बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥ यो रुद्रो अग्नौ यो अप्सु
य ओषधीषु यो रुद्रो विश्वा भुवनाऽऽविवेश तस्मै रुद्राय नमो

अस्तु ॥ तमुष्टुहि यः स्विषुः सुधन्वा यो विश्वस्य क्षयति भेषजस्य ।
 (ऋक्) यक्ष्वा॑महे सौ॑मन॒साय॑ रु॒द्रं नमो॑भिर्दे॒वमसु॑रं दुवस्य ॥
 अ॒यं मे हस्तो॑ भग॒वान॒यं मे भग॑वत्तरः । अ॒यं मै॑ वि॒श्वभै॑षजोऽयं
 शिवा॑भिर्मर्शनः ॥

ये ते॑ स॒हस्र॑म॒युतं॑ पाशा॒ मृत्यो॑ म॒र्त्याय॑ हन्त॒वे । तान् य॒ज्ञस्य॑
 मा॒यया॑ सर्वा॒नव॑ यजामहे । मृत्य॒वे स्वाहा॑ मृत्य॒वे स्वाहा॑ ॥ ओं
 नमो॑ भगवते रु॒द्राय वि॑ष्णवे मृत्यु॒र्मे पा॑हि । प्रा॒णानां॑ ग्रन्थिरसि रु॒द्रो
 मा॑ वि॒शान्त॑कः । तेना॒न्नेना॑प्याय॒स्व ॥ नमो॑ रु॒द्राय वि॑ष्णवे मृत्यु॒र्मे
 पा॑हि ॥]

॥ ॐ शान्तिः॒ शान्तिः॒ शान्तिः॑ ॥

॥ चमकप्रश्नः ॥

अ॒ग्नावि॑ष्णू स॒जोष॑से॒मा वर्ध॑न्तु वां गिरः । द्यु॒मैर्वा॑जे॒भिरा॑गतम् ॥
 वाज॑श्च मे प्रस॒वश्च॑ मे प्रय॑तिश्च मे प्रसि॑तिश्च मे धी॑तिश्च मे क्रतु॑श्च
 मे स्वर॑श्च मे श्लो॒कश्च॑ मे श्रा॒वश्च॑ मे श्रु॑तिश्च मे ज्यो॑तिश्च मे सु॒वश्च॑ मे
 प्रा॒णश्च॑ मेऽपा॒नश्च॑ मे व्या॒नश्च॑ मेऽसु॑श्च मे चि॒त्तं च॑ म॒ आधी॑तं च मे
 वाक्क॑ मे मन॑श्च मे चक्षु॑श्च मे श्रो॒त्रं च॑ मे दक्ष॑श्च मे बल॑ च म॒ ओज॑श्च
 मे सह॑श्च म॒ आयु॑श्च मे ज॒रा च॑ म॒ आत्मा॑ च मे त॒नूश्च॑ मे शर्म॑ च मे
 वर्म॑ च मेऽङ्गानि॑ च मेऽस्थानि॑ च मे परू॑षि च मे शरी॑राणि च मे ॥

यो दे॒वानां॑ प्रथ॒मं पु॒रस्ता॑द्वि॒श्वधा॑धियो॒ रु॒द्रो म॑हर्षिः ।

हि॒र॒ण्य॒ग॒र्भं प॑श्यत॒ जाय॑मान॒स नो॑ दे॒वः शु॒भया॑ स्मृ॒त्याः

संयुनक्तु ॥

अनेन प्रथम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः महादेवः सुप्रीतः
सुप्रसन्नो वरदो भवतु ॥ १ ॥

ज्यैष्ठ्यं च मे आधिपत्यं च मे मन्युश्च मे भामश्च मेऽमश्च मेऽम्भश्च
मे जेमा च मे महिमा च मे वरिमा च मे प्रथिमा च मे वर्ष्मा च मे
द्राघुया च मे वृद्धं च मे वृद्धिश्च मे सत्यं च मे श्रद्धा च मे जगच्च मे
धनं च मे वशश्च मे त्विषिश्च मे क्रीडा च मे मोदश्च मे जातं च मे
जनिष्यमाणं च मे सूक्तं च मे सुकृतं च मे वित्तं च मे वेद्यं च मे भूतं
च मे भविष्यच्च मे सुगं च मे सुपथं च मे ऋद्धं च मे ऋद्धिश्च मे क्लृप्तं
च मे क्लृप्तिश्च मे मतिश्च मे सुमतिश्च मे ॥

यस्मात्परं नापरमस्ति किञ्चिद्यस्मान्नाणीयो न ज्यायोऽस्ति कश्चित्।
वृक्ष इव स्तब्धो दिवि तिष्ठत्येकस्तेनेदं पूर्णं पुरुषेण सर्वम् ॥

अनेन द्वितीय-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः शिवः सुप्रीतः
सुप्रसन्नो वरदो भवतु ॥ २ ॥

शं च मे मयश्च मे प्रियं च मेऽनुकामश्च मे कामश्च मे सौमनसश्च मे
भद्रं च मे श्रेयश्च मे वस्यश्च मे यशश्च मे भगश्च मे द्रविणं च मे यन्ता
च मे धर्ता च मे क्षेमश्च मे धृतिश्च मे विश्वं च मे महश्च मे संविच्च मे
ज्ञात्रं च मे सूश्च मे प्रसूश्च मे सीरं च मे लयश्च मे ऋतं च मेऽमृतं च
मेऽयक्ष्मं च मेऽनामयच्च मे जीवातुश्च मे दीर्घायुत्वं च मेऽनमित्रं च
मेऽभयं च मे सुगं च मे शयनं च मे सूषा च मे सुदिनं च मे ॥

न कर्मणा न प्रजया धनेन त्यागेनैके अमृतत्वमानशुः।

परैण नाकं निहितं गुहायां विभ्राजदेतद्यतयो विशन्ति ॥

अनेन तृतीय-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः श्री रुद्रः सुप्रीतः
सुप्रसन्नो वरदो भवतु ॥ ३ ॥

ऊर्क् मे सूनृता च मे पयश्च मे रसश्च मे घृतं च मे मधु च मे सग्धिश्च
मे सपीतिश्च मे कृषिश्च मे वृष्टिश्च मे जैत्रं च मे औद्भिद्यं च मे रयिश्च
मे रायश्च मे पुष्टं च मे पुष्टिश्च मे विभु च मे प्रभु च मे बहु च मे भूयश्च
मे पूर्णं च मे पूर्णतरं च मेऽक्षितिश्च मे कूयवाश्च मेऽन्नं च मेऽक्षुच
मे व्रीहयश्च मे यवाश्च मे माषाश्च मे तिलाश्च मे मुद्गाश्च मे खल्वाश्च
मे गोधूमाश्च मे मसुराश्च मे प्रियङ्गवश्च मेऽणवश्च मे श्यामकाश्च मे
नीवाराश्च मे ॥

वेदान्तविज्ञानसुनिश्चितार्थाः सन्न्यास योगाद्यतयः शुद्धसत्त्वाः ।
ते ब्रह्मलोके तु परान्तकाले परामृतात्परिमुच्यन्ति सर्वे ॥

अनेन चतुर्थ-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः शङ्करः सुप्रीतः
सुप्रसन्नो वरदो भवतु ॥ ४ ॥

अश्मा च मे मृत्तिका च मे गिरयश्च मे पर्वताश्च मे सिकताश्च मे
वनस्पतयश्च मे हिरण्यं च मेऽयश्च मे सीसं च मे त्रपुश्च मे श्यामं च
मे लोहं च मेऽग्निश्च मे आपश्च मे वीरुधश्च मे ओषधयश्च मे कृष्टपच्यं
च मेऽकृष्टपच्यं च मे ग्राम्याश्च मे पशव आरण्याश्च यज्ञेन कल्पन्तां
वित्तं च मे वित्तिश्च मे भूतं च मे भूतिश्च मे वसु च मे वसतिश्च मे
कर्म च मे शक्तिश्च मेऽर्थश्च मे एमश्च मे इतिश्च मे गतिश्च मे ॥

दहं विपापं परमेऽश्मभूतं यत्पुण्डरीकं पुरमध्यसंस्थम् ।
तत्रापि दहं गगनं विशोकस्तस्मिन् यदन्तस्तदुपासितव्यम् ॥

अनेन पञ्चम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः नीललोहितः सुप्रीतः
सुप्रसन्नो वरदो भवतु ॥ ५ ॥

अग्निश्च म इन्द्रश्च मे सोमश्च म इन्द्रश्च मे सविता च म इन्द्रश्च मे
सरस्वती च म इन्द्रश्च मे पूषा च म इन्द्रश्च मे बृहस्पतिश्च म इन्द्रश्च
मे मित्रश्च म इन्द्रश्च मे वरुणश्च म इन्द्रश्च मे त्वष्टा च म इन्द्रश्च मे
धाता च म इन्द्रश्च मे विष्णुश्च म इन्द्रश्च मेऽश्विनौ च म इन्द्रश्च मे
मरुतश्च म इन्द्रश्च मे विश्वे च मे देवा इन्द्रश्च मे पृथिवी च म इन्द्रश्च
मेऽन्तरिक्षं च म इन्द्रश्च मे द्यौश्च म इन्द्रश्च मे दिशश्च म इन्द्रश्च मे
मूर्धा च म इन्द्रश्च मे प्रजापतिश्च म इन्द्रश्च मे ॥

यो वेदादौ स्वरः प्रोक्तो वेदान्ते च प्रतिष्ठितः ।

तस्य प्रकृतिलीनस्य यः परः स महेश्वरः ॥

अनेन षष्ठम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः ईशानः सुप्रीतः
सुप्रसन्नो वरदो भवतु ॥ ६ ॥

अंशुश्च मे रुश्मिश्च मेऽदाभ्यश्च मेऽधिपतिश्च म उपांशुश्च
मेऽन्तर्यामश्च म ऐन्द्रवायवश्च मे मैत्रावरुणश्च म आश्विनश्च मे
प्रतिप्रस्थानश्च मे शुक्रश्च मे मन्थी च म आग्रयणश्च मे वैश्वदेवश्च मे
ध्रुवश्च मे वैश्वानरश्च म ऋतुग्रहाश्च मेऽतिग्राह्याश्च म ऐन्द्राग्रश्च मे
वैश्वदेवश्च मे मरुत्वतीयाश्च मे माहेन्द्रश्च म आदित्यश्च मे सावित्रश्च
मे सारस्वतश्च मे पौष्णश्च मे पालीवतश्च मे हारियोजनश्च मे ॥

सद्योजातं प्रपद्यामि सद्योजाताय वै नमो नमः ।

भवे भवे नाति भवे भवस्व माम् । भवोद्भवाय नमः ॥

अनेन सप्तम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः विजयः सुप्रीतः

सुप्रसन्नो वरदो भवतु ॥ ७ ॥

इ॒ध्मश्च॑ मे ब॒र्हिश्च॑ मे वेदि॑श्च मे धि॒ष्णि॒याश्च॑ मे सु॒च॑श्च मे च॒म॒साश्च॑ मे
ग्रा॒वा॒णश्च॑ मे स्वर॑वश्च म उप॒र॒वाश्च॑ मेऽधि॒ष॒व॒णे च॑ मे द्रो॒ण॒क॒ल॒शश्च॑
मे वा॒य॒व्या॒नि च॑ मे पू॒त॒भृ॒च्च॑ म आ॒ध॒व॒नी॒यश्च॑ म आ॒ग्नी॑ध्रं च मे ह॒वि॒र्धा॒नं
च॑ मे गृ॒हाश्च॑ मे स॒द॑श्च मे पु॒रो॒डा॒शा॑श्च मे प॒च॒ताश्च॑ मेऽव॒भृ॒थश्च॑ मे
स्व॒गा॒का॒रश्च॑ मे ॥

वा॒म॒दे॒वाय॑ नमो॑ ज्ये॒ष्ठाय॑ नमः॑ श्रे॒ष्ठाय॑ नमो॑ रु॒द्राय॑ नमः॑ का॒लाय॑
नमः॑ क॒ल॒वि॒कर॒णाय॑ नमो॑ ब॒ल॒वि॒कर॒णाय॑ नमो॑ ब॒लाय॑ नमो॑
ब॒ल॒प्र॒म॒थ॒नाय॑ नमः॑ स॒र्व॒भू॒त॒द॒म॒नाय॑ नमो॑ म॒नो॒न्म॒नाय॑ नमः॑ ॥

अनेन अष्टम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः भीमः सुप्रीतः
सुप्रसन्नो वरदो भवतु ॥ ८ ॥

अ॒ग्निश्च॑ मे घ॒र्मश्च॑ मेऽर्क॑श्च मे सू॒र्यश्च॑ मे प्रा॒णश्च॑ मेऽश्व॑मे॒धश्च॑ मे
पृ॒थि॒वी च॑ मेऽदि॑तिश्च मे दि॒तिश्च॑ मे द्यौश्च॑ मे श॒क्र॒री॒र॒ङ्गु॒ल॒यो दि॒शश्च॑
मे य॒ज्ञेन॑ क॒ल्प॒न्ता॒मृ॒क् च॑ मे सा॒म च॑ मे स्तो॒मश्च॑ मे य॒जुश्च॑ मे दी॒क्षा च॑
मे त॒पश्च॑ म ऋ॒तुश्च॑ मे व्र॒तं च॑ मेऽहो॒रा॒त्रयो॑र्वृ॒ष्ट्या बृ॒ह॒द्र॒थ॒न्त॒रे च॑ मे
य॒ज्ञेन॑ क॒ल्पे॒ताम् ॥

अ॒घो॒रै॒भ्योऽथ॑ घो॒रै॒भ्यो॑ घो॒र॒घो॒र॒त॒रे॒भ्यः ।

स॒र्वै॒भ्यः स॒र्व॒श॒र्वै॒भ्यो॑ नम॑स्ते अस्तु रु॒द्ररू॒पे॒भ्यः ॥

अनेन नवम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः देवदेवः सुप्रीतः
सुप्रसन्नो वरदो भवतु ॥ ९ ॥

ग॒र्भा॑श्च मे व॒त्साश्च॑ मे त्र्य॒वि॒श्च मे त्र्य॒वी च॑ मे दि॒त्य॒वा॒च॑ मे दि॒त्यो॒ही
च॑ मे प॒ञ्चा॒वि॒श्च मे प॒ञ्चा॒वी च॑ मे त्रि॒व॒त्सश्च॑ मे त्रि॒व॒त्सा च॑ मे तु॒र्य॒वा॒च॑

मे तुयौही च मे पष्ठवाच्च मे पष्ठौही च म उक्षा च मे वशा च म
 ऋषभश्च मे वेहच्च मेऽनङ्गां च मे धेनुश्च म आयुर्यज्ञेन कल्पतां
 प्राणो यज्ञेन कल्पतामपानो यज्ञेन कल्पतां व्यानो यज्ञेन कल्पतां
 चक्षुर्यज्ञेन कल्पतां श्रोत्रं यज्ञेन कल्पतां मनो यज्ञेन कल्पतां
 वाग्यज्ञेन कल्पतामात्मा यज्ञेन कल्पतां यज्ञो यज्ञेन कल्पताम् ॥

तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय धीमहि । तन्नो रुद्रः प्रचोदयात् ॥
 अनेन दशम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः भवोद्भवः सुप्रीतः
 सुप्रसन्नो वरदो भवतु ॥ १० ॥

एका च मे तिस्रश्च मे पञ्च च मे सप्त च मे नव च म एकादश
 च मे त्रयोदश च मे पञ्चदश च मे सप्तदश च मे नवदश च
 म एकविंशतिश्च मे त्रयोविंशतिश्च मे पञ्चविंशतिश्च मे
 सप्तविंशतिश्च मे नवविंशतिश्च म एकत्रिंशच्च मे त्रयस्त्रिंशच्च
 मे चतस्रश्च मेऽष्टौ च मे द्वादश च मे षोडश च मे विंशतिश्च मे
 चतुर्विंशतिश्च मेऽष्टाविंशतिश्च मे द्वात्रिंशच्च मे षड्विंशच्च मे
 चत्वारिंशच्च मे चतुश्चत्वारिंशच्च मेऽष्टाचत्वारिंशच्च मे वाजश्च
 प्रसवश्चापिजश्च क्रतुश्च सुवश्च मूर्धा च व्यश्रियश्चान्त्यायनश्चान्त्यश्च
 भौवनश्च भुवनश्चाधिपतिश्च ॥

ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणो-
 ऽधिपतिर्ब्रह्मा शिवो मे अस्तु सदाशिवोम् ॥

अनेन एकादश-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः आदित्यात्मकः श्री रुद्रः
 सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु ॥ ११ ॥

[इडा देवहर्मनुर्यज्ञनीर्बृहस्पतिरुक्थामदानि शस्त्रिषद्विश्वेदेवाः

सूक्तवाचः पृथिवि मातर्मा मां हिंसीर्मधु मनिष्ये मधु जनिष्ये मधु
 वक्ष्यामि मधु वदिष्यामि मधुमतीं देवेभ्यो वाचमुद्यासं शुश्रूषेण्यां
 मनुष्यैभ्यस्तं मां देवा अवन्तु शोभायै पितरोऽनुमदन्तु ॥]

॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

॥ रुद्रप्रश्नः ॥

ॐ गणानां त्वा गणपतिः हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्।
ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत आ नः शृण्वन्नूतिभिः सीद सादनम्॥
ॐ महागणपतये नमः॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय॥

नमस्ते रुद्र मन्यव उतो त इषवे नमः। नमस्ते अस्तु धन्वने
बाहुभ्यामुत ते नमः॥ या त इषुः शिवतमा शिवं बभूव ते
धनुः। शिवा शरव्या या तव तया नो रुद्र मृडय॥ या ते
रुद्र शिवा तनूरघोराऽपापकाशिनी। तया नस्तनुवा शन्तमया
गिरिशन्ताभिचाकशीहि॥ यामिषुं गिरिशन्त हस्ते बिभर्ष्यस्तवे।
शिवां गिरित्र तां कुरु मा हिंसीः पुरुषं जगत्॥ शिवेन
वचसा त्वा गिरिशाच्छावदामसि। यथा नः सर्वमिज्जगदयक्ष्मः
सुमना असत्॥ अध्यवोचदधिवक्ता प्रथमो दैव्यो भिषक्। अहींश्च
सर्वाञ्जम्भयन्त्सर्वाश्च यातुधान्यः॥ असौ यस्ताम्रो अरुण उत बभ्रुः
सुमङ्गलः। ये चेमाः रुद्रा अभितौ दिक्षु श्रिताः सहस्रशोऽवैषाः
हेड ईमहे॥ असौ योऽवसर्पति नीलग्रीवो विलोहितः। उतैनं
गोपा अदृशन्नदृशन्नुदहार्यः॥ उतैनं विश्वा भूतानि स दृष्टो
मृडयाति नः। नमो अस्तु नीलग्रीवाय सहस्राक्षाय मीढुषे॥
अथो ये अस्य सत्वानोऽहं तेभ्योऽकरं नमः। प्र मुञ्च धन्वनस्त्व-
मुभयोरात्रियोज्याम्॥ याश्च ते हस्त इषवः परा ता भगवो वप।
अवतत्य धनुस्त्वः सहस्राक्ष शतैषुधे॥ निशीर्य शल्यानां मुखा
शिवो नः सुमना भव। विज्यं धनुः कपर्दिनो विशल्यो बाणवाः

उ॒त॥ अ॒ने॒श॒न्न॒स्ये॒ष॒व आ॒भु॒र॒स्य नि॒ष॒ङ्ग॒धिः। या ते॑ हे॒ति॒मी॑ दु॒ष्ट॒म्
ह॒स्ते॑ ब॒भू॒व ते॑ ध॒नुः॥ तया॒ऽस्मा॒न् वि॒श्व॒त॒स्त्व॒म॒य॒क्ष॒मया॒ परि॑भुज।
नम॑स्ते अ॒स्त्वायु॑धा॒याना॑त॒ताय॑ धृ॒ष्णवै॑॥ उ॒भाभ्या॑मु॒त ते॑ नमो॑
बा॒हुभ्यां॑ तव॒ धन्व॑ने। परि॑ ते॒ धन्व॑नो हे॒तिर॒स्मान् वृ॑णक्तु वि॒श्वतः॑॥
अथो॒ य इ॒षुधि॑स्तव॒ऽऽरे॒ अ॒स्मन्नि॒ धेहि॑ तम्॥ १ ॥

नम॑स्ते अस्तु॒ भग॒वन् वि॒श्वेश्व॑राय॒ महा॑दे॒वाय॒ त्र्यम्ब॑काय॒
त्रि॒पुरा॒न्त॒काय॑ त्रि॒काला॑ग्नि॒काला॑य॒ काला॑ग्नि॒रु॒द्राय॑ नील॒क॒ण्ठाय॑
मृ॒त्युञ्ज॑याय॒ सर्वे॑श्व॒राय॑ सदा॒शि॒वाय॑ श्रीमन्महादे॒वाय॒ नमः॑॥

नमो॑ हि॒र॒ण्य॒बा॒हवे॑ से॒ना॒न्ये दि॒शां च॒ पत॑ये॒ नमो॑ नमो॑ वृ॒क्षेभ्यो॑
ह॒रि॒केशे॑भ्यः प॒शूनां॑ पत॑ये॒ नमो॑ नमः॑ स॒स्पि॒ञ्ज॒राय॑ त्विषी॑मते
प॒थी॒नां पत॑ये॒ नमो॑ नमो॑ ब॒भ्रु॒शाय॑ वि॒व्या॒धिने॑ऽन्ना॒नां पत॑ये॒
नमो॑ नमो॑ ह॒रि॒केशा॑योपवी॒तिने॑ पु॒ष्टा॒नां पत॑ये॒ नमो॑ नमो॑ भ॒वस्य॑
हे॒त्यै जग॑तां पत॑ये॒ नमो॑ नमो॑ रु॒द्राया॑त॒तावि॑ने॒ क्षेत्रा॑णां पत॑ये॒
नमो॑ नमः॑ सू॒ताया॑ह॒न्त्याय॑ व॒ना॒नां पत॑ये॒ नमो॑ नमो॑ रोहि॑ताय॒
स्थ॒प॒तये॑ वृ॒क्षाणां॑ पत॑ये॒ नमो॑ नमो॑ म॒न्त्रि॒णे वा॑णि॒जाय॑ क॒क्षाणां॑
पत॑ये॒ नमो॑ नमो॑ भु॒वन्त॑ये॒ वारि॑वस्कृ॒तायौष॑धी॒नां पत॑ये॒ नमो॑ नमः॑
उ॒च्चैर्घो॑षायाक्र॒न्दय॑ते प॒त्ती॒नां पत॑ये॒ नमो॑ नमः॑ कृ॒त्स्न॒वी॒ताय॑ धा॒वते॑
स॒त्त्व॒नां पत॑ये॒ नमः॑॥ २ ॥

नमः॑ स॒ह॒मा॒नाय॑ नि॒व्या॒धि॒न आ॒व्या॒धि॒नी॒नां पत॑ये॒ नमो॑ नमः॑
क॒कु॒भाय॑ नि॒ष॒ङ्गि॑णे॒ स्ते॒ना॒नां पत॑ये॒ नमो॑ नमो॑ नि॒ष॒ङ्गि॑ण इ॒षुधि॑मते
त॒स्करा॑णां पत॑ये॒ नमो॑ नमो॑ व॒ञ्च॒ते परि॑व॒ञ्च॒ते स्तायू॑नां पत॑ये॒ नमो॑

नमो निचेरवे परिचरायारण्यानां पतये नमो नमः सृकाविभ्यो
 जिघांसद्भ्यो मुष्णतां पतये नमो नमोऽसिमद्भ्यो नक्तं चरद्भ्यः
 प्रकृन्तानां पतये नमो नम उष्णीषिणे गिरिचराय कुलुञ्चानां पतये
 नमो नम इषुमद्भ्यो धन्वाविभ्यश्च वो नमो नम आतन्वानेभ्यः
 प्रतिदधानेभ्यश्च वो नमो नम आयच्छद्भ्यो विसृजद्भ्यश्च वो नमो
 नमोऽस्यद्भ्यो विध्यद्भ्यश्च वो नमो नम आसीनेभ्यः शयानेभ्यश्च
 वो नमो नमः स्वपद्भ्यो जाग्रद्भ्यश्च वो नमो नमस्तिष्ठद्भ्यो
 धावद्भ्यश्च वो नमो नमः सभाभ्यः सभापतिभ्यश्च वो नमो नमो
 अश्वेभ्योऽश्वपतिभ्यश्च वो नमः ॥ ३ ॥

नम आव्याधिनीभ्यो विविध्यन्तीभ्यश्च वो नमो नम उगणाभ्यस्तृ-
 हतीभ्यश्च वो नमो नमो गृत्सेभ्यो गृत्सपतिभ्यश्च वो नमो नमो
 व्रातैभ्यो व्रातपतिभ्यश्च वो नमो नमो गणेभ्यो गणपतिभ्यश्च वो नमो
 नमो विरूपेभ्यो विश्वरूपेभ्यश्च वो नमो नमो महद्भ्यः, क्षुल्लकेभ्यश्च
 वो नमो नमो रथिभ्योऽरथेभ्यश्च वो नमो नमो रथेभ्यो रथपतिभ्यश्च
 वो नमो नमः सेनाभ्यः सेनानिभ्यश्च वो नमो नमः, क्षत्तृभ्यः
 सङ्ग्रहीतृभ्यश्च वो नमो नमस्तक्ष्मभ्यो रथकारेभ्यश्च वो नमो नमः
 कुलालेभ्यः कर्मरिभ्यश्च वो नमो नमः पुञ्जिष्टेभ्यो निषादेभ्यश्च वो
 नमो नम इषुकृद्भ्यो धन्वकृद्भ्यश्च वो नमो नमो मृगयुभ्यः श्वनिभ्यश्च
 वो नमो नमः श्वभ्यः श्वपतिभ्यश्च वो नमः ॥ ४ ॥

नमो भवाय च रुद्राय च नमः शर्वाय च पशुपतये च नमो
 नीलग्रीवाय च शितिकण्ठाय च नमः कपर्दिने च व्युप्तकेशाय च
 नमः सहस्राक्षाय च शतधन्वने च नमो गिरिशाय च शिपिविष्टाय

च नमो मी॒दुष्ट॑माय॒ चेषु॑मते च नमो॑ ह॒स्वाय॑ च वा॒मनाय॑ च नमो॑
 बृ॒हते॑ च व॒रू॒षी॒यसे॑ च नमो॑ वृ॒द्धाय॑ च स॒ंवृ॒ध्वने॑ च नमो॑ अ॒ग्रियाय॑ च
 प्रथ॑माय॒ च नम॑ आ॒शवे॑ चाजि॒राय॑ च नमः॑ शी॒घ्रियाय॑ च शी॒भ्याय॑
 च नम॑ ऊ॒र्म्याय॑ चावस्व॒न्याय॑ च नमः॑ स्रो॒तस्याय॑ च द्वा॒प्याय॑
 च ॥ ५ ॥

नमो॑ ज्ये॒ष्ठाय॑ च कनि॒ष्ठाय॑ च नमः॑ पूर्॒वजाय॑ चाप॒रजाय॑ च नमो॑
 म॒ध्यमाय॑ चाप॒गल्भाय॑ च नमो॑ जघ॒न्याय॑ च बु॒ध्रियाय॑ च नमः॑
 सो॒भ्याय॑ च प्र॒तिस॒र्याय॑ च नमो॑ या॒म्याय॑ च क्षे॒म्याय॑ च नम॑ उ॒र्वर्याय॑
 च ख॒ल्याय॑ च नमः॑ श्लो॒क्याय॑ चावसा॒न्याय॑ च नमो॑ व॒न्याय॑
 च क॒क्ष्याय॑ च नमः॑ श्र॒वाय॑ च प्र॒तिश्र॒वाय॑ च नम॑ आ॒शुषे॑णाय
 चा॒शुर॑थाय॒ च नमः॑ शू॒राय॑ चावभिन्द॒ते च नमो॑ वर्मि॒णे च वरू॒थिने॑
 च नमो॑ बि॒ल्मिने॑ च क॒वचि॒ने च नमः॑ श्रु॒ताय॑ च श्रु॒तसे॒नाय॑ च ॥ ६ ॥

नमो॑ दु॒न्दु॒भ्याय॑ चाह॒न॒न्याय॑ च नमो॑ धृ॒ष्णवे॑ च प्र॒मृ॒शाय॑ च नमो॑
 दू॒ताय॑ च प्र॒हि॒ताय॑ च नमो॑ निष॒ङ्गि॒णे चेषु॑धि॒मते॑ च नम॑स्तीक्ष्णेष॒वे
 चायु॑धि॒ने च नमः॑ स्वायु॒धाय॑ च सु॒धन्व॑ने च नमः॑ स्रु॒त्याय॑ च प॒थ्याय॑
 च नमः॑ का॒ट्याय॑ च नी॒प्याय॑ च नमः॑ सू॒द्याय॑ च सर॒स्याय॑ च नमो॑
 ना॒द्याय॑ च वै॒श॒न्ताय॑ च नमः॑ कू॒प्याय॑ चाव॒ट्याय॑ च नमो॑ व॒र्ष्याय॑
 चाव॒र्ष्याय॑ च नमो॑ मे॒घ्याय॑ च वि॒द्युत्याय॑ च नम॑ ई॒ध्रियाय॑ चा॒त॒प्याय॑
 च नमो॑ वा॒त्याय॑ च रे॒ष्मियाय॑ च नमो॑ वास्त॒व्याय॑ च वास्तु॒पाय॑
 च ॥ ७ ॥

नमः॑ सो॒माय॑ च रु॒द्राय॑ च नम॑स्ता॒म्राय॑ चा॒रु॒णाय॑ च नमः॑ श॒ङ्गाय॑ च
 प॒शुप॑तये च नम॑ उ॒ग्राय॑ च भी॒माय॑ च नमो॑ अ॒ग्रेव॒धाय॑ च दू॒रेव॒धाय॑ च

नमो हन्त्रे च हनीयसे च नमो वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यो नमस्ताराय नमः
 शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कराय च नमः शिवाय
 च शिवतराय च नमस्तीर्थ्याय च कूल्याय च नमः पार्याय चावार्याय
 च नमः प्रतरणाय चोत्तरणाय च नम आतार्याय चालाद्याय च नमः
 शष्याय च फेन्याय च नमः सिकत्याय च प्रवाह्याय च ॥ ८ ॥

नम इरिण्याय च प्रपथ्याय च नमः किंशिलाय च क्षयणाय
 च नमः कपर्दिने च पुलस्तये च नमो गोष्ठ्याय च गृह्याय च
 नमस्तल्याय च गेह्याय च नमः काट्याय च गह्वरेष्ठाय च नमो
 हृदय्याय च निवेष्ट्याय च नमः पांसव्याय च रजस्याय च नमः
 शुष्क्याय च हरित्याय च नमो लोप्याय चोलप्याय च नम ऊर्व्याय
 च सूर्म्याय च नमः पण्य्याय च पर्णशद्याय च नमोऽपगुरमाणाय
 चाभिघ्नते च नम आखिवदते च प्रखिवदते च नमो वः किरिकेभ्यो
 देवानां हृदयेभ्यो नमो विक्षीणकेभ्यो नमो विचिन्वत्केभ्यो नम
 आनिरहतेभ्यो नम आमीवत्केभ्यः ॥ ९ ॥

द्रापे अन्धसस्पते दरिद्रन्नीललोहित। एषां पुरुषाणामेषां पशूनां
 मा भर्माऽरो मो एषां किं चनऽऽममत् ॥ या ते रुद्र शिवा तनूः
 शिवा विश्वाहभेषजी। शिवा रुद्रस्य भेषजी तया नो मृड जीवसै ॥
 इमां रुद्राय तवसे कपर्दिने क्षयद्वीराय प्रभरामहे मतिम् ॥ यथा
 नः शमसद्विपदे चतुष्पदे विश्वं पुष्टं ग्रामे अस्मिन्ननातुरम् ॥ मृडा
 नो रुद्रोत नो मयस्कृधि क्षयद्वीराय नमसा विधेम ते। यच्छं
 च योश्च मनुरायजे पिता तदश्याम तव रुद्र प्रणीतौ ॥ मा नो
 महान्तमुत मा नो अर्भकं मा न उक्षन्तमुत मा न उक्षितम्। मा

नो वधीः पितरं मोत मातरं प्रिया मा नस्तनुवौ रुद्र रीरिषः ॥ मा
 नस्तोके तनये मा न आयुषि मा नो गोषु मा नो अश्वेषु रीरिषः ।
 वीरान्मा नो रुद्र भामितो वधीर्हविष्मन्तो नमसा विधेम ते ॥
 आरात्ते गोघ्न उत पूरुषघ्ने क्षयद्वीराय सुम्रमस्मे ते अस्तु । रक्षा च
 नो अधि च देव ब्रूह्यधा च नः शर्म यच्छ द्विबर्हाः ॥ स्तुहि श्रुतं
 गर्तसदं युवानं मृगं न भीममुपहतुमुग्रम् । मृडा जरित्रे रुद्र स्त्वानो
 अन्यन्ते अस्मन्निवपन्तु सेनाः ॥ परिणो रुद्रस्य हेतिर्वृणक्तु परि
 त्वेषस्य दुर्मतिरघायोः । अव स्थिरा मघवच्चस्तनुष्व मीद्विस्तोकाय
 तनयाय मृडय ॥ मीढुष्टम शिवतम शिवो नः सुमना भव ।
 परमे वृक्ष आयुधं निधाय कृत्तिं वसान आ चर पिनाकं बिभ्रदा
 गहि ॥ विकिरिद् विलोहित नमस्ते अस्तु भगवः । यास्ते सहस्रं
 हेतयोऽन्यमस्मन्निवपन्तु ताः ॥ सहस्राणि सहस्रधा बाहुवोस्तव
 हेतयः । तासामीशानो भगवः पराचीना मुखा कृधि ॥ १० ॥

सहस्राणि सहस्रशो ये रुद्रा अधि भूम्याम् । तेषां सहस्रयोजने-
 ऽवधन्वानि तन्मसि ॥ अस्मिन् महत्यर्णवेऽन्तरिक्षे भवा अधि ॥
 नीलग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्वा अधः, क्षमाचराः ॥ नीलग्रीवाः
 शितिकण्ठा दिवः रुद्रा उपश्रिताः ॥ ये वृक्षेषु सस्पिञ्जरा नीलग्रीवा
 विलोहिताः ॥ ये भूतानामधिपतयो विशिखासः कपर्दिनः ॥ ये
 अन्नेषु विविध्यन्ति पात्रेषु पिबतो जनान् ॥ ये पथां पथिरक्षय
 ऐलबृदा यव्युधः ॥ ये तीर्थानि प्रचरन्ति सृकावन्तो निषङ्गिणः ॥
 य एतावन्तश्च भूयांसश्च दिशो रुद्रा वितस्थिरे ॥ तेषां

सहस्रयोजनेऽवधन्वानि तन्मसि॥ नमो रुद्रेभ्यो ये पृथिव्यां
 यैऽन्तरिक्षे ये दिवि येषामन्नं वातो वरूषमिषवस्तेभ्यो दश प्राचीर्दश
 दक्षिणा दश प्रतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्ध्वास्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु
 ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि॥ ११ ॥

त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्। उर्वारुकमिव
 बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥ यो रुद्रो अग्नौ यो अप्सु
 य ओषधीषु यो रुद्रो विश्वा भुवनाऽऽविवेश तस्मै रुद्राय नमो
 अस्तु॥ तमुष्टुहि यः स्विषुः सुधन्वा यो विश्वस्य क्षयति भेषजस्य।

(ऋक्) यक्ष्वामहे सौमनसाय रुद्रं नमोभिर्देवमसुरं दुवस्य॥
 अयं मे हस्तो भगवानयं मे भगवत्तरः। अयं मे विश्वभेषजोऽयं
 शिवाभिर्मर्शनः॥

ये ते सहस्रमयुतं पाशा मृत्यो मर्त्याय हन्तवे। तान् यज्ञस्य
 मायया सर्वानव यजामहे। मृत्यवे स्वाहा मृत्यवे स्वाहा॥ ओं
 नमो भगवते रुद्राय विष्णवे मृत्युर्मे पाहि। प्राणानां ग्रन्थिरसि रुद्रो
 मा विशान्तकः। तेनान्नेनाप्यायस्व॥ नमो रुद्राय विष्णवे मृत्युर्मे
 पाहि॥

॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

॥ चमकप्रश्नः ॥

अग्नाविष्णू सजोषसेमा वर्धन्तु वां गिरः । द्युमैर्वाजेभिरागतम् ॥
 वाजश्च मे प्रसवश्च मे प्रयतिश्च मे प्रसितिश्च मे धीतिश्च मे क्रतुश्च
 मे स्वरश्च मे श्लोकश्च मे श्रावश्च मे श्रुतिश्च मे ज्योतिश्च मे सुवश्च मे
 प्राणश्च मेऽपानश्च मे व्यानश्च मेऽसुश्च मे चित्तं च म आधीतं च मे
 वाक् च मे मनश्च मे चक्षुश्च मे श्रोत्रं च मे दक्षश्च मे बलं च म ओजश्च
 मे सहश्च म आयुश्च मे जरा च म आत्मा च मे तनूश्च मे शर्म च
 मे वर्म च मेऽङ्गानि च मेऽस्थानि च मे परूषि च मे शरीराणि च
 मे ॥ १ ॥

ज्यैष्ठ्यं च म आधिपत्यं च मे मन्युश्च मे भामश्च मेऽमश्च मेऽम्भश्च
 मे जेमा च मे महिमा च मे वरिमा च मे प्रथिमा च मे वर्ष्मा च मे
 द्राघुया च मे वृद्धं च मे वृद्धिश्च मे सत्यं च मे श्रद्धा च मे जगच्च मे
 धनं च मे वशश्च मे त्विषिश्च मे क्रीडा च मे मोदश्च मे जातं च मे
 जनिष्यमाणं च मे सूक्तं च मे सुकृतं च मे वित्तं च मे वेद्यं च मे भूतं
 च मे भविष्यच्च मे सुगं च मे सुपथं च म ऋद्धं च म ऋद्धिश्च मे क्लृप्तं
 च मे क्लृप्तिश्च मे मतिश्च मे सुमतिश्च मे ॥ २ ॥

शं च मे मयश्च मे प्रियं च मेऽनुकामश्च मे कामश्च मे सौमनसश्च मे
 भद्रं च मे श्रेयश्च मे वस्यश्च मे यशश्च मे भगश्च मे द्रविणं च मे यन्ता
 च मे धर्ता च मे क्षेमश्च मे धृतिश्च मे विश्वं च मे महश्च मे संविच्च मे
 ज्ञात्रं च मे सूश्च मे प्रसूश्च मे सीरं च मे लयश्च म ऋतं च मेऽमृतं च
 मेऽयक्ष्मं च मेऽनामयच्च मे जीवातुश्च मे दीर्घायुत्वं च मेऽनमित्रं च
 मेऽभयं च मे सुगं च मे शयनं च मे सूषा च मे सुदिनं च मे ॥ ३ ॥

ऊर्क् मे सूनृता च मे पयश्च मे रसश्च मे घृतं च मे मधु च मे सग्धिश्च
 मे सपीतिश्च मे कृषिश्च मे वृष्टिश्च मे जैत्रं च मे औद्भिद्यं च मे रयिश्च
 मे रायश्च मे पुष्टं च मे पुष्टिश्च मे विभु च मे प्रभु च मे बहु च मे भूयश्च
 मे पूर्णं च मे पूर्णतरं च मेऽक्षितिश्च मे कूयवाश्च मेऽन्नं च मेऽक्षुच्च
 मे व्रीहयश्च मे यवाश्च मे माषाश्च मे तिलाश्च मे मुद्गाश्च मे खल्वाश्च
 मे गोधूमाश्च मे मसुराश्च मे प्रियङ्गवश्च मेऽणवश्च मे श्यामकाश्च मे
 नीवाराश्च मे ॥ ४ ॥

अश्मा च मे मृत्तिका च मे गिरयश्च मे पर्वताश्च मे सिकताश्च मे
 वनस्पतयश्च मे हिरण्यं च मेऽयश्च मे सीसं च मे त्रपुश्च मे श्यामं च
 मे लोहं च मेऽग्निश्च मे आपश्च मे वीरुधश्च मे ओषधयश्च मे कृष्टपच्यं
 च मेऽकृष्टपच्यं च मे ग्राम्याश्च मे पशव आरण्याश्च यज्ञेन कल्पन्तां
 वित्तं च मे वित्तिश्च मे भूतं च मे भूतिश्च मे वसु च मे वसतिश्च मे
 कर्म च मे शक्तिश्च मेऽर्थश्च मे एमश्च मे इतिश्च मे गतिश्च मे ॥ ५ ॥

अग्निश्च मे इन्द्रश्च मे सोमश्च मे इन्द्रश्च मे सविता च मे इन्द्रश्च मे
 सरस्वती च मे इन्द्रश्च मे पूषा च मे इन्द्रश्च मे बृहस्पतिश्च मे इन्द्रश्च
 मे मित्रश्च मे इन्द्रश्च मे वरुणश्च मे इन्द्रश्च मे त्वष्टा च मे इन्द्रश्च मे
 धाता च मे इन्द्रश्च मे विष्णुश्च मे इन्द्रश्च मेऽश्विनौ च मे इन्द्रश्च मे
 मरुतश्च मे इन्द्रश्च मे विश्वे च मे देवा इन्द्रश्च मे पृथिवी च मे इन्द्रश्च
 मेऽन्तरिक्षं च मे इन्द्रश्च मे द्यौश्च मे इन्द्रश्च मे दिशश्च मे इन्द्रश्च मे
 मूर्धा च मे इन्द्रश्च मे प्रजापतिश्च मे इन्द्रश्च मे ॥ ६ ॥

अश्वश्च मे रश्मिश्च मेऽदाभ्यश्च मेऽधिपतिश्च मे उपाश्वश्च
 मेऽन्तर्यामश्च मे ऐन्द्रवायवश्च मे मैत्रावरुणश्च मे आश्विनश्च मे

प्रतिप्रस्थानश्च मे शुक्रश्च मे मन्थी च म आग्रयणश्च मे वैश्वदेवश्च मे
ध्रुवश्च मे वैश्वानरश्च म ऋतुग्रहाश्च मेऽतिग्राह्याश्च म ऐन्द्राग्रश्च मे
वैश्वदेवश्च मे मरुत्वतीयाश्च मे माहेन्द्रश्च म आदित्यश्च मे सावित्रश्च
मे सारस्वतश्च मे पौष्णश्च मे पालीवतश्च मे हारियोजनश्च मे ॥ ७ ॥

इध्मश्च मे बर्हिश्च मे वेदिश्च मे धिष्ण्याश्च मे स्रुचश्च मे चमसाश्च मे
ग्रावाणश्च मे स्वरवश्च म उपरवाश्च मेऽधिषवणे च मे द्रोणकलशश्च
मे वायव्यानि च मे पूतभृच्च म आधवनीयश्च म आग्नीध्रं च मे हविर्धानं
च मे गृहाश्च मे सदश्च मे पुरोडाशाश्च मे पचताश्च मेऽवभृथश्च मे
स्वगाकारश्च मे ॥ ८ ॥

अग्निश्च मे घर्मश्च मेऽर्कश्च मे सूर्यश्च मे प्राणश्च मेऽश्वमेधश्च मे
पृथिवी च मेऽदितिश्च मे दितिश्च मे द्यौश्च मे शक्नीरङ्गुलयो दिशश्च
मे यज्ञेन कल्पन्तामृक् मे सामं च मे स्तोमश्च मे यजुश्च मे दीक्षा च
मे तपश्च म ऋतुश्च मे व्रतं च मेऽहोरात्रयोर्वृष्ट्या बृहद्रथन्तरे च मे
यज्ञेन कल्पेताम् ॥ ९ ॥

गर्भाश्च मे वत्साश्च मे त्र्यविश्च मे त्र्यवी च मे दित्यवाच्च मे दित्यौही
च मे पञ्चाविश्च मे पञ्चावी च मे त्रिवत्सश्च मे त्रिवत्सा च मे
तुर्यवाच्च मे तुर्यौही च मे पष्ठवाच्च मे पष्ठौही च म उक्षा च मे
वशा च म ऋषभश्च मे वेहच्च मेऽनङ्गां च मे धेनुश्च म आयुर्यज्ञेन
कल्पतां प्राणो यज्ञेन कल्पतामपानो यज्ञेन कल्पतां व्यानो यज्ञेन
कल्पतां चक्षुर्यज्ञेन कल्पतां श्रोत्रं यज्ञेन कल्पतां मनो यज्ञेन
कल्पतां वाग्यज्ञेन कल्पतामात्मा यज्ञेन कल्पतां यज्ञो यज्ञेन
कल्पताम् ॥ १० ॥

एका च मे तिस्रश्च मे पञ्च च मे सप्त च मे नव च म एकादश
 च मे त्रयोदश च मे पञ्चदश च मे सप्तदश च मे नवदश च
 म एकविंशतिश्च मे त्रयोविंशतिश्च मे पञ्चविंशतिश्च मे
 सप्तविंशतिश्च मे नवविंशतिश्च म एकत्रिंशच्च मे त्रयस्त्रिंशच्च
 मे चतस्रश्च मेऽष्टौ च मे द्वादश च मे षोडश च मे विंशतिश्च मे
 चतुर्विंशतिश्च मेऽष्टाविंशतिश्च मे द्वात्रिंशच्च मे षड्विंशच्च मे
 चत्वारिंशच्च मे चतुश्चत्वारिंशच्च मेऽष्टाचत्वारिंशच्च मे वाजश्च
 प्रसवश्चापिजश्च क्रतुश्च सुवश्च मूर्धा च व्यश्रियश्चान्त्यायनश्चान्त्यश्च
 भौवनश्च भुवनश्चाधिपतिश्च ॥ ११ ॥

इडा देवहर्मनुर्यज्ञनीर्बृहस्पतिरुक्थामदानि शंसिषद्विधैदेवाः
 सूक्तवाचः पृथिवि मातर्मा मां हिंसीर्मधु मनिष्ये मधु जनिष्ये मधु
 वक्ष्यामि मधु वदिष्यामि मधुमतीं देवेभ्यो वाचमुद्यासं शुश्रूषेण्यां
 मनुष्येभ्यस्तं मां देवा अवन्तु शोभायै पितरोऽनुमदन्तु ॥

॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

॥ पुरुषसूक्तम् ॥

सहस्रशीर्षा पुरुषः । सहस्राक्षः सहस्रपात् । स भूमिं विश्वतो वृत्वा ।
 अत्यतिष्ठदशाङ्गुलम् ॥ पुरुष एवेदं सर्वम् । यद्धूतं यच्च भव्यम् ।
 उतामृतत्वस्येशानः । यदन्नेनातिरोहति ॥ एतावानस्य महिमा ।
 अतो ज्यायाः पुरुषः । पादोऽस्य विश्वा भूतानि । त्रिपादस्यामृतं
 दिवि ॥ त्रिपादूर्ध्व उदैत्पुरुषः । पादोऽस्येहाऽऽभवात्पुनः ।
 ततो विश्वङ्मकामत् । साशनानशने अभि ॥ तस्माद्विराडजायत ।
 विराजो अधि पुरुषः । स जातो अत्यरिच्यत । पश्चाद्भूमिमथो पुरः ॥
 यत्पुरुषेण हविषा । देवा यज्ञमतन्वत । वसन्तो अस्यऽऽसीदाज्यम् ।
 ग्रीष्म इध्मः शरद्धविः ॥ सप्तास्यऽऽसन् परिधयः । त्रिः
 सप्त समिधः कृताः । देवा यद्यज्ञं तन्वानाः । अबध्नन् पुरुषं
 पशुम् ॥ तं यज्ञं बरुहिषि प्रौक्षन् । पुरुषं जातमग्रतः । तेन देवा
 अयजन्त । साध्या ऋषयश्च ये ॥ तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतः । सम्भृतं
 पृषदाज्यम् । पशून्स्ताःश्चक्रे वायव्यान् । आरण्यान्ग्राम्याश्च ये ॥
 तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतः । ऋचः सामानि जज्ञिरे । छन्दांसि जज्ञिरे
 तस्मात् । यजुस्तस्मादजायत ॥ तस्मादश्वा अजायन्त । ये के
 चौभयादतः । गावो ह जज्ञिरे तस्मात् । तस्माज्जाता अजावयः ॥
 यत्पुरुषं व्यदधुः । कतिधा व्यकल्पयन् । मुखं किमस्य कौ बाहू ।
 कावूरू पादवुच्येते ॥ ब्राह्मणोऽस्य मुखमासीत् । बाहू राजन्यः
 कृतः । ऊरू तदस्य यद्वैश्यः । पद्भ्यां शूद्रो अजायत ॥ चन्द्रमा
 मनसो जातः । चक्षोः सूर्यो अजायत । मुखादिन्द्रश्चाग्निश्च ।
 प्राणाद्वायुरजायत ॥ नाभ्या आसीदन्तरिक्षम् । शीर्ष्णो द्यौः

समवर्तत। पद्भ्यां भूमिर्दिशः श्रोत्रात्। तथा लोकाः अकल्पयन्॥
 वेदाहमेतं पुरुषं महान्तम्। आदित्यवर्णं तमसस्तु पारे॥ सर्वाणि
 रूपाणि विचित्य धीरः। नामानि कृत्वाऽभिवदन् यदास्तै॥
 धाता पुरस्ताद्यमुदाजहार। शक्रः प्रविद्वान् प्रदिशश्चतस्रः। तमेवं
 विद्वानमृतं इह भवति। नान्यः पन्था अयनाय विद्यते॥ यज्ञेन
 यज्ञमयजन्त देवाः। तानि धर्माणि प्रथमान्यासन्। ते ह नाकं
 महिमानः सचन्ते। यत्र पूर्वं साध्याः सन्ति देवाः॥ अद्भ्यः
 सम्भूतः पृथिव्यै रसाच्च। विश्वकर्मणः समवर्तताधि। तस्य त्वष्टा
 विदधद्रूपमेति। तत्पुरुषस्य विश्वमाजानमग्रै॥ वेदाहमेतं पुरुषं
 महान्तम्। आदित्यवर्णं तमसः परस्तात्। तमेवं विद्वानमृतं इह
 भवति। नान्यः पन्था विद्यतेऽयनाय॥ प्रजापतिश्चरति गर्भे अन्तः।
 अजायमानो बहुधा विजायते। तस्य धीराः परिजानन्ति योनिम्।
 मरीचीनां पदमिच्छन्ति वेधसः॥ यो देवेभ्य आतपति। यो देवानां
 पुरोहितः। पूर्वो यो देवेभ्यो जातः। नमो रुचाय ब्राह्मये॥ रुचं
 ब्राह्मं जनयन्तः। देवा अग्रे तदब्रुवन्। यस्त्वैवं ब्राह्मणो विद्यात्।
 तस्य देवा असन् वशै॥ ह्रीश्च ते लक्ष्मीश्च पत्न्यौ। अहोरात्रे पार्श्वौ।
 नक्षत्राणि रूपम्। अश्विनौ व्यात्तम्। इष्टं मनिषाण। अमुं मनिषाण।
 सर्वं मनिषाण॥

॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

॥ नारायणसूक्तम् ॥

सहस्रशीर्षं देवं विश्वाक्षं विश्वशम्भुम्। विश्वं नारायणं देवमक्षरं
परमं पदम्। विश्वतः परमान्नित्यं विश्वं नारायणं हरिम्।
विश्वमेवेदं पुरुषस्तद्विश्वमुपजीवति। पतिं विश्वस्यऽऽत्मेश्वरं
शाश्वतं शिवमच्युतम्। नारायणं महाज्ञेयं विश्वात्मानं परायणम्।
नारायणपरो ज्योतिरात्मा नारायणः परः। नारायण परं ब्रह्म तत्त्वं
नारायणः परः। नारायणपरो ध्याता ध्यानं नारायणः परः। यच्च
किञ्चिज्जगत्सर्वं दृश्यते श्रूयतेऽपि वा॥

अन्तर्बहिश्च तत्सर्वं व्याप्य नारायणः स्थितः। अनन्तमव्ययं
कविं समुद्रेऽन्तं विश्वशम्भुवम्। पद्मकोश प्रतीकाशं
हृदयं चाप्यधोमुखम्। अधो निष्ठ्या वितस्त्यान्ते नाभ्यामुपरि
तिष्ठति। ज्वालमालाकुलं भाती विश्वस्यऽऽयतनं महत्।
सन्ततं शिलाभिस्तुलम्बत्याकोशसन्निभम्। तस्यान्ते
सुषिरं सूक्ष्मं तस्मिन्सर्वं प्रतिष्ठितम्। तस्य मध्ये महान-
ग्निर्विश्वार्चिर्विश्वतोमुखः। सोऽग्रभुग्विभजन्तिष्ठन्नाहारमजरः
कविः। तिर्यगूर्ध्वमधः शायी रश्मयस्तस्य सन्तता। सन्तापयति
स्वं देहमापादतलमस्तकः। तस्य मध्ये वह्निशिखा अणीयोर्ध्वा
व्यवस्थितः। नीलतौयदमध्यस्थाद्विद्युल्लेखेव भास्वरा।
नीवारशूकवत्तन्वी पीता भास्वत्यणूपमा। तस्याः शिखाया
मध्ये परमात्मा व्यवस्थितः। स ब्रह्म स शिवः स हरिः
सेन्द्रः सोऽक्षरः परमः स्वराट्॥ ऋतं सत्यं परं ब्रह्म पुरुषं
कृष्णपिङ्गलम्। ऊर्ध्वरेतं विरूपाक्षं विश्वरूपाय वै नमो नमः।
नारायणाय विद्महे वासुदेवाय धीमहि। तन्नो विष्णुः प्रचोदयात्।

विष्णोर्नु कं वीर्याणि प्रवोचं यः पार्थिवानि विममे रजांसि यो
 अस्कभायदुत्तरं सधस्थं विचक्रमाणस्त्रेधोरुगायो विष्णोरराटमसि
 विष्णोः पृष्ठमसि विष्णोः श्रग्नेस्थो विष्णोः स्यूरसि विष्णोर्ध्रुवमसि
 वैष्णवमसि विष्णवे त्वा ॥

॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

॥ विष्णुसूक्तम् ॥

विष्णोर्नु कं वीर्याणि प्रवोचं यः पार्थिवानि विममे रजांसि यो
 अस्कभायदुत्तरं सधस्थं विचक्रमाणस्त्रेधोरुगायः ॥

तदस्य प्रियमभिपाथो अश्याम्। नरो यत्र देवयवो मदन्ति।
 उरुक्रमस्य स हि बन्धुरित्था। विष्णोः पदे परमे मध्व उत्थसः। प्र
 तद्विष्णुः स्तवते वीर्याय। मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः। यस्योरुषु
 त्रिषु विक्रमणेषु। अधिक्षियन्ति भुवनानि विश्वा। परो मात्रया तनुवा
 वृधान। न ते महित्वमन्वश्नुवन्ति ॥

उभे ते विद्म रजसी पृथिव्या विष्णो देवत्वम्। परमस्य विथसे।
 विचक्रमे पृथिवीमेष एताम्। क्षेत्राय विष्णुर्मनुषे दशस्यन्। ध्रुवासो
 अस्य कीरयो जनासः। उरुक्षितिं सुजनिमाचकार। त्रिदेवः
 पृथिवीमेष एताम्। विचक्रमे शतर्चसं महित्वा। प्र विष्णुरस्तु
 तवसस्तवीयान्। त्वेषुह्यस्य स्थविरस्य नाम ॥

॥ भूसूक्तम् ॥

भूमिर्भूम्ना द्यौर्वीरिणाऽन्तरिक्षं महित्वा। उपस्थै ते देव्यदितेऽग्नि-
मन्नादमन्नाद्यायाऽऽदधे। आऽयज्ञौः पृथिरक्रमीदसनन्मातरं पुनः।
पितरं च प्रयन्त्सुवः। त्रिंशद्धाम वि राजति वाक्पतङ्गाय शिश्रिये।
प्रत्यस्य वह द्युभिः। अस्य प्राणादपानत्यन्तश्चरति रोचना।
व्यव्यन् महिषः सुवः॥

यत्त्वां क्रुद्धः परोवप मन्युना यदवर्त्या। सुकल्पमग्ने तत्तव
पुनस्त्वोद्दीपयामसि। यत्ते मन्युपरोक्षस्य पृथिवीमनु दध्वसे।
आदित्या विश्वे तद्देवा वसवश्च समाभरन्। मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यं
विच्छिन्नं यज्ञं समिमं दधातु। बृहस्पतिस्तनुतामिमं नो विश्वे देवा
इह मादयन्ताम्। सप्त ते अग्ने समिधः सप्त जिह्वाः सप्तरषयः सप्त
धाम प्रियाणि।

सप्त होत्राः सप्तधा त्वा यजन्ति सप्त योनीरापृणस्वा घृतेन।
पुनरूर्जा नि वर्तस्व पुनरग्न इषाऽऽयुषा। पुनर्नः पाहि विश्वतः। सह
रय्या नि वर्तस्वाऽग्ने पिन्वस्व धारया। विश्वपिस्त्रया विश्वतस्परि।
लेकः सलेकः सुलेकस्ते न आदित्या आज्यं जुषाणा वियन्तु केतः
सकेतः सुकेतस्ते न आदित्या आज्यं जुषाणा वियन्तु विवस्वां
अदितिर्देवजूतिस्ते न आदित्या आज्यं जुषाणा वियन्तु।

॥ दुर्गा सूक्तम् ॥

(तैत्तिरीयारण्यकम् - ४/प्रपाठकः - १०/अनुवाकः - २)

जा॒तवे॑द॒से सु॒नवा॑म॒ सोम॑ म॒राती॑य॒तो नि॒दहा॑ति॒ वेदः॑ ।
स नः॑ प॒रष॑दति॒ दुर्गा॑णि॒ विश्वा॑ ना॒वेव॑ सि॒न्धुं दु॒रिता॑ऽत्य॒ग्निः ॥ १ ॥

ताम॒ग्निव॑र्णां॒ तप॑सा॒ ज्वल॑न्तीं॒ वैरो॑च॒नीं क॑र्म॒फले॑षु॒ जुष्टा॑म॒ ।
दुर्गा॑ दे॒वीः श॑रण॒महं॑ प्र॒पद्ये॑ सु॒तर॑सि॒ तर॑से॒ नमः॑ ॥ २ ॥

अ॒ग्ने त्वं पा॑रया॒ नव्यो॑ अ॒स्मान्थ॑स्व॒स्तिभि॑रति॒ दुर्गा॑णि॒ विश्वा॑ ।
पू॒श्च पृ॒थ्वी ब॑हु॒ला न॑ उ॒र्वी भ॒वा तो॑काय॒ तन॑याय॒ शंयोः॑ ॥ ३ ॥

वि॒श्वानि॑ नो दु॒र्गहा॑ जा॒तवे॑दः॒ सिन्धुं॑ न ना॒वा दु॒रिता॑ऽति॒प॒रिषि॑ ।
अ॒ग्ने अ॒त्रि॒वन्म॑न॒सा गृ॑णा॒नोऽस्मा॑कं॒ बोध्य॑वि॒ता त॒नूना॑म॒ ॥ ४ ॥

पृ॒त॒ना जि॒तः सह॑मा॒नमु॒ग्रम॒ग्निः हु॑वेम॒ पर॒माथ्स॑ध॒स्थात् ।
स नः॑ प॒रष॑दति॒ दुर्गा॑णि॒ विश्वा॑ क्षा॒मदे॒वो अ॒ति दु॒रिता॑त्य॒ग्निः ॥ ५ ॥

प्र॒त्नोषि॑ क॒मीड्यो॑ अ॒ध्वरे॑षु॒ स॒नाच्च॑ होता॒ नव्य॑श्च॒ सत्सि॑ ।
स्वा॒ञ्चाग्ने॑ त॒नुवं पि॒प्रय॑स्वा॒स्मभ्यं॑ च॒ सौभ॑ग॒माय॑जस्व ॥ ६ ॥

गोभि॑र्जु॒ष्टम॑युजो॒ निषि॑क्तं॒ तवै॑न्द्र॒ विष्णो॑र॒नुस॑ञ्चरेम॒ ।
नाक॑स्य॒ पृष्ठ॑म॒भि सं॒वसा॑नो॒ वैष्ण॑वीं लो॒क इ॒ह मा॑दयन्ताम् ॥ ७ ॥

का॒त्या॒य॒नाय॑ वि॒द्महे॑ क॒न्यकु॑मा॒रि धी॑महि ।
तन्नो॑ दु॒र्गिः प्र॒चोद॑यात् ॥

॥ श्रीसूक्तम् ॥

हिरण्यवर्णां हरिणीं सुवर्णरजतस्रजाम्।
चन्द्रां हिरण्मयीं लक्ष्मीं जातवेदो म आवह ॥ १ ॥

तां म आवह जातवेदो लक्ष्मीमनपगामिनीम्।
यस्यां हिरण्यं विन्देयं गामश्वं पुरुषानहम् ॥ २ ॥

अश्वपूर्वा रथमध्यां हस्तिनादप्रबोधिनीम्।
श्रियं देवीमुपह्वये श्रीर्मादेवीर्जुषताम् ॥ ३ ॥

कां सोऽस्मितां हिरण्यप्राकारामार्द्रां ज्वलन्तीं तृप्तां तर्पयन्तीम्।
पद्मे स्थितां पद्मवर्णां तामिहोपह्वये श्रियम् ॥ ४ ॥

चन्द्रां प्रभासां यशसा ज्वलन्तीं श्रियं लोके देवजुष्टामुदाराम्।
तां पद्मिनीमीं शरणमहं प्रपद्येऽलक्ष्मीमे नश्यतां त्वां वृणे ॥ ५ ॥

आदित्यवर्णे तपसोऽधिजातो वनस्पतिस्तव वृक्षोऽथ बिल्वः।
तस्य फलानि तपसा नुदन्तु मायान्तरायाश्च बाह्या अलक्ष्मीः ॥ ६ ॥

उपैतु मां देवसखः कीर्तिश्च मणिना सह।
प्रादुर्भूतोऽस्मि राष्ट्रेऽस्मिन् कीर्तिमृद्धिं ददातु मे ॥ ७ ॥

क्षुत्पिपासामलां ज्येष्ठामलक्ष्मीं नाशयाम्यहम्।
अभूतिमसमृद्धिं च सर्वां निर्णुद मे गृहात् ॥ ८ ॥

गन्धद्वारां दुराधरूपां नित्यपुष्टां करीषिणीम्।
ईश्वरीं सर्वभूतानां तामिहोपह्वये श्रियम् ॥ ९ ॥

मन॑सः का॒ममा॒कूतिं॑ वा॒चः स॒त्यम॑शीमहि ।
प॒शूनां॑ रू॒पम॑न्नस्य॒ मयि॑ श्रीः श्र॑यतां॒ यशः॑ ॥ १० ॥

क॒र्दमे॑न प्र॒जाभू॑ता॒ मयि॑ सम्भ॒व क॒र्दम॑ ।
श्रि॒यं वा॒सय॑ मे कु॒ले मा॒तरं॑ प॒द्ममा॒लिनी॑म् ॥ ११ ॥

आपः॑ सृ॒जन्तु॑ स्नि॒ग्धानि॑ चि॒ह्नीत॑ व॒स मे॒ गृहे॑ ।
नि च॑ दे॒वीं मा॒तरं॑ श्रि॒यं वा॒सय॑ मे कु॒ले ॥ १२ ॥

आ॒र्द्रा पु॒ष्करि॑णीं पु॒ष्टिं सु॒वर्णां॑ हे॒ममा॒लिनी॑म् ।
सू॒र्या हि॒रण्म॑यीं ल॒क्ष्मीं॑ जा॒तवे॑दो म॒ आव॑ह ॥ १३ ॥

आ॒र्द्रा यः॑ करि॑णीं य॒ष्टिं पि॒ङ्गलां॑ प॒द्ममा॒लिनी॑म् ।
च॒न्द्रां हि॒रण्म॑यीं ल॒क्ष्मीं॑ जा॒तवे॑दो म॒ आव॑ह ॥ १४ ॥

तां म॒ आव॑ह जा॒तवे॑दो ल॒क्ष्मीम॑न॒पगा॒मिनी॑म् ।
यस्यां॑ हि॒रण्यं॑ प्रभू॒तं गा॒वो दा॒स्योऽश्वान्॑ वि॒न्देयं॑ पु॒रुषा॑न॒हम् ॥ १५ ॥

महा॑दे॒व्यै च॑ वि॒द्महे॑ वि॒ष्णुप॒त्यै च॑ धीमहि ।
तन्नो॑ ल॒क्ष्मीः प्र॑चो॒दया॑त् ॥

॥ मेधासूक्तम् ॥

(तैत्तिरीयारण्यकम् - ४/प्रपाठकः - १०/अनुवाकः - ४१-४४)

मे॒धादे॒वी जु॒षमा॑णा न॒ आगा॑द्वि॒श्वाची॑ भ॒द्रा सु॑मन॒स्यमा॑ना । त्वया॒
जुष्टा॑ नुद॒माना॑ दुरु॒क्तान् बृ॑हद्व॒देम वि॒दथे॑ सु॒वीराः॑ । त्वया॒ जुष्टे॑
ऋषि॑र्भवति देवि॒ त्वया॒ ब्रह्मा॑ऽऽग॒तश्री॑रु॒त त्वया॑ । त्वया॒ जुष्टे॑श्चि॒त्रं
वि॒न्दते॑ वसु॒ सानो॑ जुषस्व॒ द्रवि॑णो न मे॒धे ॥ मे॒धां म॒ इन्द्रो॑ द॒दातु॑
मे॒धां दे॒वी सर॑स्वती । मे॒धां मे॑ अ॒श्विना॑वु॒भावा॑र्ध॒त्तां पु॒ष्कर॑स्त्रजा ।
अ॒प्सरा॑सु च॒ या मे॒धा गन्ध॑र्वेषु च॒ यन्मनः॑ । दै॒वीं मे॒धा सर॑स्वती
सा मा॑ मे॒धा सु॒रभि॑र्जुषता॒ऽऽ स्वाहा॑ ॥ आ मा॑ मे॒धा सु॒रभि॑र्वि॒श्वरू॑पा
हि॒र॒ण्यव॑र्णा जग॑ती जग॒म्या । ऊ॒र्जस्व॑ती पय॑सा पि॒न्वमा॑ना सा मा॑
मे॒धा सु॒प्रती॑का जुषन्ताम् । मयि॑ मे॒धां मयि॑ प्र॒जां मय्य॑ग्निस्तेजो॑
द॒धातु॑ मयि॑ मे॒धां मयि॑ प्र॒जां मयीन्द्र॑ इन्द्रि॒यं द॑धातु॒ मयि॑ मे॒धां मयि॑
प्र॒जां मयि॑ सूर्यो॒ भ्राजो॑ द॒धातु॑ ।

॥ भाग्यसूक्तम् ॥

(तैत्तिरीय ब्राह्मणम् अष्टकम् - ३/प्रश्नः - ८/अनुवाकम् - ९)

प्रातरग्निं प्रातरिन्द्रं हवामहे प्रातर्मित्रा वरुणा प्रातरश्विना ।
प्रातर्भगं पूषणं ब्रह्मणस्पतिं प्रातः सोममुत रुद्रं हुवेम ॥ १ ॥

प्रातर्जितं भगमुग्रं हुवेम वयं पुत्रमदितेर्यो विधर्ता ।
आर्द्धश्चिद्यं मन्यमानस्तुरश्चिद्राजा चिद्यं भगं भक्षीत्याह ॥ २ ॥

भग प्रणेतर्भग सत्यराधो भगेमां धियमुदवददन्नः ।
भगप्रणो जनय गोभिरश्वैर्भगप्रनृभिर्नृवन्तः स्याम ॥ ३ ॥

उतेदानीं भगवन्तः स्यामोत प्रपित्व उत मध्ये अह्नाम् ।
उतोदिता मघवन्त्सूर्यस्य वयं देवानां सुमतौ स्याम ॥ ४ ॥

भग एव भगवां अस्तु देवास्तेन वयं भगवन्तः स्याम ।
तं त्वा भग सर्व इज्जौहवीमि सनो भग पुर एता भवेह ॥ ५ ॥

समध्वरायोषसोऽनमन्त दधिक्रावैव शुचये पदाय ।
अर्वाचीनं वसुविदं भगन्नो रथमिवाश्वावाजिन आवहन्तु ॥ ६ ॥

अश्वावतीर्गोमतीर्न उषासो वीरवतीः सदमुच्छन्तु भद्राः ।
घृतं दुहाना विश्वतः प्रपीनायूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥ ७ ॥

यो माऽग्ने भागिनं सन्तमथाभागं चिकीरषति ।
अभागमग्ने तं कुरु मामग्ने भागिनं कुरु ॥ ८ ॥

॥ पवमानसूक्तम् ॥

(तैत्तिरीय ब्राह्मणम् अष्टकम् - १/प्रश्नः - ४/अनुवाकः - ८)

(तैत्तिरीय संहिता काण्डम् - ५/प्रपाठकः - ६/अनुवाकः - १)

ॐ तच्छं योरावृणीमहे। गातुं यज्ञाय। गातुं यज्ञपतये। दैवीः
स्वस्तिरस्तु नः। स्वस्तिर्मानुषेभ्यः। ऊर्ध्वं जिगातु भेषजम्। शं नो
अस्तु द्विपदै। शं चतुष्पदे। ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः।

दधिक्राव्णो अकार्षम्। जिष्णोरश्वस्य वाजिनः। सुरभि नो
मुखाकरत्। प्रण आयूषि तारिषत्।

आपो हि ष्ठा मयो भुवस्ता न ऊर्जे दधातन। महेरणाय चक्षसे। यो
वः शिवतमो रसस्तस्य भाजयते ह नः। उशतीरिव मातरः। तस्मा
अरङ्गमामवो यस्य क्षयाय जिन्वथ। आपो जनयथा च नः॥

हिरण्यवर्णाः शुचयः पावका यासु जातः कश्यपो यास्विन्द्रः। अग्निं
या गर्भं दधिरे विरूपास्ता न आपः शङ् स्योना भवन्तु॥

यासां राजा वरुणो याति मध्ये सत्यानृते अवपश्यं जनानाम्।
मधुश्रुतः शुचयो याः पावकास्ता न आपः शङ् स्योना भवन्तु॥

यासां देवा दिवि कृण्वन्ति भक्षं या अन्तरिक्षे बहुधा भवन्ति। याः
पृथिवीं पर्यसोन्दन्ति शुक्रास्ता न आपः शङ् स्योना भवन्तु॥

शिवेन मा चक्षुषा पश्यताऽऽपः शिवया तनुवोप स्पृशत त्वचं मे।
सर्वा अग्नी रप्सुषदो हुवे वो मयि वर्चो बलमोजो नि धत्त॥

पवमानः सुवर्जनः। पवित्रेण विचर्षणिः। यः पोता स पुनातु मा।
पुनन्तु मा देवजनाः। पुनन्तु मनवो धिया। पुनन्तु विश्व आयवः।
जातवेदः पवित्रवत्। पवित्रेण पुनाहि मा। शुकेण देवदीद्यत्। अग्ने
क्रत्वा क्रतू रनु। यत्तै पवित्रमर्चिषि। अग्ने विततमन्तरा। ब्रह्म

तेन पुनीमहे। उभाभ्यां देवसवितः। पवित्रेण सवेन च। इदं ब्रह्म
 पुनीमहे। वैश्वदेवी पुनती देव्यागात्। यस्यै बह्वीस्तनुवो वीतपृष्ठाः।
 तया मदन्तः सधमाद्येषु। वयं स्याम पतयो रयीणाम्। वैश्वानरो
 रश्मिभिर्मा पुनातु। वातः प्राणेनेषिरो मयो भूः। द्यावापृथिवी पयसा
 पयोभिः। ऋतावरी यज्ञिये मा पुनीताम्। बृहद्भिः सवितस्तृभिः।
 वर्षिष्ठैर्देवमन्मभिः। अग्ने दक्षैः पुनाहि मा। येन देवा अपुनत।
 येनऽऽपो दिव्यङ्कशः। तेन दिव्येन ब्रह्मणा। इदं ब्रह्म पुनीमहे। यः
 पावमानीरध्येति। ऋषिभिः सम्भृतं रसम्। सर्वं स पूतमश्नाति।
 स्वदितं मातरिश्चना। पावमानीर्यो अध्येति। ऋषिभिः सम्भृतं
 रसम्। तस्मै सरस्वती दुहे। क्षीरं सर्पिर्मधूदकम्॥ पावमानीः
 स्वस्त्ययनीः। सुदुघाहि पयस्वतीः। ऋषिभिः सम्भृतो रसः।
 ब्राह्मणेष्वमृतं हितम्। पावमानीर्दिशन्तु नः। इमं लोकमथो
 अमुम्। कामान्तसमर्धयन्तु नः। देवीर्देवैः समाभृताः। पावमानीः
 स्वस्त्ययनीः। सुदुघाहि घृतश्रुतः। ऋषिभिः सम्भृतो रसः।
 ब्राह्मणेष्वमृतं हितम्। येन देवाः पवित्रेण। आत्मानं पुनते सदा।
 तेन सहस्रधारेण। पावमान्यः पुनन्तु मा। प्राजापत्यं पवित्रम्।
 शतोद्यामं हिरण्मयम्। तेन ब्रह्म विदो वयम्। पूतं ब्रह्म पुनीमहे।
 इन्द्रः सुनीती सहमा पुनातु। सोमः स्वस्त्या वरुणः समीच्या।
 यमो राजा प्रमृणाभिः पुनातु मा। जातवेदा मोर्जयन्त्या पुनातु।
 भूर्भुवः सुवः।

तच्छं योरावृणीमहे। गातुं यज्ञाय। गातुं यज्ञपतये। दैवीः
 स्वस्तिरस्तु नः। स्वस्तिर्मानुषेभ्यः। ऊर्ध्वं जिगातु भेषजम्। शं नो

अस्तु द्विपदे॥ शं चतुष्पदे।

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

॥ आयुष्यसूक्तम् ॥

यो ब्रह्मा ब्रह्मण उज्जहार प्राणैः शिरः कृत्तिवासाः पिनाकी।
ईशानो देवः स न आयुर्दधातु तस्मै जुहोमि हविषा घृतेन ॥ १ ॥

विभ्राजमानः सरिरस्य मध्याद्रोचमानो घर्मरुचिर्य आगात्।
स मृत्युपाशानपनुद्य घोराणिहायुषेणो घृतमत्तु देवः ॥ २ ॥

ब्रह्मज्योतिर्ब्रह्मपत्नीषु गर्भं यमादधात् पुरुरूपं जयन्तम्।
सुवर्णरम्भग्रहमर्कमर्च्यं तमायुषे वर्धयामौ घृतेन ॥ ३ ॥

श्रियं लक्ष्मीमौबलामम्बिकां गां षष्ठीं च यामिन्द्रसेनैत्युदाहुः।
तां विद्यां ब्रह्मयोनिं सरूपां मिहायुषे तर्पयामौ घृतेन ॥ ४ ॥

दाक्षायण्यः सर्वयोन्यः स योन्यः सहस्रशो विश्वरूपा विरूपाः।
ससूनवः सपतयः सयूथ्या आयुषेणो घृतमिदं जुषन्ताम् ॥ ५ ॥

दिव्या गणा बहुरूपाः पुराणा आयुश्छिदो नः प्रमथन्तु वीरान्।
तेभ्यो जुहोमि बहुधा घृतेन मा नः प्रजां रीरिषो मौत वीरान् ॥ ६ ॥

एकः पुरस्ताद्य इदं बभूव यतो बभूव भुवनस्य गोपाः।
यमप्येति भुवनं साम्पराये स नो हविर्घृतमिहायुषैस्तु देवः ॥ ७ ॥

वसून् रुद्रानादित्यान् मरुतौऽथ साध्यान् ऋभून् यक्षान् गन्धर्वांश्च
पितृंश्च विश्वान्।

भृ॒गून् सर्पा॑ऽश्वा॒ङ्गिरसो॑ऽथ सर्वा॑न् घृ॒तं हु॒त्वा स्वा॑युष्या॒ मह्या॑म
श॒श्वत् ॥ ८ ॥

वि॒ष्णो त्वं नो॒ अन्त॑मः शर्म॑ यच्छ॒ सहन्त्य॑ ।
प्र॒ते॒धारा॑ मधु॒श्रुत॑ उ॒थ्सं दु॒हते॑ अक्षि॒तम् ॥
॥ ॐ शान्तिः॒ शान्तिः॒ शान्तिः॑ ॥

॥ नवग्रहसूक्तम् ॥

आ स॒त्येन॒ रज॑सा॒ वर्त॑मानो नि॒वेश॑यन्नमृ॒तं मर्त्यं॑ च । हि॒र॒ण्यये॑न
सवि॑ता रथे॒नाऽदे॒वो या॑ति भुव॑ना वि॒पश्य॑न् । अ॒ग्निं दू॒तं वृ॑णीमहे
होता॑रं वि॒श्ववै॑दसम् । अ॒स्य य॒ज्ञस्य॑ सु॒क्रतु॑म् ॥ येषा॑मीशे॒ पशु॑पतिः
पशू॑नां चतु॒ष्पदा॑मु॒त च॑ द्वि॒पदा॑म् । निष्क्री॑तोऽयं य॒ज्ञियं॑ भा॒गमे॑तु
रा॒यस्पोषा॑ यज॑मानस्य सन्तु ॥

अधिदे॒वता॑ प्रत्यधिदे॒वता॑ स॒हिता॑य आ॒दि॒त्याय॒ नमः॑ ॥ १ ॥

अ॒ग्निर्मू॑र्द्धा दि॒वः क॒कुत्प॑तिः पृथि॒व्या अ॒यम् । अ॒पां रेता॑ंसि
जिन्व॑ति । स्यो॒ना पृ॑थि॒वि भवा॑ऽनृ॒क्षरा॑ नि॒वेश॑नी । यच्छा॑नः शर्म॑
स॒प्रथाः॑ । क्षेत्र॑स्य॒ पति॑ना व॒यं हि॒ते नै॒व जया॑मसि । गा॒मश्वं॑
पोष॑यित्वा स नो मृ॒डाती॒दृशे॑ ॥

अधिदे॒वता॑ प्रत्यधिदे॒वता॑ स॒हिता॑य अ॒ङ्गारका॑य॒ नमः॑ ॥ २ ॥

प्रवः॑ शु॒क्राय॑ भा॒नवे॑ भर॒ध्वं ह॒व्यं म॒तिं चा॒ग्नये॑ सु॒पूत॑म् ॥ यो दै॒व्यानि॑
मा॒नुषा॑ ज॒नूऽप्य॑न्तर्वि॒श्वानि॑ वि॒द्म ना॒ जिगा॑ति ॥ इन्द्रा॑णीमा॒सु ना॒रिषु॑
सु॒पत्नी॑म॒हम॑श्रवम् । न ह्य॑स्या अ॒पर॑ञ्चन॒ जर॑सा मर॑ते पतिः ॥ इन्द्रं॑
वो वि॒श्वत॑स्परि॒ हवा॑महे जने॑भ्यः । अ॒स्माक॑मस्तु के॒वलः॑ ॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय शुक्राय नमः ॥ ३ ॥

आप्यायस्व समेतु ते विश्वतः सोम वृष्णायम्। भवा वाजस्य
सङ्गथे॥ अप्सु मे सोमो अब्रवीदन्तर्विश्वानि भेषजा। अग्निं
च विश्वशम्भुवमापश्च विश्वभेषजीः। गौरी मिमाय सलिलानि
तक्षत्येकपदी द्विपदी सा चतुष्पदी। अष्टापदी नवपदी बभूवुषी
सहस्राक्षरा परमे व्योमन्।

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय सोमाय नमः ॥ ४ ॥

उद्ध्व्यस्वान्ने प्रतिजागृह्येनमिष्टापूर्ते सःसृजेथामयं च। पुनः
कृण्वःस्त्वा पितरं युवानमन्वातासीत्वयि तन्तुमेतम्॥ इदं
विष्णुर्विचक्रमे त्रेधा निदधे पदम्। समूढमस्यपाः सुरे॥ विष्णो
रराटमसि विष्णोः पृष्ठमसि विष्णोः श्रग्रैस्थो विष्णोः स्यूरसि
विष्णोर्ध्रुवमसि वैष्णवमसि विष्णवे त्वा।

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय बुधाय नमः ॥ ५ ॥

बृहस्पते अतियदुर्यो अहोद्विमद्विभाति क्रतुमज्जनेषु। यद्दीदयच्छवसर्त-
प्रजात तदस्मासु द्रविणं धेहि चित्रम्॥ इन्द्रमरुत्व इह पाहि सोमं
यथा शार्याते अपिबः सुतस्य। तव प्रणीती तव शूरशर्मन्नाविवासन्ति
कवयः सुयज्ञाः॥ ब्रह्मजज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्विसीमतः सुरुचौ वेन
आवः। सबुधिया उपमा अस्य विष्ठाः सतश्च योनिमसतश्च विवः॥
अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय बृहस्पतये नमः ॥ ६ ॥

शं नो देवीरभिष्टय आपो भवन्तु पीतयै। शंयोरभिस्रवन्तु
नः॥ प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा जातानि परिता बभूव।

यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयं स्याम पतयो रयीणाम्। इमं
यमप्रस्तरमाहि सीदाऽङ्गिरोभिः पितृभिः संविदानः। आत्वा मन्त्राः
कविशस्ता वहन्त्वेना राजन् हविषा मादयस्व ॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय शनैश्चराय नमः ॥ ७ ॥

कया नश्चित्र आभुवदूती सदावृधः सखा। कया शचिष्ठया वृता।
आऽयङ्गौः पृश्निरक्रमीदसनन्मातरं पुनः। पितरं च प्रयन्त्सुवः।
यत्तं देवी निरृतिराबबन्ध दाम ग्रीवास्वविचर्त्यम्। इदं ते
तद्विष्याम्यायुषो न मध्यादथाजीवः पितुर्मद्वि प्रमुक्तः ॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय राहवे नमः ॥ ८ ॥

केतुं कृण्वन्नकेतवे पेशो मर्या अपेशसे। समुषद्विरजायथाः ॥
ब्रह्मा देवानां पदवीः कवीनामृषिर्विप्राणां महिषो मृगाणाम्। श्येनो
गृध्राणां स्वधितिर्वनानां सोमः पवित्रमत्येति रेभन्। (ऋक्)
सचित्र चित्रं चितयन् तमस्मे चित्रक्षत्र चित्रतमं वयोधाम्। चन्द्रं
रयिं पुरुवीरं बृहन्तं चन्द्रचन्द्राभिर्गृणते युवस्व ॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय केतवे नमः ॥ ९ ॥

॥ ॐ आदित्यादि नवग्रहदेवताभ्यो नमो नमः ॥

॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

॥ नक्षत्रसूक्तम् ॥

(तैत्तिरीय ब्राह्मणम् अष्टकम् - ३/प्रश्नः - १)

(तैत्तिरीय संहिता काण्डम् - ३/प्रपाठकः - ५/अनुवाकः - १)

अ॒ग्निर्नः॑ पा॒तु कृ॒त्तिकाः॑ । नक्ष॑त्रं दे॒वमिन्द्रि॑यम् । इ॒दमा॑सां
विच॑क्षणम् । ह॒विरा॑सं जु॒होत॑न । यस्य॑ भा॒न्ति र॒श्मयो॑ यस्य॑
के॒तवः॑ । यस्ये॒मा वि॒श्वा भुव॑नानि सर्वा॑ । स कृ॒त्तिकाभि॑-
रभिसं॑वसानः । अ॒ग्निर्नो॑ दे॒वः सु॒विते॑ द॒धातु॑ ॥ १ ॥

प्र॒जाप॑ते रोहि॒णी वै॒तु पत्नी॑ । वि॒श्वरू॑पा बृ॒हती चि॒त्रभा॑नुः । सा नो॑
य॒ज्ञस्य॑ सु॒विते॑ द॒धातु॑ । यथा॑ जीवे॒म शर॑द्रः स॒वीराः॑ । रोहि॒णी
दे॒व्युद॑गात्पु॒रस्ता॑त् । वि॒श्वा रू॒पाणि॑ प्र॒तिमो॑द॒माना॑ । प्र॒जाप॑तिः
ह॒विषा॑ व॒र्धय॑न्ती । प्रि॒या दे॒वाना॑मुप॒यातु॑ य॒ज्ञम् ॥ २ ॥

सोमो॑ राजा॑ मृ॒गशी॑रू॒षेण॑ आ॒गन् । शि॒वं नक्ष॑त्रं प्रि॒यम॑स्य॒ धाम॑ ।
आ॒प्याय॑मानो बहु॒धा जने॑षु । रे॒तः प्र॒जां यज॑माने द॒धातु॑ । यत्ते॑
नक्ष॑त्रं मृ॒गशी॑रू॒षमस्ति॑ । प्रि॒यः रा॑जन् प्रि॒यत॑मं प्रि॒याणा॑म् । तस्मै॑ ते
सोम॑ ह॒विषा॑ वि॒धेम॑ । शं न॑ ए॒धि द्वि॒पदे॑ शं चतु॑ष्पदे ॥ ३ ॥

आ॒र्द्रया॑ रु॒द्रः प्रथ॑मा न ए॒ति । श्रेष्ठो॑ दे॒वानां॑ पति॑र॒घ्निया॑नाम् ।
नक्ष॑त्रमस्य ह॒विषा॑ वि॒धेम॑ । मा नः॑ प्र॒जाः री॑रिष॒न्मोत॑ वी॒रान् । हे॒ती
रु॒द्रस्य॑ परि॒णो वृ॑णक्तु । आ॒र्द्रा नक्ष॑त्रं जुष॒ताः ह॒विर्नः॑ । प्र॒मुञ्च॑मानो
दुरि॑तानि वि॒श्वा । अपा॑घ॒शः स॒न्नुद॑ताम॒राति॑म् ॥ ४ ॥

पुन॑र्नो दे॒व्यदि॑तिः स्पृ॒णोतु॑ । पुन॑र्वसू नः पुन॑रेता॑ य॒ज्ञम् । पुन॑र्नो
दे॒वा अ॒भिय॑न्तु सर्वा॑ । पुनः॑ पुन॑र्वो ह॒विषा॑ य॒जामः॑ । ए॒वा न
दे॒व्यदि॑तिर॒नर्वा॑ । वि॒श्वस्य॑ भ॒र्त्री जग॑तः प्र॒तिष्ठा॑ । पुन॑र्वसू ह॒विषा॑

वर्धयन्ती। प्रियं देवानामप्येतु पाथः ॥ ५ ॥

बृहस्पतिः प्रथमं जायमानः। तिष्यं नक्षत्रमभि सम्बभूव। श्रेष्ठो देवानां पृतनासु जिष्णुः। दिशोऽनु सर्वा अभयं नो अस्तु। तिष्यः पुरस्तादुत मध्यतो नः। बृहस्पतिर्नः परिपातु पश्चात्। बाधेतां द्वेषो अभयं कृणुताम्। सुवीर्यस्य पतयः स्याम ॥ ६ ॥

इदं सर्पेभ्यो हविरस्तु जुष्टम्। आश्रेषा येषामनुयन्ति चेतः। ये अन्तरिक्षं पृथिवीं क्षियन्ति। ते नः सर्पासो हवमार्गमिष्टाः। ये रौचने सूर्यस्यापि सर्पाः। ये दिवं देवीमनुसञ्चरन्ति। येषामाश्रेषा अनुयन्ति कामम्। तेभ्यः सर्पेभ्यो मधुमज्जुहोमि ॥ ७ ॥

उपहृताः पितरो ये मघासु। मनोजवसः सुकृतः सुकृत्याः। ते नो नक्षत्रे हवमार्गमिष्टाः। स्वधाभिर्यज्ञं प्रयतं जुषन्ताम्। ये अग्निदग्धा येऽनग्निदग्धाः। येऽमुं लोकं पितरः क्षियन्ति। याश्च विद्वयां उ च न प्रविद्धा। मघासु यज्ञं सुकृतं जुषन्ताम् ॥ ८ ॥

गवां पतिः फल्गुनीनामसि त्वम्। तदर्यमन् वरुणमित्र चारु। तं त्वा वयं सनितारं सनीनाम्। जीवा जीवन्तमुप संविशेम। येनेमा विश्वा भुवनानि सञ्जिता। यस्य देवा अनुसंयन्ति चेतः। अर्यमा राजाऽजरस्तु विष्मान्। फल्गुनीनामृषभो रौरवीति ॥ ९ ॥

श्रेष्ठो देवानां भगवो भगासि। तत्त्वा विदुः फल्गुनीस्तस्य वित्तात्। अस्मभ्यं क्षत्रमजरं सुवीर्यम्। गोमदश्चवदुपसन्नदेह। भगो ह दाता भग इत्प्रदाता। भगो देवीः फल्गुनीराविवेश। भगस्येत्तं प्रसवं गमेम। यत्र देवैः सधमादं मदेम ॥ १० ॥

आयातु देवः सवितोपयातु। हिरण्ययेन सुवृता रथेन। वहन् हस्तं
सुभगं विद्वनापसम्। प्रयच्छन्तं पपुलि पुण्यमच्छ। हस्तः प्रयच्छ
त्वमृतं वसीयः। दक्षिणेन प्रतिगृभीम एनत्। दातारमद्य सविता
विदेय। यो नो हस्ताय प्रसुवाति यज्ञम्॥ ११ ॥

त्वष्टा नक्षत्रमभ्येति चित्राम्। सुभगं संसं युवतिः रोचमानाम्।
निवेशयन्नमृतान्मर्त्यांश्च। रूपाणि पिशन् भुवनानि विश्वा।
तन्नस्त्वष्टा तदु चित्रा विचष्टाम्। तन्नक्षत्रं भूरिदा अस्तु मह्यम्। तन्नः
प्रजां वीरवतीः सनोतु। गोभिर्नो अश्वैः समनक्तु यज्ञम्॥ १२ ॥

वायुर्नक्षत्रमभ्येति निष्ठ्याम्। तिग्मशृङ्गो वृषभो रोरुवाणः। समीरयन्
भुवना मातरिश्वा। अप द्वेषांसि नुदतामरातीः। तन्नो वायुस्तदु
निष्ठ्या शृणोतु। तन्नक्षत्रं भूरिदा अस्तु मह्यम्। तन्नो देवासो
अनुजानन्तु कामम्। यथा तरैम दुरितानि विश्वा॥ १३ ॥

दूरमस्मच्छत्रवो यन्तु भीताः। तदिन्द्राग्नी कृणुतां तद्विशारखे।
तन्नो देवा अनुमदन्तु यज्ञम्। पश्चात् पुरस्तादभयं नो अस्तु।
नक्षत्राणामधिपत्नी विशारखे। श्रेष्ठाविन्द्राग्नी भुवनस्य गोपौ। विषूचः
शत्रून्पबाधमानौ। अप क्षुधं नुदतामरातिम्॥ १४ ॥

पूर्णा पश्चादुत पूर्णा पुरस्तात्। उन्मध्यतः पौर्णमासी जिगाय।
तस्यां देवा अधिसंवसन्तः। उत्तमे नाक इह मादयन्ताम्।
पृथ्वी सुवर्चा युवतिः सजोषाः। पौर्णमास्युदगाच्छोभमाना।
आप्याययन्ती दुरितानि विश्वा। उरु दुहां यजमानाय यज्ञम्॥ १५ ॥
ऋद्ध्यास्म हव्यैर्नमसोपसद्य। मित्रं देवं मित्रधेयं नो अस्तु।

अ॒नू॒रा॒धान् ह॒विषा॑ व॒र्धय॑न्तः। श॒तं जी॒वेम॑ श॒रदः॑ स॒वीराः॑। चि॒त्रं
नक्ष॑त्रमुद॒गात्पु॒रस्ता॑त्। अ॒नू॒रा॒धा स॒ इति॑ यद्वद॑न्ति। तन्मि॒त्र ए॒ति
प॒थिभिर्दे॑व॒यानैः॑। हि॒र॒ण्ययै॑र्वि॒ततै॑रन्त॒रिक्षे॑ ॥ १६ ॥

इन्द्रो॑ ज्ये॒ष्ठाम॑नु नक्ष॑त्रमेति। यस्मि॑न् वृ॒त्रं वृ॒त्र तू॒र्यं त॒तारं॑।
तस्मि॑न्व॒यम॑मृ॒तं दु॒हानाः॑। क्षु॒धं तरे॑म॒ दुरि॑तिं॒ दुरि॑ष्टिम्। पु॒र॒न्द॒राय॑
वृष॑भाय॒ धृष्ण॑वै। अ॒षाढा॑य॒ सह॑मानाय मी॒ढुषै॑। इन्द्रा॑य ज्ये॒ष्ठा
मधु॑मदु॒हाना॑। उ॒रुं कृ॑णोतु॒ यज॑मानाय लो॒कम् ॥ १७ ॥

मू॒लं प्र॒जां वी॒रव॑तीं वि॒देय॑। परा॑च्येतु॒ नि॒र्ऋ॒तिः परा॑चा। गोभि॑र्नक्ष॑त्रं
प॒शुभिः॑ स॒म॒क्तम्। अ॒ह॒र्भू॒याद्य॑ज॒मानाय॑ म॒ह्यम्। अ॒ह॒र्नो अ॒द्य सु॑वि॒ते
द॒धातु॑। मू॒लं नक्ष॑त्रमि॒ति यद्वद॑न्ति। परा॑चीं वा॒चा नि॒र्ऋ॒तिं नु॑दामि।
शि॒वं प्र॒जायै॑ शि॒वम॑स्तु॒ म॒ह्यम् ॥ १८ ॥

या दि॒व्या आ॒पः प॑यसा॒ सम्ब॑भूवुः। या अ॒न्त॒रि॒क्ष उ॒त पा॑र्थि॒वीर्याः॑।
यासा॑म॒षाढा॑ अ॒नुय॑न्ति॒ काम॑म्। ता न॒ आपः॑ श॒ङ् स्यो॒ना भ॑वन्तु।
याश्च॑ कू॒प्या याश्च॑ ना॒द्याः स॒मु॒द्रियाः॑। याश्च॑ वैश॒न्तीरु॑त प्रा॒स॒चीर्याः॑।
यासा॑म॒षाढा॑ मधु॒ भक्ष॑यन्ति। ता न॒ आपः॑ श॒ङ् स्यो॒ना भ॑वन्तु ॥ १९ ॥

तन्नो॑ वि॒श्वे उ॒प शृ॑ण्वन्तु दे॒वाः। तद॑षाढा॒ अभि॑संयन्तु॒ यज्ञ॑म्।
तन्नक्ष॑त्रं प्रथ॒तां प॒शुभ्यः॑। कृ॒षिर्वृ॑ष्टि॒र्यज॑मानाय कल्प॒ताम्। शु॒भ्राः
क॒न्या यु॒वत॑यः सु॒पेश॑सः। क॒र्मकृ॑तः सु॒कृतौ॑ वी॒र्या॑वतीः। वि॒श्वान्
दे॒वान् ह॒विषा॑ व॒र्धय॑न्तीः। अ॒षाढाः॑ का॒ममु॑प॒यान्तु॑ य॒ज्ञम् ॥ २० ॥

यस्मि॑न् ब्रह्मा॒भ्यज॑यत्सर्व॒मेतत्। अ॒मुं च॑ लो॒कमि॑दमू॒च सर्व॑म्।
तन्नो॑ नक्ष॑त्रमभि॒जिद्वि॑जित्य। श्रि॒यं द॒धात्व॑ह॒णीय॑मानम्। उ॒भौ

लो॒कौ ब्र॒ह्म॒णा स॒ञ्जिते॒मौ । तन्नो॒ नक्ष॑त्रमभि॒जिद्विच॑ष्टाम् । तस्मिन्व॒यं
पृ॒त॒नाः स॒ञ्जये॑म । तन्नो॒ दे॒वासो॒ अनु॑जानन्तु॒ कामम् ॥ २१ ॥

शृ॒ण्वन्ति॑ श्रो॒णाम॒मृत॑स्य गो॒पाम् । पु॒ण्याम॑स्या॒ उप॑शृ॒णोमि॑
वा॒चम् । म॒हीं दे॒वीं वि॒ष्णुप॑त्नीम॒जूर्या॑म् । प्र॒तीची॑ मे॒नाः
ह॒विषा॑ य॒जामः । त्रे॒धा वि॒ष्णुरु॑रुगा॒यो वि॒च॒क्रमे । म॒हीं दि॒वं
पृ॒थि॒वीम॒न्तरि॑क्षम् । तच्छ्रो॒णैति॑श्रव॒ इच्छ॑माना । पु॒ण्यं श्लो॒कं
य॒ज॑मानाय कृ॒ण्वती ॥ २२ ॥

अ॒ष्टौ दे॒वा व॑स॒वः सो॒म्यासः॑ । च॒त॒स्रो दे॒वीर॑जराः श्रवि॑ष्ठाः । ते य॒ज्ञं
पा॑न्तु रज॑सः प॒रस्ता॑त् । स॒व॒त्सरी॑णम॒मृतं॑ स्व॒स्ति । य॒ज्ञं नः॑ पा॒न्तु
व॑स॒वः पु॒रस्ता॑त् । द॒क्षि॒णतो॑ऽभि॒यन्तु॑ श्रवि॑ष्ठाः । पु॒ण्यं नक्ष॑त्रमभि
सं॒वि॒शाम । मा नो॒ अ॒रा॒तिर॒घश॑सा॒ऽग॒न्त ॥ २३ ॥

क्ष॒त्रस्य॑ रा॒जा व॑रु॒णोऽधि॑रा॒जः । नक्ष॑त्राणां श॒तभि॑ष॒ग्वसि॑ष्ठः । तौ
दे॒वेभ्यः॑ कृ॒णुतो॑ दी॒र्घमा॑युः । श॒तं स॒हस्रा॑ भे॒षजा॑नि ध॒त्तः । य॒ज्ञं नो॑
रा॒जा व॑रु॒ण उप॑यातु । तन्नो॒ विश्वे॑ अ॒भि सं॑यन्तु दे॒वाः । तन्नो॒ नक्ष॑त्रं
श॒तभि॑ष॒गजु॑षा॒णम् । दी॒र्घमा॑युः प्र॒तिर॒द्भे॒षजा॑नि ॥ २४ ॥

अ॒ज ए॒कपा॑दुद॒गात्पु॑रस्ता॑त् । वि॒श्वा भू॑तानि॒ प्रति॑ मोद॒मानः ।
तस्य॑ दे॒वाः प्र॑स॒वं य॑न्ति॒ सर्वे॑ । प्रो॒ष्ठप॑दासो॒ अ॒मृत॑स्य गो॒पाः ।
वि॒भ्राज॑मानः स॒मिधा॑ न उ॒ग्रः । आ॒ऽन्तरि॑क्षम॒रुह॑द॒ग॒न्द्याम् । तं
सूर्यं॑ दे॒वम॒जमे॑कपा॒दम् । प्रो॒ष्ठप॑दासो॒ अनु॑यन्ति॒ सर्वे॑ ॥ २५ ॥

अहि॑र्बु॒ध्नियः॑ प्रथ॒मा न॑ एति । श्रे॒ष्ठौ दे॒वाना॑मु॒त मा॑नु॒षाणा॑म् । तं
ब्रा॒ह्म॒णाः सो॒मपाः॑ सो॒म्यासः॑ । प्रो॒ष्ठप॑दासो॒ अभि॑र॒क्षन्ति॑ सर्वे॑ ।

चत्वार॑ एक॑म॒भि कर्म॑ दे॒वाः। प्रो॒ष्ठप॒दा स॒ इति॑ या॒न् वद॑न्ति। ते
बु॒ध्नि॒यं परि॑षद्य॑ स्तु॒वन्तः॑। अहि॑ रक्ष॒न्ति न॑र्म॒सोप॑सद्य॑ ॥ २६ ॥

पू॒षा रे॒वत्य॑न्वेति॑ पन्था॑म्। पु॒ष्टि॒पती॑ प॒शुपा॑ वाज॑बस्त्यौ। इ॒मानि॑
ह॒व्या प्र॑य॒ता जु॒षाणा॑। सु॒गैर्नो॑ या॒नैरु॑प॒यातां॑ य॒ज्ञम्। क्षु॒द्रान् प॒शून्
रक्ष॑तु रे॒वती॑ नः। गा॒वो नो॑ अ॒श्वाः अ॒न्वेतु॑ पू॒षा। अ॒न्नः रक्ष॑न्तौ
बहु॑धा वि॒रूप॑म्। वाज॑ स॒नुतां॑ य॒जमा॑नाय॒ यज्ञ॑म् ॥ २७ ॥

तद॒श्विना॑व॒श्वयु॑जोप॒याता॑म्। शु॒भङ्ग॑मि॒ष्टौ सु॒यमे॑भि॒रश्वैः॑। स्वं
नक्ष॑त्रं ह॒विषा॑ य॒जन्तौ॑। म॒ध्वास॑म्पृ॒क्तौ य॒जुषा॑ स॒म॒क्तौ। यौ
दे॒वानां॑ भि॒षजौ॑ ह॒व्यवा॑हौ। वि॒श्वस्य॑ दू॒ताव॑मृ॒तस्य॑ गो॒पौ। तौ नक्ष॑त्रं
जु॒षाणो॑प॒याता॑म्। नमो॑ऽश्वि॒भ्यां कृ॑णुमोऽश्व॒युग्भ्या॑म् ॥ २८ ॥

अप॑ पा॒प्मानं॑ भ॒रणी॑र्भरन्तु। तद्य॑मो रा॒जा भ॒गवान् वि॑च॒ष्टाम्।
लो॒कस्य॑ रा॒जा म॒हतो॑ म॒हान् हि। सु॒गं नः॑ पन्था॑म॒भयं॑ कृ॒णोतु॑।
यस्मि॑न्नक्ष॒त्रे य॑म ए॒ति रा॒जा। यस्मि॑न्ने॒नम॑भ्यषि॒ञ्चन्त॑ दे॒वाः। तद॑स्य
चि॒त्रं ह॒विषा॑ य॒जाम॑। अप॑ पा॒प्मानं॑ भ॒रणी॑र्भरन्तु ॥ २९ ॥

नि॒वेश॑नी स॒ङ्गम॑नी वसू॑नां वि॒श्वा रू॒पाणि॑ वसू॑न्यावे॒शय॑न्ती।
स॒हस्र॑पोष॑ सु॒भगा॑ ररा॒णा सा न॒ आग॑न्वर्च॒सा सं॑वि॒दाना॑ ॥ यत्ते॑
दे॒वा अ॒दधु॑र्भा॒गधे॑य॒ममा॑वा॒स्ये सं॑वस॒न्तो म॑हि॒त्वा। सा नो॑ य॒ज्ञं
पि॒पृहि॑ वि॒श्ववा॑रे॒रयि॑ नो॑ धेहि सु॒भगे सु॑वीरम् ॥ ३० ॥

॥ गणपत्यथर्वशीर्षोपनिषत् ॥

ॐ भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम देवाः। भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः।
स्थिरैरङ्गैस्तुष्टुवाꣳ सस्तनूभिः। व्यशेम देवहितं यदायुः। स्वस्ति
न इन्द्रो वृद्धश्रवाः। स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः। स्वस्ति नस्तार्क्ष्यो
अरिष्टनेमिः। स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु॥ ॐ शान्तिः शान्तिः
शान्तिः॥

ॐ नमस्ते गणपतये। त्वमेव प्रत्यक्षं तत्त्वमसि। त्वमेव केवलं
कर्ताऽसि। त्वमेव केवलं धर्ताऽसि। त्वमेव केवलं हर्ताऽसि। त्वमेव
सर्वं खल्विदं ब्रह्मासि। त्वं साक्षादात्माऽसि नित्यम्॥ १ ॥

ऋतं वच्मि। संत्यं वच्मि॥ २ ॥

अव त्वं माम्। अव वक्तारम्। अव श्रोतारम्। अव दातारम्।
अव धातारम्। अवानूचानमव शिष्यम्। अव पश्चात्तात्। अव
पुरस्तात्। अवोत्तरात्तात्। अव दक्षिणात्तात्। अव चोर्ध्वात्तात्।
अवाधरात्तात्। सर्वतो मां पाहि पाहि समन्तात्॥ ३ ॥

त्वं वाङ्मयस्त्वं चिन्मयः। त्वमानन्दमयस्त्वं ब्रह्ममयः। त्वं
सच्चिदानन्दाद्वितीयोऽसि। त्वं प्रत्यक्षं ब्रह्मासि। त्वं ज्ञानमयो
विज्ञानमयोऽसि॥ ४ ॥

सर्वं जगदिदं त्वत्त्वो जायते। सर्वं जगदिदं त्वत्त्वस्तिष्ठति।
सर्वं जगदिदं त्वयि लयमेष्यति। सर्वं जगदिदं त्वयि प्रत्येति।
त्वं भूमिरापोऽनलोऽनिलो नभः। त्वं चत्वारि वाक्परिमिता
पदानि॥ ५ ॥

त्वं गुणत्रयातीतः। त्वम् अवस्थात्रयातीतः। त्वं देहत्रयातीतः।
 त्वं कालत्रयातीतः। त्वं मूलाधारस्थितोऽसि नित्यम्। त्वं
 शक्तित्रयात्मकः। त्वां योगिनो ध्यायन्ति नित्यम्। त्वं ब्रह्मा त्वं
 विष्णुस्त्वं रुद्रस्त्वमिन्द्रस्त्वमग्निस्त्वं वायुस्त्वं सूर्यस्त्वं चन्द्रमास्त्वं
 ब्रह्म भूर्भुवः सुवरोम्॥ ६ ॥

गणादिं पूर्वमुच्चार्य वर्णादिं तदनन्तरम्। अनुस्वारः परतरः।
 अर्धेन्दुलसितम्। तारेण ऋद्धम्। एतत्तव मनुस्वरूपम्। गकारः
 पूर्वरूपम्। अकारो मध्यमरूपम्। अनुस्वारश्चान्त्यरूपम्।
 बिन्दुरुत्तररूपम्। नादः सन्धानम्। संहिता सन्धिः।
 सैषा गणेशविद्या। गणक ऋषिः। निचूद्रायत्रीच्छन्दः।
 श्रीमहागणपतिर्देवता। ॐ गं गणपतये नमः॥ ७ ॥

एकदन्ताय विद्महे वक्रतुण्डाय धीमहि।
 तन्नो दन्ती प्रचोदयात्॥ ८ ॥

एकदन्तं चतुर्हस्तं पाशमङ्कुशधारिणम्।
 रदं च वरदं हस्तैर्विभ्राणं मूषकध्वजम्॥
 रक्तं लम्बोदरं शूर्पकर्णकं रक्तवाससम्।
 रक्तगन्धानुलिप्ताङ्गं रक्तपुष्पैः सुपूजितम्॥

भक्तानुकम्पिनं देवं जगत्कारणमच्युतम्।
 आविर्भूतं च सृष्ट्यादौ प्रकृतेः पुरुषात्परम्।
 एवं ध्यायति यो नित्यं स योगी योगिनां वरः॥ ९ ॥

नमो व्रातपतये नमो गणपतये नमः प्रमथपतये नमस्ते अस्तु
लम्बोदरायैकदन्ताय विघ्नविनाशिने शिवसुताय श्रीवरदमूर्तये नमो
नमः ॥ १० ॥

एतदथर्वशीर्षं योऽधीते। स ब्रह्मभूयाय कल्पते। स सर्वविघ्नैर्न
बाध्यते। स सर्वतः सुखमेधते। स पञ्चमहापापात् प्रमुच्यते।
सायमधीयानो दिवसकृतं पापं नाशयति। प्रातरधीयानो
रात्रिकृतं पापं नाशयति। सायं प्रातः प्रयुञ्जानो अपापो भवति।
सर्वत्राधीयानोऽपविघ्नो भवति। धर्मार्थकाममोक्षं च विन्दति।
इदमथर्वशीर्षमशिष्याय न देयम्। यो यदि मोहाद्दास्यति स
पापीयान् भवति। सहस्रावर्तनाद्यं यं काममधीते तं तमनेन
साधयेत् ॥ ११ ॥

अनेन गणपतिमभिषिञ्चति स वाग्मी भवति। चतुर्थ्यामनश्नन्
जपति स विद्यावान् भवति। इत्यथर्वणवाक्यम्। ब्रह्माद्याचरणं
विद्यान्न बिभेति कदाचनेति ॥ १२ ॥

यो दूर्वाङ्कुरैर्यजति स वैश्रवणोपमो भवति। यो लाजैर्यजति स
यशवान् भवति स मेधावान् भवति। यो मोदकसहस्रेण यजति स
वाञ्छितफलमवाप्नोति। यः साज्यसमिद्धिर्यजति स सर्वं लभते स
सर्वं लभते ॥ १३ ॥

अष्टौ ब्राह्मणान् सम्यग्ग्राहयित्वा। सूर्यवर्चस्वी भवति। सूर्यग्रहे
महानद्यां प्रतिमासन्निधौ वा जप्त्वा सिद्धमन्त्रो भवति। महाविघ्नात्
प्रमुच्यते। महादोषात् प्रमुच्यते। महापापात् प्रमुच्यते।
महाप्रत्यवायात् प्रमुच्यते। स सर्वविद्भवति स सर्वविद्भवति।

य एवं वेद। इत्युपनिषत् ॥ १४ ॥

सह नाववतु। सह नौ भुनक्तु। सह वीर्यं करवावहै।
तेजस्विनाऽवधीतमस्तु मा विद्विषावहै ॥

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

॥ मृत्युञ्जयहोम-मन्त्राः ॥

अपैतु मृत्युरमृतं आगन्वैवस्वतो नो अभयं कृणोतु। पूर्णं
वनस्पतेरिवाभिनः शीयतां रयिः स च तान्नः शचीपतिः।

परं मृत्यो अनु परेहि पन्थां यस्ते स्व इतरो देवयानात्। चक्षुष्मते
शृण्वते तै ब्रवीमि मा नः प्रजां रीरिषो मोत वीरान् ॥

वातं प्राणं मनसाऽन्वा रभामहे प्रजापतिं यो भुवनस्य गोपाः। स
नो मृत्योस्त्रायतां पात्वहंसो ज्योग्जीवा जरामशीमहि ॥

अमुत्र भूयादध यद्यमस्य बृहस्पते अभिशस्तेरमुञ्चः।
प्रत्यौहतामश्विना मृत्युमस्माद्देवानामग्ने मिषजा शचीभिः ॥

हरिं हरन्तमनुयन्ति देवा विश्वस्येशानं वृषभं मतीनाम्। ब्रह्म
सरूपमनुमेदमागादयनं मा विवधीर्विक्रमस्व ॥

शल्लैरग्निमिन्धान उभौ लोकौ सनेमहम्। उभयौर्लोकयोर्
ऋध्वाऽति मृत्युं तराम्यहम् ॥

मा छिदो मृत्यो मा वधीर्मा मे बलं विवृहो मा प्रमोषीः। प्रजां मा मे
रीरिष आयुरुग्र नृचक्षसं त्वा हविषा विधेम ॥

मा नो महान्तमुत मा नो अर्भकं मा न उक्षन्तमुत मा न उक्षितम्।

मा नोऽवधीः पितरं मोत मातरं प्रिया मा नस्तनुवौ रुद्र रीरिषः ॥
 मानस्तोके तनये मा न आयुषि मा नो गोषु मा नो अश्वेषु रीरिषः ।
 वीरान्मा नो रुद्र भामितोऽवधीरूहविष्मन्तो नमसा विधेम ते ॥
 प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा जातानि परिता बभूव । यत्कामास्ते
 जुहुमस्तन्नो अस्तु वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥
 यत इन्द्र भयामहे ततो नो अभयं कृधि । मघवन्छुग्धि तव तन्न ऊतये
 विद्विषो विमृधो जहि ॥
 स्वस्तिदा विशस्पतिर्वृत्रहा विमृधो वशी । वृषेन्द्रः पुर एतु नः
 स्वस्तिदा अभयङ्करः ॥
 त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम् । उर्वारुकमिव
 बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात् ॥
 अपमृत्युमपक्षुधम् । अपेतः शपथं जहि । अघा नो अग्न आवह ।
 रायस्पोषः सहस्रिणम् ॥
 ये ते सहस्रमयुतं पाशाः । मृत्यो मर्त्याय हन्तवे । तान् यज्ञस्य
 मायया । सर्वानवयजामहे ॥
 जातवेदसे सुनवाम सोम मरातीयतो निदहाति वेदः । स नः पर्षदति
 दुर्गाणि विश्वा नावेव सिन्धुं दुरिताऽत्यग्निः ॥
 भूर्भुवः स्वः । ओजो बलम् । ब्रह्म क्षत्रम् । यशो महत् । सत्यं तपो
 नाम । रूपममृतम् । चक्षुः श्रोत्रम् । मन आयुः । विश्वं यशो महः ।
 समं तपो हरो भाः । जातवेदा यदि वा पावकोऽसि । वैश्वानरो

यदि॑ वा वैद्यु॒तोऽसि॑। शं प्र॒जाभ्यो॑ यज॑मानाय लो॒कम्। ऊर्जं॑ पुष्टिं॒
दद॑द्भ्याव॑वृत्स्व ॥

